

Sannumetoja

sel aastal

1848.

Ohj:

Ut ja Wanna

Ma:rahwa rõmuks ja õppetuseks.

Esimesse aasta=järgo.

Tarto linnas,
Erükkitud Laakmanni kirjadega.

Der Druck ist unter der Bedingung erlaubt,
daß die gesetzliche Zahl Exemplare der Censur-Comität
abgeliefert werde.

Dorpat, den 10. Novbr. 1847.

Censor Sahmen.

G e s t k ö n n e .

Urmad söbrad!

Et feige tö esäimenne hakkatus raste ning polelinne on, ja aeg aialt parremaks ja täielissemaks jaap, teab igga üks, kes middagi on teinud. Nenda on ka luggu selle ramatoga, mis parraaego teie kätte pakkun. Annab Zummal ello ja terwist, ja on sesinnane ramat teie mele pärrast, siis tahhan teile tulleswa aasta — selle samma ramato nimme al — jälle ued luggemissed kätte anda, ning lodan Zummal abbiga: — nihästi sepolest, mis teile kōnnelen, kui ka sepolest, kuid a teile kōnnelen — aasta aastalt kaswada. — Luggemissed, mis tännawo polele jäid, kōnneldakse teise aasta-jao sees 1849. jälle

eddasi. — Ramato nimme pandi sepärrast „Sannumetoja“ ehk juttustaja, et teile igga aasta ued sannumed toob ja ued kõnned kõnneleb. Et ramato wälja andja selle trükkia poolteist sadda wersta teine teifest kangel ellawad, sepärrast on weel monned trükki-wiggad ramatus leida, mis moistlikko luggejat isse parrandada pallutakse.

Et selle ramato luggeminne, kui se woib olla, teile rõmo teeks, ja teije hingele ning moistusjele kasso sadaks: sedda sowib keigest süddamest

Johann Jannsen,
Wändra kanter.

Sel 28^{mal} Jürri k. p.
1848.

Juhataja.

	Lehhe külj.
Eistakius	1
Jummala rigist pagganatte seas	39
Kes töeste tahhab se woib	40
Pühha kirja wägge	47
Pagganatte hirm risti usso eest	52
Waene Negri=orri	54
Pagganatte hirmus waimo pim.	56
Armo=öppetusse woit kurja süddam.	65
Saardami linna puseppa=sell	70
Krahwi herra ja temma kutsar	113
Klarus ja Maria	145
Nore tüttarlaste spegel	190
Julguš ja arguš	202
Hinrek ja Wilip	218

Gistakius.

I.

Si mutamine.

Sadda aastat pärrast Kristusse sündimist, ellas Roma Keisri Trajani wallitsusse aial, üks wägga kulus sõapeälil Platsidus, kellele pärrast, kui ta risti usko heitis, se nimmi Gistakius pandi. Temma olli Roma rahwa waenlasi mitmes lahkingis ärrawoitnud ning temma nimme sepärrast wägga kuulsaks sanud. Sõa aego ellas temma, kui tru sõapeälil, omma wäe jures, agga rahho aial waggusi omma mõisade peäl, kus ta sure Roma-liinna käärrinat ei kuulnud, egga temma rummalaid teggusi ei näinud. Dnnisteggial olli agga temma süddamega armo-nou, sepärrast armastas Gistakius ka jubba ammo waggusamat ello, ehk ta kül alles omma usso polest paggan olli. Mis Korneliussest enne temma ristmist pühhas kirjjas kõnneldakse, woib ka Gistakiussest üttelda: "Temma olli wagga ja kartis Jummalat," ehk

ta kül innimesse hukatussest ja Õnnisteggiast weel middagi selgeste ei teadnud.

Eh' Gistakiusel kül wägga paljo rikkust olli, et ta ülleliga head olleks woinud süa ja kallist kanda; süiski ei leitud temma maiast midagi ilma sjata uhkust egga illo, ja temma laua peäle ei sanud mitte ennam rogasid, kui kõhho-täitmisseks tarwis olli. Temma maia ello olli puhhas ning forrapärraline, temma teentid sanakulelikud ja usinad, temma abbikasa temmaga koggoni ühhomeleline ja temma lapsed, kaks priskeid poisikest, hirmus ja armus kaswatud, kellest ette nähha olli, et neist pärrast auwäärt mehhed piddid sama.

Ni fulus ja wapper kui Gistakius söas olli, ni tassane ja armolinne olli ta koddo. Temmal olli wägga paljo sullasid ja ümmardajaid, ja keifide wasto olli temma kui üks lahke isä, kes keifi omma perret ommas lapfiks piddas. Ömmast surest rikkusest olli temmal agga üksi sepärrast hea meel, et ta sellega teistele sedda ennam wois head tehha, kel sedda tarwis olli.

Rahho aial, kui ta koddo olli, armastas Gistakius isseärranis jahhipiddamist, mis läbbi temma omma söddimisse ammetit ütles ennam meles seiswad. Mitto forda olli temma kaks ja kolm päwa järgeste metsas, kus ta ösel pude al eh' mäe kobašte sees maggas. Ühhel päwal olli ta jälle jahhi peäl ning paljo teise temmaga. Õlm olli selge ja wagga ja Gistakiusse südda

wägga rõmus; siiski, ehk nemmad kül sel pä-
 wal palju metsa lindusi ollid sanud, ei rõmus-
 tanud ta ennast mitte nende pärrast, waid se
 jahhipiddamine ise teggi temmale rõmo.
 Wasto õhtat juhtus Gistakius weel ühhe sure
 hirwe peäle, kedda ta wägga kangeste ratsa
 tagga; aias ning nenda teistest jahhimeestest
 kaugele ärraläks. Paksud puoksad ja kännud keel-
 sid tedda wimaks hirwe järrele ajamast. Kangest
 aiamisest wässinud, astus ta hobbose seljast
 mahha, ja siddus hobbust pu külge finni. Se
 koht kus praego olli, näitas wägga armas olle-
 wad. Sinnine taewas paistis läbbi pu okste;
 linnukesed laulsid ümbreringi ja tassane õhto-
 tuul ligutas pu lehta. Teine pool külgis koh-
 hises üks weikenne jõggi, kelle kalda peäl ken-
 nad lillikesed päwa pole ülleswaatsid, ja kelle
 wahjutajad laened nago wäggise kiwwide wah-
 helt läbbi tungisid. Gistakius, kes jubba
 monnest aiaf sadik hea melega tahtis üksi olla,
 istus ühhe kaljo tükki peäle mahha, laskis en-
 nast ühhe samlasse pu kanno naiale käspösa-
 külle, ja hakkas jälle seddasamma asja järrele
 mõtlema, mis ta jubba ammo üksi olles olli
 mõttelnud.

„Sedda ma tunnen ja moistan nüüd
 selgeste“ — ütles ta isseenneses — „üks
 tark ja wäggew loja on sedda mailma lonud.
 Temma räkimatta wäggi ning tarkus on feige
 lodud asjade jures selgeste nähha. Se hellen-
 daja päike taewas, kui se lillekenne mo jalge

ees, — need kaljud, kui need kohlisejad weelaened, — need sured puud, kui need samlad, — se Elliwant, kui se ussikenne tolmo sees: keif tunnistawad omma ollemisse läbbi loja wägge, tarkust ja armo Agga — ohkas Gistakius — mikspärrast on siis innimenne, muido se keige üllem Jummalalomadest, kes omma moistusfega ni sured asjad woib öpida, — mikspärrast on temma se keige tarkwilisfema asja sees, omma loja tundmisses, keige rummalam? Eks se ep olle üks suur rummalus ja pimmedus, ni hästi Roma rahwast kui mudest, et nemmad puid, kiwwa, metsa lomasi ja lindusi jummalikkul kombel auustawad! Mikspärrast olleme meie selle hea Waimoga, kes meid lonud on, nenda woörad? mikspärrast teame meie temmast ni wähhä? mikspärrast ei ilmuta ta ennast selgeminne? Oh! ma ussun, üks wägga kurb luggu (— patto langmisses ei teadnud Gistakius weel middagi —) on innimesse moistust ja süddame möttid wissist rikkunud, et temma omma loja tundmisses nüüd nenda pimme ja rummal on. ”

”Ja Jummal parrako! innimesse seestpidine luggu ep olle ka mitte parram. Ta tunneb ärra mis hea on, armastab ja kiidab ka sedda parramat, teeb agga ommite sedda, mis ta isse laidab ja põlgab. Kust tulleb nüüd se kahhesuggune seädus innimesse süddames? Mikspärrast püab surem hulf innimesse ahnus-

ses, prassimisfes, tüllis ja ridus ellada, ja om-
 mite on nende sees middagi, mis neile ütleb,
 et se mitte öige ei olle? — Oh, kui ma weel
 aiaramatud lahti löön, mis ma leian seält seest?
 Igga lehhe peäl on innimeste rummalussest ja
 tiggedussest kirjotud, kuidas nemmad enne on
 ellanud! Ehk on luggu nüüd parramaks läinud?
 Tagga hullemaks! Siiski, mis mul tarwis wan-
 nad aiaramatud luggeda? Kui ma omma ennese
 süddamesse watan, seält ma leian, mis ma
 otfin. Rahwas peawad mind wägga öigeks ja
 heaks innimeseks; mo perre ja mo sõamehhed
 armastawad mind kui omma isä; — agga kui
 paljo on mul weel ennese peäle kaebamist! Kui
 mitto ford ollen minna äffilinne, järrelemötle-
 matta, armoto ja fölwato olnud! Kui mitto
 furja ollen minna teinud ja mitto head tegge-
 matta jätnud! Kui mitto minno teggudest, mis
 rummal rahwas sureks kiitwad, tullid uhkussest
 ja auahnussest! Ja kust leian ma nüüd rahho,
 mo endiste eksituste pärrast? Oh, innimenne
 on üks willets, fölwato ja wölglanne loom,
 kes isseennast mitte ei woi aidata!”

„Ja kui ma weel sepeäle mötlen, kui suur
 ülleültse innimesse willetsus ma peäl on! —
 Kissendamisse ja äggamisfega tulleb ta ilmale;
 haigusse ja walloga lähhäb ta ilmast ärra. Ja
 se terve innimesse ello, mis ta on! täis wallo,
 waewa, haigusfi, murret, kiuso ja waeno. Ja
 kui ka mönni keik ello aeg terwisfes ja külla
 peäl ellab — kui pea on keik otsas? Rest

riffusjes, auus ja rõmus on tal ikka se kibbe mõtte: „surm warritseb minno peäle!“ Kui paljo õnnelikkum on üks lind kes oksa peäl laulab, ja ommast surmast middagi ei tea. Ning kuidas on siis pärrast surma innimesse luggu? mis jäeb temmast weel ülle? Se furnu kehha, mis meil nähtaw on, ei olle middagi, kui üks pentäis tolmo — sago se meie Roma-rahwa prugi järrele ärrapõlletud, ehk mu rahwa kombel mahha-maetud. Kes ütleb meile nüüd julgeste, mis meie lahkunud waimust saab? — Oh hädda! innimenne ei woi mitte waido, kui agga hirmo ja wärristusfega omma surma peäle mõttelda! Kes aitab meid waesid innimesfi sest willet-susfest!?”

Nenda mõtles ning kõnneles Gistakius metsas üksi olles, ja jäi weel kaua süggawa mõttete sees istuma, funni ta mõnne aia pärrast jälle ütles:

„Kistiinnimesed, kedda meie aial tulle ja moögaga taggakiusatakse, arwawad et mailma loja ennast neile ennam on ilmutanud, kui teiste innimestele. Nemmaad kiitwad ennestel jummalikko asjade sees selgema tundmissse ollewad kui meil. Nemmaad peawad endid, ni taggakiusatud ja wihkatud kui nad on, ommite teige õnnelikkumaks rahwaks päwa al. Se on tõssi, nad näitawad ka parramad innimesed ollewad, kui teised. Nemmaad armastawad teine teist, on ilma kawwalusseta ja süddamest allandkittud; nemmaad ei püa omma kasso, on armolissed, tas-

sased ja ei maksja kurja kurjaga; nemmad on kindlad, julged ja rõõmsad ka keige libbedamas wallus; nemmad ei wärrise mitte surma eest, waid rõmustawad ennast surma wasto; nemmad lähhäwad surma kui Jummalad sadiko wasto, kes neid paradisi wiib. — — Siiski, — mis ma tahhan waene tehha! — palju nende usso-õppetusest näitab mul jälle selge jölledus ollowad. Nemmad arwawad, et selle keige-körgema poeg on taewast tulnud neid aitama, — ja isse on ta — waat' nende rummalat õppeeust! — ja isse on se keige-körgema poeg risti peäl ilma abbita surnud. Mis ma pean nüüd sest arwama?

Rist on jubba, mis igga ausat Roma meest taggasi hirmutab; sest risti külgi podakse meie keige suuremad kurjateggiad, tapjad, rõõw-
lid, wargad, rahwa mäsšajad ja muud nende sarnatsed. Rist on sepärrast Roma-mehele üks teotusse ja ärrawandumisse täht."

Jälle möttles ja öhkas Gistakius tül aega ja temma mötted löpsid wimaks ärra. "Oh Jummal!" — öhkas temma tükki aia pärrast, omma käsfi kokkopannes ja läbbi yu okste taewa pole wadates — "sinna tundmatta inimeste loja, sinna olled armo ja hallastust ka innimesse süddamesse lonud, kas ja siis isse kogoni hallastamatta peaks ollema? Ei se woi mitte olla; minna ussun, sinna watad wisist armoga omma lomade peäle — wata nüüd ka minno peäle; ka minna ollen sinno lodud loom;

õppeta mind, walgusta minno hinge pinnedust kui sa se tõsine walgus olled, ja hallasta minno peäle! Sinna olled jo keige omma lo-
made tarwidusse eest isfalikkult murretsenud. Egga hirtw leiab ommas jännus üht' wee-
halikast, kas siis innimesse südda temma waimo-
likkus jännus peaks ilmaasjata iggatsema? Dh
anna mulle tunda kus pole ma ennast pean
pöörma? Teiste Roma-rahwa kombel puid ja
kiwwa kumardada, on mulle jälkus ja jölle-
dus; — agga jälle ristirahwa wiisil üht' inni-
mest Jummalaks piddada, kedda meie sõamehbed
isfe omma filmaga risti peäl näggid ärrasurre-
wad, kuidas woib üks moistlik innimenne kedda
tehha? Dh Jummal! -- küssendas temma,
ning langes põlwili mahha — walgusta minno
waimo! minna ei tea mitte isfe ennesest mis
ma pean teggema. Ma püaks keigest süddamest
töt tunda, agga ma ei tea mitte, kust ma kedda
pean leidma." —

Nenda jäi Gistakius faua aega põlwili
mahha ning ei teadnud mitte ennam mis ta
niddi teagaema. Agga ko Mataraali wigipit-
al näggi ja temma palwet kulis, olli ka jin
Gistakiusse peäle watamas. Ütkiste kulis
temma omma selja tagga mäe kingo otjas üht'
loma käimisse kabbisemist. Temma pöris ennast
ümber ning näggi immekspeannemisssega kedda
samma hirtwe mäe otjas seiswad, kedda temma
ni sure waewaga olli tagga-aianud. Kuttoga
tõusis Gistakius ülles ja tahtis jubba omma

noli weo peäle panna, kui ta jälle äkkiste kest hirwe sarwede wahhel üht' hülgwat risti näggi, kelle ümber kui päikesse walguš paistis, mis keit sedda pimmedaks läinud metsa walgeks teggi. Selsammal filmapilgul kulis ka Gistakius üht' heält mäe otsast hüüdwad: „Platsidus! Platsidus!“ — Gistakius langes hirmo pärrast jälle põlwili mahha ja hüdis: „Issand, minna ei tea kes sa olled?“ Heäl wastas: „Minna ollen Kristus, kes sinno ja keige mailma eest risti pu peäl on surnud. Rist ei olle nüüd mitte ennam ärrawandumisse, waid õnnistamisse täht; ja õnnis on, kes ennast minnuft ei pahhanda.“ Gistakius ütles: „Issand Kristus, mis sa tahhad, et ma pean teggema, et ma õnsaks saaks?“ Heäl wastas: „Minne liina, mis sulle keige lähhemal on, seäl pead sinna ristirahwa piiskoppi suust kuulda sama, mis sa pead teggema.“

Selle peäle kaddus hirw ja rist ärra ja Gistakius olli jälle pimmedas nago enne. Temma süddames agga, mis enne pimme olli, paistis nüüd Waimo walguš. Kui magguš olli temmal nüüd selle peäle mõttelda, et Summal ka tedda ep olnud ärraunnustanud! Temma südda olli täis rõmo, ning temma tundis ommas wainus nüüd ärra, et temmal üks leppitud ja armastaja Issa taewas olli. Ei läinud temma ka mitte ennam sel õhtul metsast wälja, waid jäi keige se õ sinna paika selle peäle mõtlema ning selle eest tännama, mis Summal

temmale olli ilmutanud. Temma keige surem iggatseminne olli nüüd, ristirahwa piiskoppiga kokko sada, kelle käest temma iggawesse ello sannumid lootis.

II.

Mistminne.

Mi pea kui koit hellendama ja pitka yude ladwad jubba wähhä punnama hakkasid, astus Gistafius omma hobbose selga, ning hakkas omma eilist jälge möda wälja pole sõitma. Nenda eddasi minnes ning järrele mõtteldes, mis kuulnud ja näinud olli, kulis temma ka seltsimeeste jahhi passuna heält kaugelt hüüdwad ning sõitis nende pole. Temma seltsimehed ollid jalga kaupa möda metsi laiali ning keif se ö ei teadnud nemmad mitte, et nende perremees kaddund olli; sest igga selts arwas tedda teiste jures ollewad. Kui nad nüüd hommiko passuna heäle peäle keif kokko tullid ja tedda mitte ei leidnud, ollid nemmad täis hirmo, ehk temmale wahhest üks õnnetus olli juhtunud; ja peäle sedda ei teadnud kegi, kus külge nemmad tedda piddid otsma minnema. Sedda surem olli nende rõõm, kui nad tedda näggid tullewad. Pärrest sedda kui keif ollid allandlikkult terretanud, ja temma neile teada annud, et ta tänna mitte ennam ei tahtnud jahti piddada, sõitsid keif rõmoga koio pole.

Mi pea kui ta koddo tuppä astus, tulli temma proua Trajana, täis rõmo temmale wasto ning ütles: „Tulle üks filmapill minnoga issepäika, mul on sulle middagi ütelda“, ning wiis tedda ühte isseärranis kambri.

„Mis on sinnoga sündinud?“ küsis Gi-stafius — „Sinna olled ni ligitud, rõmus, õnnis, ja sinno silmanäggo hülgab. Sinna pead middagi isseärranis kuulnud ehk näinud ollema?“ „Nenda se ka on, mo armas abbi-kasa! wastas Trajana. Ma tunnen ka, et sinmulgi üks surem õn on osaks sanud, kui jahhi peält woib leida; siiski wotta esite mind kuulda, minno südda on liaks rõmo täis, kui et ma üht' filmapilko woiks aega wiita, sulle sedda teada anda. Minnewa õse ollin minna ilma unneta ommas wodiš, ja mötlesin nende kõnede peäle, mis sa nüüd jubba monni aeg minnoga olled kõnneleud. Need mötted mis meie Roma rahwal Jummalast ja temma pühhasst ollemisest tännini on, ollid jubba ammo minno süddamele rummalus ja jölledus; siiski kartsin minna sedda usko ni kõhhe mahha jätta, kelle sees ma ülleskastwanud ollen, ning nende altaride jurest ärramiina, kelle peäl need keige surmad rigi üllemad ja keiser Trajan issegi weel ohwerdab. Ning peäle sedda — kus pole piddin ma ennast pöörma?“ „Oh Jummal! pallusin ma weel eile õhto wodiš, kes annab mulle walgust selle pimmedusse sees; kes sadab mind ühhe ussu siise kus üksi tõsine õn ja iggawesse ello

lotus on!" Nende mõttetega jäin ma magama. Seal nägin ma unnes üht tundmatta meest, jummalikko näoga ühhest selgest pilvest wälja astuwad, temma palle paistis kui päike ja temma ribed ollid walged kui se feige-puhtam lummi, kes minno wasto ütles: "Sinna, sinno mees ja sinno lapsed, teie feif peate homme minno jure tulles, ja arrosama, et minna se ollen, kes neid, kes mind armastawad, õnnistusse sisse sadan, mis iggaweste kestab." — Nenda kõnneles temma — ning minna ärkasin ülles. Mis sa arwad nüüd sest unnenäust, mo armas abbikasa?

Giastakius hüdis rõmo pärrast: Se kõrgeste fidetud ristirahwa Jummal, se üksine tõsine Jummal, kes taewast ja maad on lonud, olgo tännatud, et temma ka sinnule ennast ilmutamatta ei olle jätnud! Se tundmatta mees, kedda sa unnes ollid näinud, ep olle feigi mu, kui Kristus se Issand. Temma on ka minno peäle hallastanud ja ennast minnule ilmutanud." Se peäle räkis Giastakius, kuidas ja mähhardust näggemist temma õsel metsas olli näinud, ja kui ta räkis, näitas se nago hülgaks temma palle weel sest auust, mis ta selle risti ümber olli näinud.

Trajana kulas ristipandud kättega, mis temma mees kõnneles. "Oh, kui immelikult sünniwad sinno näggeminne ja minno unnenäggo kokko! Temma, se jummalik lunnastaja, kedda ristirahwas mailma õnnisteggiaks nimmetawad,

tabhab meile ja meie lastele parremat head anda, kui mailm anda võib. Tänapäär lähame selle piiskoppi jure, et meie kuulda same, mis Issand meile temma su läbbi teada annab ja käsib.

„Nenda peab se ka sündima, wastas Gistakius, meil on jo muidogi üks maia liinas, siina lähme ellama, siis woime meie enam kui üksford piiskoppiga kokko sada ja kõnneleda.“ Temma lastis nüüd kaks tru teenrid, kes temmaga ka söas liggi ollid käinud, kutsuda, teise nimme olli Agatsius ja teise nimme Antiofus. Mõllemad ollid wägga truid ja sanna kulelikud sullased, ning — mis Gistakius ka teadis — mõllemad armastasid süddamest risti usko. Neile räkis Gistakius mis ta ösel olli näinud ja kuidas Kristus ennast temmale olli ilmutanud.

Agatsius löi käed kokko ja hüdis sure heäleaga: Summal, meie õnnisteggia Jesus Kristus, olgo fidetud ja tännatud, et meie armas herra tõetundmisselle on kutsutud! Minna ollen mittokord Antiofusse ja teiste sõbrade wasto üttelnud: Meie sõapälik on õige nenda kui Kornelius Keisareas, andko Summal, et temma südda ka nenda walgustud saaks. Nüüd on Issand sinnoga nisamma teinud, kui Korneliussele sündis, temma pühha nimme olgo fidetud!

„Hea kül, wastas Gistakius, meie tahame nüüd monneks aiaks liina ellama miina. Wallitsege minno teenride seast nisuggusid wälja, kes jubba ristiuskus on, ehk warsi sada taht-

wad. Eiinas peate teie siis kohhe piiskoppi jure minnema, ja temmale räkima, et minna eal ristirahwa waelanne ei olnud, et ma üht taewalikko näggemist ollen näinud, ja peate temmale üttelema, et minna süddamest sowin ristiinnimeseks sada ja, et temma teile ka ütles, millal ma omma abbi kasa ja lastega temma jure woin minna?" Nüüd hakkasid nemmad ennast warsi tele ehitama, ning mõnne tunni pärast läks se suur sõda pealik, temma proua ja lapsed, paljo sullaste ja ümmardajatega tele.

Antiohus ja Ugatsius läksid ni pea kui nad linna ollid sanud, warsi piiskoppi jure, kedda nad ammo tundsid, ning kõnnelesid temmale feik mis olli sündinud. Piiskop römustas ennast wägga, fitis Jummalat ning ütles: "Meid ristiinnimesi kiusatakse meie ussu pärast wägga takka, kui pea woiksin minna se läbbi, et ma tedda, kui suurt kulust herrat ennese jure lassen tulla, teile, teie herrale, temma proua, laste ja keige maiale, otsata tagga kiusamist ja hädda peäle sata; sepärast peame meie omma Issanda sanna järrele targad kui ussid ja wäggorad kui tuikesed ollema." Täanna õhto, ni pea kui pimme käes on, tahhan minna teie herra maiasse tulla ja temmaga kõnnelda. . . ."

Taggasi tulles räkisid need kaks teenrid omma herrale, mis nad piiskoppilt ollid kuulnud. Et se piiskop ni ilma pallumatta walmis olli temma jure tullema, ligutas Gistakiusse süddant wägga. Ni pea kui nsiüd pääw loja olli

lâinud ning õ kätte tulli, kutsus herra keif per-
 ret ühte sure sali kofko, kus ta paljo küünlad
 laskis põllema panna. Piiskop tulli, ning olli
 weel kaks teist õppetajad liggi wõtnud. Gista,
 kius läks temma wasto ning heitis temma ette
 põlwili mahha. Piiskop tõstis tedda ülles,
 ning ütles nago Peetrus Korneliusse wasto:
 „Tõuse ülles, minna ollen ka innimenne
 nisamma kui sinna!“ Piiskop astus nüüd
 sinna mitme künaldega walgustud sali, kus kei-
 fide filmad temma peäle waatsid. Piiskop
 Johannes — se olli temma nimme — olli
 jubba wannaks ja halliks lâinud, täis usko,
 tarkust, armastust ja allandust. Temma südda
 olli täis rahho, sepärrast paistis se ka temma
 filmist wälja. Gistakius puistas nüüd keif
 omma süddant temma ette wälja. Ta räkis
 temmale ommast eksitussest, lotussest, kaksipiddi-
 mõtlemistest, ja kuidas Issand ennast temmale
 olli ilmutanud ja tedda kästnud selle piiskoppi
 käest nõu küsida. „Sa näed,“ ütles ta wimaks,
 „et ma tännine eksitusse tede peäl ollen kâinud,
 ja pimme olnud, juhata mind nüüd õige teie!“
 Se peäle selletas nüüd se wagga piiskop, kuidas
 keif innimesse suggu patto läbbi ärrarikkutud ja
 huffatusse wäärt on; kuidas ükski ommast wäest
 ei woi õnsaks sada; kuidas Jummal sedda ma-
 ilma nenda armastanud, et ta omma aino-
 sündinud poega Jesust Kristust ilma sisse lakk-
 tanud sedda õnsaks teggema; kuidas süiski ükski
 sedda poega ei tunne, kui agga se, kel se waim

sest Issast ja Poiaſt ſedda ilmutab; kuida Summalal pattuſe ſurmast mitte head meelt ei olle, waid temma hea meel on, et pattune omma patto tunneb, kahhetſeb, mahhajättab ja Deſuſſe Kristusje läbbi iggaweste õnsaks ſaab.

„Sefinnane Dnniſteggia,“ ütles temma wimaks, on ennast ka ſinnule ilmutanud ja ſinno ſüddant walguſtanud.“

Igga õhta tulli ſe piiskop arro järrele ſiina maiasse ning ſelletas ſelle herrale, temma prouale ning perrele risti-ußo õppetust laiemalt ärra. Süddamelikko palwega hakkas temma omma õppetust, ja palwega lõppetas temma ſedda. Temma maenitſes neid ka ſüddameſt iſſe Summalat palluda, et ta nende ſüddant wõttaks lahtitehha. Nemmad teggid ſedda ka, ning otasid ſure iggatſemisſega ſedda päwa mil neid pühharistmiſſe läbbi ristifoggoduſſe liikmiſks pidid wastowoetama. Se pääw tulli; paljo ristiinnimeſi tullid ſel päwal ſiina maiasse kofko, kes pidid wadderid ollema. Se olli üks wägga magguſ oſſaſaminne, nähha ja kuulda, kuida Giſtaliuſ, temma proua ja kaſs poega, keige rahwa ees omma uſko enne ristiſt ſelgeſte tunnistaſid ja Kristusſe ommaks ennast andſid. Ka paljo temma perre rahwaſt ſaid ſel päwal ristiſtud. Selle wäe üllema nimme olli tännini Platiſidus, nüüd agga panni ristiſtiſſes ſe piiskop temma nimme Giſtaliuſ; temma proua Trajani nimme ſai Teopiſta ning temma poegade nimmed Agapiuſ ja Teopiſtuſ.

Teisel pühapäeval kitis ja tännas keif risti-
koggodus Jummalat selle armo eest mis Eista-
kiussele ja temma maiale olli sündinud. Ka
said temma ja temma proua sel päwal esimest
korda Jummalat armo, ning tootasiid ueste, süd-
damest sellele ellada, kes nende eest surnud olli.

Et se herra teisel päwal jälle omma mõis-
sade peäle taggasi tahtis sõita, sepärrast räkis
piiskop Jummalaga jätmisses weel need san-
nad: „Meie ellame ühhel hirmsal taggakiusa-
missel aial, kus meie iggas tundis woime finni-
wõetud, wangipandud, tappetud, põlletud ehk
metsellajatte ette wiisatud sada. Sepärrast an-
nan minna, kes ma mitte ei tea, kas meie siin
ma peäl ühte teist weel nähha same, teid keifi
Jummalat ja temma armo holeks!“ Se peäle
langes piiskop põlwile mahha — mis ka keif
teised filmaweega teggid — ning pallus: Jum-
mal, meie Issanda Jeesuse Kristusse Issa,
hallasta meie peäle, ning anna et keif need,
kes nüüd sinno ees põlwili maas on, ka sinno
iggawesses aurikis jälle kous olleks! Las' neid
teine teisega ühhes uskus ja armastusses sinno
sees kofko jada! Uita neid selfinnatsel kurjal
aial kindla ussu ja armastusfega keif tagga-
kiusamist ja pinamist truiste kannatada! So-
jenda nende süddamed omma armastusfega, et
nemmad ennam ja ennam ärratunneks, et keif
sellefinnatse ello kannatamissed ep olle nimme-
tamisse wäärt, selle au wasto mis neile sinno
tikis peab antama! Kirjota nende süddamesse:

kes otsani jääb kannatama, peab aukroni kätte sama! Amen."

Piiskop tousis nüüd ülles ning ütles Eistakiusse wasto weel wiinaks: "Mis innimesed mailma peäl õnneks nimmetawad, nenda kui: suur nimme, au, rikkus, rõmus ello, armas abbi kasa, terwed lapsed sedda sinnul keif tännini olli; agga sa pead ka tunda sama, et se Issanda sanna tössi on: "Kes minno järrel tahhab kääia, se peab iggapääw omma risti ennese peäle wõtma." "Ärra heida agga risti kandes meelt ärra, ja pea finni mis sul on, et kegi sinno kroni ei wõtta." Issand karistab keifi kedda ta armastab. Temma käest tulleb usklikkudele rõõm ja murre. Mis sa ka ial siin kannatad, taewas sa keige eest tännad."

Peäle sedda õnnistas piiskop weel keifi ning ütles: "rahho olgo teiega!" ja läks ärra.

III.

Pöggemine.

Eistakius ja Teopista, kes pääw pärrast sedda linnast ärrasõitsid, ellasid nüüd jälle omma moisa peäl. Need möda-läinud paggana ellopäwad ollid neil nüüd nago pakš mets, kus nemmad pimmedal ööl ärraeksind ollid, kust nad nüüd agga Summala armo läbbi wälja sanud. Nemmad ollid nüüd ueste sündinud. Keif mailm näitas neil illu-

Sam ollewad kui enne. Nemmad ollid enne kui lapsed kes pimmedas metsas woõral maal eksind, ja nüüd jälle omma issa maiasse ollid taggasi sanud. Igga pääw luggesid nemmad omma süddame ja usso kinnitusses pühha kirja. Nemmad ollid Kristusse sees ärraleppitud. Waimo rõõm, õn ja rahho olli neil õhto mahha-beites ja hommiko üllestoustes süddames. . . .

Süiski ei jänud nende ello mitte surmani nenda rõõmsaks; sest se mailm polle mitte Summala laste rõmo paif; nemmad pidid rõmo mäelt peagi kannatusse orgo mahha astuma, kus rist ja waew neid ootas. Nende kannatamisfed hakkasid mapeältse warrandusse kahjoga. Siina ümberkaudo tulli esmalt hirmus suur ellajatte surm, mis ka Gistakiusse karjades wägga paljo mahha wöttis, nenda et tal wiimaks mitte ühte ainust ennam ülle ei jänud. Gistakius agga ütles, nago wannal aial Job: Issand on annud, Issand on wõtnud, Issanda nimme olgo fiderud! Se keige wähhäm pat on rassem, kui terwet karja kautada.

Agga pea tullid weel suremad ussu katsimisfed. Üks wägga raske többi tulli rahwa sekka; ka Gistakiusse mõisa peäl jäid ühhe päwaga se surem ossa innimesi haigeks. Agatzius ja Antiofus, need kaks tru teenrid, tullid sure ehmatusslega tuppa: „Pöggene, armas herra, hüüdsid nemmad, pöggene filmapilt proua ja lastega, kaff on wäljas!“ „Kaff!!“ — karjatas proua, ja kahwatas ärra; — „Summal

hallasta meie waeste peäle. Kas peame pöggenema wõi jäma?" "Kui Teie jada tahhate, siis sendasid need truid sullased, siis peate teie keif surrema. Hallastage ommite omma laste peäle ja pöggenege!" Gistakius wastas: "Tännini ollen minna keif omma perret lapsse assemel pidanud, kuidas ma siis nüüd ses keige suremas häddas neid pean mahhajätma? Ürra pöggenegem mitte, armas abbikasa, kes teab kas meil üks nisuggune tund, head tehha, weel teist korda tulleb?" "Armastage teine teist", ütleb Jesus, mis armastus se olleks, kui meie nüüd ärra pöggeneks ja neid surma häddas mahhajättaks? "Meie tahhame tehha — armas Teopista, mis ial wõime, ja peäle sedda keif Jummal hõleks jätta, kül temma meid moistab ja jouab kaitsta, kui se temma mele pärrast on." Nemmad jäid. Paljo teenrid pöggenesid kohhe eest otsa ärra — siiski Ugatsius ja Antiofus, ja keif need allamad, kes risti usko ollid, jäid paigale. "Jummal leiab meid iggast kohhast, ütlesid nemmad, mis eest ja kuhho peame pöggenema? Kus meie herra surreb, siina surreme meie ka! Temma Jummal on meie Jummal, ja temma willitsus ka meie willitsus."

Se raske többi wöttis ifka ennam woimust ja läks laiemale; Ka need kaks sullast ja teised truid allamad jäid aega möda keif haigeks. Se illus mõisa keige mu maiadega, ep olnud mõnne päwa pärrast ennam muud ühti, kui üks pidali maia, kus haige haige kõrwas maas olli,

agga mitte ühte haige tallitajat ei olnud. Gistakius ja temma proua teggid agga, mis ial woifid ; sest herra ja proua ja nende lapsed ollid weel üksi ainult terwed. Teine tallitas meeste, ja teine jälle naeste-rahwaft. Hommikust öhtune kõndisid nemmad többiste, surrejatte ja furno fehjade wahhel, ja ep olnud paljo ühte ööd, kus nende filmad kinni läksid. Sure kulloga lastsid nemmad need furnud matta, sest legi ei teinud sedda ennam. Zimmeks olli panna, ei nemmad isse kummagi, egga ka nende poiad ei jänud haigeks, ehk nad kül surma iggapäät woifid filmaga nähha.

Wimaks läks se raske tööbi möda. Paljo innimesi ollid ärrafurnud. Need kes ellama jänud, ollid kahwatand ja ärrapöddend nago innimesse warjud. Gistakius ja Teopista tännasid Jummalat, et Ta neid ja nende lapsi ni armolikkult olli hoidnud, ja et Agatius ja Antiofus ja mitto muid truid teenrid jälle ollid terweks sanud.

Nüüd ootsid nemmad wahhel ka parremid päiwi, agga nende kannatamissed ei olnud weel otsas. Se kurri paggana rahwas nende ümber, sedda Jummalat raske wits weel sedda hullemaks olli teinud, heitsid kurja nõusse ning tahtsid Gistakiusse mõisat ärrarisuda. Et nende kurja tööle õigusse näggo olleks, ütlesid nemmad : „Temma läbbi on keif se õnnetus meie peäle tulnud ; olleks temma mitte ristiusko heitnud, siis ei olleks meie jummalad meid mitte surma

ja katko többega nuhhelnud." Temma, temma üksi on süüdlane! Tapke, risuge, löge mahha mis ette juhtub, ja wõtke keif ärra!" Kest päwa aego tullid need sadana lapsed, mõrtsuka kombel sinna mõisa, risufid keif kulda, hõbedat ja kallid rided ja wisid ärra, ning mis nad mitte liggi ei woinud wõtta, sedda rikkufid, põlletasid ja lõhkufid nemmad. Hirmsa küssendamisse ja rõmoga läksid nemmad selle risutud warraga ärra. Gistakiussele ja temma ommastele jäi agga häddaste soe hing weel ülle. "Wõtke peäle, ütles temma, need on agga tühjad warandussed, ja üksi sellele sured asjad, kes parremat ei tunne; neist ilmajäda on ausam, kui neid piddada."

Temma hädda läks siiski aeg aialt juremaks. Wilja teggeminne tulli kätte; agga temmal ei olnud ei sahta egga sedda kes weddas, ei semet egga seemne külliat. Ta wõttis nüüd nõuks mõnne ümberkaudse mõisnikko käest, kes enne temma sõbrad ollid, laenata, senni kui ta jälle pididi järje peäle sama. Agga — "olled sa Jummalaga poeg, siis aita isse ennast." Üks wabbandas ennast, et tal ennesel pudus käes on. Teine sõimas weel peäle, ja käskis odata funni temma uus Jummal taewast wiljasemet sadab. Kolmas andis weel sedda nou, mõisad ja maad mahha jätta ja foggone ärraminna. "Gest minna tean tõeste," ütles temma, "et sinno waenlased sind sinno usso pärrast taht-

wad fohto ette wia ja huffa moista, ni hästi
sind kui sinno abbikasa ja lapsi.

Giſtalius lotis nüüd keisri Trajani
käest abbi sawad. Temmal olli Roma-liinnas
üks tru söbber, kes Keisri melest paljo maksis.
Sellele kirjotas temma nüüd ning pallus,
et se keisrilt pididi armo palluma. Agga
keiser Trajan, kes paggan olli, wastas:
„Minna ollen söapeälikkut Platsidust ikka su-
reks piddanud; agga se ristiinnimenne — Gi-
stalius — kuida ta ennast nüüd nimmetab,
on mulle foggone wooras. Mul on wägga
kahjo, et üks ni suurtsuggu, tark ja wapper
söamees, ühte usko on wasto wötnud, kelle peäle
seädus surma nuhtlust panneb. Temmale ta
hädäda sees nüüd abbi andma, on ni paljo, kui
ta wastopannemisse eest weel palka maksma.
Minna ei wöigi ka temma eest seista, kui ta
peal kaebatakse, waid annan temmale sedda nou,
et ta foggone ärrapöggeneb. — Tahhab temma
agga, mis ma wägga sowin, omma uut usko
mahajätta, siis tahhan ma hea melega temma
armolinne keiser olla.“

Kui Giſtalius sedda Keisri wastust lug-
genud olli, ütles ta omma proua wasto: „Ar-
mas Teopista! sia male ei woi meie mitte en-
nam jada, meie peame Egiptusse male minnema,
seäl lodan minna ühte fohta leida, kus meie
Summalat rahhoga woime tenida. Meie tah-
hame omma armsa lastega jubba tännapäaw
ärrareisida; siiski otame funni pimmedaks läh-

hääb, et need ümberkaudsed pagganad meid ni ei teota egga waewa." "Kül se on mull' raske! wastas Leopista, siit ärramiinna kus ma sündinud ja kaswanud ollen. Süiski Jësanda tahtminne sündko! Temma pühha ingel olgo meie saatja!"

Agatsius ja Antiofus! — kes alles haiged ollid — kuulsid ehmatusega mis nou nende üllemad ollid wötnud. "Summal hoidko! — ütles Agatsius, — ilma ühheainsa teenritta tahhate teie woõrale male miinna? Meie olleme weel wägga nõrgad ja ei woi ühte wersta teiega käia; oh jäge ommite weel nigi kaua, kui meie parremaks olleme sanud! Meie tahhame liggi tulla, ja kui Teie ka mailma otsa lähhäks." Mendasammoti ütles ning pallus ka Antiofus. "Truid ning head sullased ja sõbrad!" wastas Gistakius, "minna tännan teid süddamest teie armastusse ja truusse eest; agga minnoga liggi tulla ei tohhi teie mitte. Minna woin miinna, sest mind on Keiser ommast tenistussest lahti lastnud; teie agga ollete temma kässo al. Olge truid ja allahetlikkud. Summalaga, Jësanda rahho jägo teiega!"

Nende kahhe sullase läbbi sai nüüd keif moisa perre teada, et nende armas herra ning proua jubba tänna õhto tahtwad ärramiinna. Keif jooksid nüüd kokko. Keif nutsid kibbedaste. Iggaüks tahtis neid weel kui wäggise taggasi hoida.

Gistakius trööstis neid armsaste. "Säge

truiks uskus ja kindlaks armastusses, siis same, kui ka mitte ma peäl, siiski taewas, teine teist jälle nähha. Meie wiimsed te:arrud, olgo meie siin ilmas lahhutud, ehk ühheskous, wiivad meid paradisi ommite kofko.“

Kui nüüd ö olli kätte tulnud, ja ku töusnud, ütles Gistakius omma proua wasto: „Lähhäme nüüd Issanda nimmel tele! — Keif kes nende ümber ollid, hakkasid sure heälega nutma. Temma isse ning proua, andsid weel wimast korda söbralikkult keikidele kät; ka need kaks last sirrutasid ommad weikesed käd keikide wasto Summalaga jätmisses. Need head in-nimesed ei sanud nutto pärrast ennam sanna suust wälja. Hea melega olleks nemmad, kes teab kui kaugele neid saatma läinud; agga Gistakius, kes ka isse ennam kurbdusse pärrast räkitud ei sanud, näitas käega, et nad pidid mahhajäma. Kawa aega waatsid nemmad weel wessisse filmadega nende järrele, senni kui nad neid ennam ei näinud.

Kes sedda näggi, se pidid ka nutma! Nende rided tunnistasid et nad suurtsuggu rahwas ollid; agga need reisikimbud ja paunad, mis nende selgas ollid, näitsid et nad nüüd waesed pöggenejad ollid. Gistakius olli omma moõka wõle pannud ja keppe eest ühte piiki kätte wõtnud, ja kandis üht' ride kimpo selja peäl. Teopista olli ühhe korni sisse te:roga walmistanud, ja kandis sedda. Nenda läksid nemmad nuttes teine teisega sedda teed jalla eddasi, kus

nad enne tõlla ja mitme hobboſtega ſureſte ollid ſõitnud. Lapsed ollid ſiiski röömsad omma teſſepide üle ja jookſid naerdes eddaſi. Teo, piſta watas weel tihti märja filmadega omma maia pole taggaſi, miſ ku-paiſtel pude wahhelt wälja paiſtiſ. „Urta nutta mitte, armas Teo-piſta! ütles Giſtakiuſ, meie ollekſ ſedda maia ommite ükſford piddand mahha' jätma. Meil ei olle ſiin ial kindlad aſſet. Kül Jummal meile ka üht' ullu-aalluſt annab, kuſ meie ſenni woime ellada, funni ta meid omma jure ülleſ-wõttab, kuſ meie iggaweſte jäme.

Seäl, Sion, ſeäl on aega kül,
So ſilmi kuitwatada.
Siin pead kannatama weel —
Seäl lõpmatta woid laulda!

IV.

Wäggiſe lahku mine.

Giſtakiuſ kõndiſ omma prowa ja laſtega nüüd igga pääw ifka merre pole. Temma teſkäiminne olli ka ſepoleſt wägga waewalinne, et ta eunamiste meſſi möda piddi käima ja ſure maante eeſt hoidma. Wimaks ſai ta merre äre, ühte liäna, kuſ neid legi ei tunnud. Snnekſ juhtuſ üks suur laew walmiſ ollema, miſ õige praego Egiptuſſe male tahtis purjutada. Laewa madruſſed kantiſid ſure ruttoga kaſtiſid ning

amifid laewa sisse, ning üks kalliste ehitud moramees, selle laewa perremees ja lipper, seisis seal jures ning watas peält. „Kas sa wõttaksid kül maksu eest,“ ütles Gistakius temma wasto, „mind, minno abbikasa ja meie kaks last, Egiptusse-male liggi?“ „Miks pärast mitte?“ wastas temma wägga söbralikkult, ning watas wägga terrawaste, keige nelja, isse-ärnanis Teopista peäle; „wägga hea melega.“ „Kui palju tahhad sa selle eest sada, kui sa meid Egiptusse-male wiid, ja ka merre peäl sõdad?“ küsis Gistakius. „Se ei maksa sest kõnneleda,“ wastas temma, „egga sinna ei hakka mind egga minna sind petma; kui sest sünnib räkida, siis rägime siis kui teie keik jälle laewast mäele astute.“ Mis parramat kaupa wõis Gistakius odata? sepärrast läksid nemmad ka warsi laewa peäle. Kui keik walmis olli, wöeti laewa ankur wälja, purjud tommati ülles ning laew lendas fergelt merre laenede peäl Egiptusse pole eddasi. Lapsed rõnuustasid endid wägga ülle keige mis näggid ja kuulsid; nende emma agga watis nuttes omma tännise issa-ma pole taggasi, kust ta nüüd elluksaiaks pididi lahkuma.

Gistakius trööstis tedda ning ütles: „äranna mitte, Summal, kes merd ja maad on lonud, saab meid merre peäl ka hoidma, ja meile üht' teist isfamaad jälle andma, kunni ta meid siina pärris isfamale ülles wõttab.“ Tuul puhhus pea kängeminne vea tassaminne purjude sisse, ning aias neid rutto eddasi. Kenda läks

üks pääw teise järrele. Laew oiis ööd ja pä-
wad eddasi, ning mõnne päwa pärrast hakkasid
nemrad jubba sedda maad näggema, kus nad
edddespidi üht' ulluallust ning ni paljo rumi
lootsid leidwad, kui nende hauale üksford tarwis
pidi ollema. Agga nende kannatamisfed ei ol-
nud weel otsas. Se kurri Morama laewa kip-
per olli jubba eestotfa Teopista peäle lihha,
himmoga waatnud ja sedda kurja nou wõtnud,
maksfo mis se maksab, tedda ennesele püida.
Teopista kenna näggo, temma penemad ello,
kõmbed ja tassandus, aiastid temma rojast süd-
dant weel ennam põllema. Se kipper olli se-
pärrast melega üsna teise külgi purjutanud,
ühhe tühja kolleda merre ranna pole, kus kegi
innimesse hing ei ellanud. „Se on se ma, kus
teie minna tahtsife,“ ütles temma walletades,
ja laskis laewa finni piddada; sia wõite mäele
minna, kui teie minno weo-rahha ollete ärra-
maksnud.“ — „Mis naero jutto sa aiad,“
wastas Gistafius, „egga se kolleto kõrb se ma
ei olle, kus sa meid wia tahtsid.“ — „Sedda
tean minna parreminne kui sinna,“ wastas
kipper; — „maksfa minno rahha ja minne omma
teed, et ma teist lahti saan.“ Se peäle küssis
ta nüüd kümme ford ennam kui muido Italia-
maalt Egiptusse-male makseti. Gistafius
ehmatas selle häbbematta küssimisfe pärrast ärra,
ning tunnistas, et tal mitte pool nenda paljo
rahha ei olle, kui ta kurjal wisil küssis. „Mis
tuhhat!“ ksisendas kipper, „mitte pool

ni palju rahha! Nüüd ollen minna waene hirmsaste pettetud! Teie riete järrele piddasin ma teid suremat suggu rahwaks; nüüd agga näen ma, et ma kontsikuid ja kerjajaid omma laewa peäle ollen wõtnud ja ennast petta lastnud. Kuida teie häbbematta innimesed julgessitte ni pitka teed omma kassina rahhaga käima hakkata? Siiski, teie koerad, ei pea mind mitte petma. Üks teist peab minno pärrisorjaks jäma; se naene mis sul liggi on, ütles ta Gistakiusse wasto, on minno. Mis ma temma eest saan, kui ma tedda ärra müün, se olgo minno weo rahha; pettetud ollen ma muidogi." Kui Teopista need sannad kulis, kahwatas ta hirmo perrast ärra nago lummi. Gistakiusse wihha süttis selle hirmsa petmisse pärrast ni wägga põllema, et ta jubba pea moögaga temma kallale pididi joosma. Mõllemad lapsed heitsid põlwili kipre jalge ette mahha, ja pallusid nende emma mitte ärra wõtta. Agga kipper kääritas kurja nimmega Gistakius: "Sinna wõtta ommad lapsed ja kassi minno laewast wälja! Kas ma teid raipid weel ilma rahhata pean weddama? Sinna agga naene jääd sia!" Teopista hakkas mõllemä kättega omma mehhe ümber ja küssendas: "Oh Gistakius, minna ei lasse sinnust mitte lahti — peästa mind! — Summal auko meid!" — Gistakius tombas omma moöga tuppest, hakkas wassakse käega omma proua ümber, näitas parrama käega kiprile moöka ja ütles: "Häbbematta

Moramees! jätta mind rahhule, kui sa mitte ei tahha, et ma omma naest ja lapsi sinno ja sinno rahwa käest, moõga terraga pean peästma. Ugga se kurri kipper olli omma sullastele tähte annud, kes äkkiste selja takka Gistakiusse peäle kargasid, tedda finni hoitsid ja temma moõka ja piiki ärra wõtsid. Se must kipper kiskus Teopistat senni kaua temmast lahti, kes ehmatusse pärrast ärranõrkes, ja nago üks lil tullepaistel, selle musta rööwli kätte wahhele mahha langes. — Meed waesed lapsed, kes omma isja madruste käes näggid ollewad, ja, et nad weel ühte nõrkend innimest ei olnud näinud, omma emma arwastid surnud ollewad, hakkasid ni halledaste nutina, et kiwoid nende peäle olleks pidband hallastama. Madrusted weddasid nüüd kipre kässo peäle Gistakiust laewast mäele, wiskasid temma kaks last temma järrele, ja purjutasid sure römoga laewaga ärra, kus peäle se ehmatusse pärrast poolsurnud Teopista wangiks jäi.

Gistakiusse peäle olli se suur õnnetus ni äkkiste ja ilma mõtlematta tulnud, et ta nüüd ni tuim kui kiwi merre äres seisis, ommad käed laewa pole sirrutas, mis pea temma filma eest ärrakaddus, ja hulga aia pärrast alles näggi, et temma lapsed temma põlwede ümber finni hakkasid ja omma emma järrele kistsendasid, mis ta süddant sedda surema walloga weel täitis.

V.

Wetsellajad.

Kui nüüd se laew, mis Eistakiusse teige kallimat mapeäl; et warra ärra wiis, temma silmist kaddund olli, istus ta omma nutja lastega ühhe kaljo äre mahha, kus ta õfeks jäda tahtis. Teine poeg istus teine pole kõrwa, ja kui nad ennast üsna wässinuks ollid nutnud, jäid mõllemad maggama. Agga isä silma ei tulnud mitte unni. Risumist ja taggakiusamist olli ta nutrisematta kannatanud; agga et temma armastud abbikasa ni hirmsal kombel ta käest ärrakisti; et Teopista nüüd ühhe armotuma paggana melewalla al olli; et temma nüüd mitte ennam ei teadnud kus ta wimaks müakse ja mis wiisil tedda pinatakse ja waewatakse, se tahtis temma süddant kui lõhki piggistada. — „Summal, mo armolinne Isä!“ ütles temma helleda tähtede pole ülleswadates, „mis sa teed on õige, kui fibbe ja hirmus se ka minno melest olleks. Wasto sinno tahtmist, ehk ilma sinno teadmatta ei olleks se rõwel ka minno armast Teopistat mitte woinud risuda. Et ta nüüd kül ühhe armotuma paggana kätte wahhel on, siiski on ta ka sinno käes. Sinna woid tedda hoida ja kaitsta. Kui kaugele tedda nüüd ka ommast mehhest ning nutjaist lastest wiakse, — üks pääw peab siiski tulles, kas siin ma peäl ehk seäl taewas, kus meie jälle kokko same!“

Nüüd läks ö üsna pimmedaks. Tuul tõusis fangeks; merri hakkas fangeste kohhise, ja peffis omma laenid wasto kallast; Tiigred ja Loufoerad mõirasid ümberringi; sured ussid romasid nende lähhedal pude al ja iggapiddi olli se sees kolledas paikas üks hirmus ö:maia. Gi:stakius ei kartnud middagi. „Kes sinno sisse ussub, Issand,“ ütles temma, „se ei kardä Loufoera hambid egga ussi lihwti. Nenda kui need lapsokessed siin minno, nende isä körwas, julgeste hingawad, nenda tahhan minna ka sinno peäle lotes, julge olla, kes sa ennam olled, ennam armastad, kui keik isfad mailma peäl.“

Wimaks tuli walge jälle wälja. Soe päwapaiste ärratas ka lapsed ülles. Nad waatsid omma isä peäle, waatsid ümberringi ja nende essiminne küssimine olli emma järrele. Kui nad tedda ei näinud, hakkasid nad ueste fibbedaste nntma. Issä trööstis neid kül; agga midda ennam ta neid trööstis, sedda ennam sullas temma ennese südda kurbdusse pärrast ärra. Ollid lapsed tüf aega nutnud, siis hakkasid süa küssima. Nüüd tuli uus hädda: Mis piddi isä neile süa andma? Ei olnud innimesse hinge, ei wiljapuud kuskil nähha. Wägga fangel hommiko pool paistis üks jöggi kelle kalda peäl puud kaswasid. „Siinna pole tahhame minna, mo lapsed, ütles isä; seäl pool on ka Egiptusse:ma, ehk same seäl weel Jummalä armo läbbi emmaga folk!“ Siinna pole nüüd läksid nemmad. Et lapsed liwa sees käia ei

jõudnud ja pea ärravässisid, pididi isä neid kätte peäl kandma. Nemmad käisid möda merre äärt. Päike tousis kõrgemasse, palla läks suremaks ja louna pole ni pallawaks, et nad ärra sullada tahtsid. Lastel tulli nüüd hirmus kange jänno kätte. „Armas isä,“ pallusid nemmad, „wi meid süna merre äre wee jure, et meie jua same! Seäl on jo wet kül!“ „Armad lapsed,“ wastas isä, „sedda wet ei woi teie jua, se toob teile weel suremat jänno ja teie jäde haigeks!“ „Oh Summal,“ kiskendasid nemmad, „meie näeme merre täit wet silmadega, ja peame jännusse surema!“ — —

Wimaks, kui louna mödes olli ja palla õige kangeks läks, said nad mõnre pude warjo, kus ühhe jõe kõhise mist emalt kuulsid. Nalga närtsinud öied langesid lapsed pude warjo rohho peäle mahha. „Kui kallis ja magus on üks pu warri! — ütles Gistafius — kui mitto ei moista selle eest ial Summalat tännad.:! Tännage Summalat, mo armad lapsed!“ Kui nad nüüd nattuke ollid puhkanud ja jahbutanud, hakkasid lapsed ueste süa ja jua küsima. Ka isä ennese keel tahtis jänno pärrast su lae külge finni kuitwada. Ta käskis lasti paigal olla ning läks neile omma raud kübbara sees jöest wet toma.

Kui ta jõe äre tulli, lendas äkkiste üks suur wessi-lind temma eest ülles, kelle pesa ta kõrgaste wahhel täis munne näggi ollewad, mis weel keif wärsked ollid. Rõmoga wöttis

temma need munnad, ja panni neid rättiko sisse; jõi omma jänno ärra, wöttis kühbara wet täis, ja läks nüüd wee ja munnadega laste jure taggasi. — „Waatke, mo lapsed, kuidas Jummal meie cest on murretsenud! ilma nende munnade ja selle weta, peaksime meie keik nälga ja jännusse ärrasurrema!“ — Ta panni nüüd munnad ja wee rohho peäle mahha ja ütles: „Pange käed kokko, lapsed, ja andkem enne kui meie söma hakkame, Issandale temma kalli anni eest tänno!“ Kui nad omma sömapalwet ollid teinud, istusid keik mahha. Issa andis nüüd esite omma raud kühbara seest lastele jua, teggi siis ühhe terrawa kiwiga üht' munna teise järrele peält lahti ja andis nende kätte. Kui lapsed ennam ei tahtnud, söi ta isse need munnad ärra, mis ülle jäid. Lapsed kiitsid wägga, et neil ial üks roog nenda mele järrele ei olnud, kui need tored linno munnad. „Tõssi kül,“ ütles issa, „sest nälga on ikka keige parem kok.“

Kui nad omma pärrast söma palwet ka ollid luggenud, ütles issa laste wasto: „Heitke nüüd siia rohho peäle nattuke maggama, senni kawa watan minna kasti meie keige hõlpsaminne ülle jõe peäseme.“ Ta murdis nüüd ennesele ühhe sure kexpi kätte, käis möda jõe kallast edasi ja taggasi, ning otis ühte maddalamat koha; sest jõggi olli kaunis lai, jocksis hirmus wäggewaste ja olli keskelt wägga süggaw. — **Wimaks arwas Gistakius** ühte maddalamat

Fohta leidnud ollewad, kust ta käies wõiks läbbi-
 miina. „Tõuske ülles, mo lapsed,“ ütles tem-
 ma taggastulles, „ma tahhan katsuda teid
 Summala ebbiga läbbi jõe kanda; agga et wäg-
 gew wee-weog meid keif kolmeksi alla ei aia,
 tahhan ma teid üks hawalt üllekanda.“ Kui
 ta nendega jõe äre sai, ütles temma: „sinna
 Ugapius, istu sia rohho peäle senni mahha,
 kuni ma Teopistus se ollen üllewinud, siis
 toon sinno takkajärrele.“ Ta wöttis nüüd Teo-
 pistusst pahhema käe peäle ja parrema kätte selle
 pitka keppi, ning astus jõe. Keset jöggi olli
 wacne kül; sest wessi tulli jubba rinnust sadik
 ja wolas wäggewaste. Siiski sai ta wimaks
 omma poiaga õnnega mäele. „Summal olgo
 tännatud!“ ütles ta kui ta kalda peäle astus,
 „et wessi meid mitte alla ei winud.“ Ta panni
 nüüd Teopistusst ühhe pu alla mahha, puh-
 kas nattufe, ja läks jälle teise poia järrele.
 Kui ta jubba keset jöggi hakkas sama, kulis ta
 Ugapiust, kelle järrele ta läks, helledaste kar-
 riwad: „Issa, appi, appi, tulle appi, üks hir-
 mus loom tulleb!“ Eistakius watas ülles,
 ning näggi kuidas üks Lõukoer lahtise louadega
 lapse kallale jooksis, tedda hammaste wahhele
 wöttis, ja sedda kissendajat last nago lamba
 talle, metsa wiis. Sggauks wõib arwata, mis
 selle õnnetuma issa südda pididi ütlemä, kui ta
 emma last näggi metsa widawad ja isse rinnust
 sadik keset jöggi wee sees olli? Ni peä kui
 ta mäele sai, jooksis ta sinna pole metsa kus

se Lõukoer lapsega olli läinud, hüdis, nuttis, otsis; siiski ei Lõukoera egge last polnud kuskil ennam nähha egga kuulda, ja ni pimme tihnik nago kannepa aed olli temma ces kust ta ennam läbbi ei peäsnud. Kurwa süddamega ja werise kätte ja jalgega, mis okkad ja orgid ollid joostes lõhki kiskunud, jäi ta wimaks omma keppi naale seisma. „Keif minno otsminne on ilma asjata!“ öhkas temma; „minna ei woi omma armast last Lõukoera suust ellosalt mitte ennam peästa! Oh, Summal, Summal, kui wallus on se minno süddamele: kurja metsellaja hammaste wahhel peab minno süddame laps omma ello lõppetama! Oh mo armas poeg, ka sinna piddid minno käest ärrakistud sama! — — Halle, halle, wägga halle on se! Ma surren selle kurbdusse sisse!“ Wenda öhfades seisis ta tüf aega omma keppi naal. Wimaks ütles ta nuttuga: „Siiski Issand, se olli sinno tahtminne! Sa tead ja näed keif; kül sinna tead ka mißpärrest mo armas laps nisuggust hirmust surma piddi sama! Kinnita mind armust omma pühha Waimoga, ma tahhan ka sedda nurrisematta kannatada!“ —

Teopistus olli teine pool kalda peäl sure hirmoga näinud, kuida se hirmus Lõukoer temma wenda Ugapiust metsa wiis. Kui ta nüüd issa ka näggi metsa jookswad ja hult aega kaddunuks jäwad, hakkas ta weel ennam küssendama: „Issa, armas issa! kus sa olled! tulle taggasi; ärra jätta mind mitte mahha!“ —

Tuitudes läks Gistakius jõe äre taggasi. „Ärra nutta Teopistus,“ hüdis temma, „minna tulien!“ — Agga häddaste olli ta jõe äre sanud, kui jälle üks hirmus õnnetus temma peäle tulli: sest ni lúi temma wee sisse piddi astuma, näggi ta ehmatades, fuida üks teine Lõukoer Teopistusse kallale jooksis, kes lapse karrimisse peäle olli wälja tulnud. Laps püdis kül eest ärra joosta, agga mis se piddi aitama? Lõukoer kargas temma järrele, tombas tedda nago full kanna poega omma kүүinde wahhele ja jooksis metsa. Issa ähwar-daminne ja karriminne ei aitnud middagi. Mis ta piddi nüüd omma sure ahhastusse sees teg-gema? Ta kargas kül warfi jõkke, et ta rutto appi saaks, agga enne kui temma, kes jubba surmani ehmatud ja wässinud olli, ülle sai, olli se Lõukoer lapsega jubba ammo kaddunud!

Mi pea kui Gistakius läbbi jõe sai, nõr-kes ta teine pool ärra. Need õnnetusse hobid ollid wägga raskeste temma pihta tulnud. „Nüüd on keik otjas!“ ohkas temma; „mis maggo on mul nüüd ennam minno ellust? Omma ar-mast isfamaad, omma söbro, omma warrandust, omma mõisat, omma kallist abbikasa ja nüüd weel peälegi neid lapsi, keik ollen minna ni furwal wisil ärrakautanud! Mul ei olle sug-gulast egga söbra, tüttart egga poega, süa egga jua — middagi — middagi!!“ Nenda seisis Gistakius, kurbdussest ärraküpsatud, kaua aega, ja ei sanud sanna suust wälja.

„Agga mul on ommite weel üks Jummal taewas!“ öhkas ta hulga aia pärrast, langes põlwili mahha ja ütles: „Armolinne Önnis- teggia! sinna tead, kuidas mo südda wallo pär- rast tahhab lõhki minna; agga ma ussun keigest süddamest, et keif sinno käest tulleb, ja et sa mind siiski armastad! Sinna ütsti tead miks- pärrast keif nenda on sündinud. Kinnita mind! Tuhhata mind! Mu olgo sinno pühha nim- mele keige eest!“ —

Kui ta nüüd nenda hulk aega silmili maas olli nutnud ja Jummalat pallunud, jäi ta wi- maks ommas sures kurwastuses maggama. Issand kossutas röömsa unnenäggude läbbi temma kurwa hinge. Temma näggi unnes, et ta ühhe pimmeda metsa läbbi käis; älkiste teggi pääw sedda pimmedat metsa walgets; weike Agapius istus röömsaste rohho sees lillede wahhel ja Pöukoer jooksis temma jurest hirmoga ärra. Ühhes teises kohhas seisis Teopistus, ning näitas sedda Pöukoera mis surnud temma jaljo ees maas olli. — Gistafius ärkas ülles ja kaffas jälle nutma, sest se rööm olli unne- näggo. Pea unus ta jälle maggama. Nüüd näggi ta omma poegi kui täiskasjunud nored mehhed Roma seapcaliko rides ollewad, ning nende pead wõido kronidega chhtud, mis ülle ta issa-südda wägga römus olli. Kui ta kol- mat korda weel maggama jäi, näggi ta sure römoga kuidas Teopista, temma abifaja ta mollemad poiad taggasi tõi, ja kuidas uemmad

keik nelli, ennast wägga rõmustasid. Agga se
olli — oh kahjo! — üks — unnenäggo!

(Zääb polele.)

Jummala rigist pagganatte seas.

Pagganad *) on ka innimesed; — agga
ristmatta, ilma ellawa Jummala tundmisseta,
ja iggawesse ello lotusfeta, õnnetumad inni-
mesed, kes omma surrematta hinge õnnistus-
sest middagi ei tea, rummalas ebba-jummala
tenistuses, mets-ellajatte kombel ellawad, ühte
teist tapwad ja söwad. Ja nisuggusid õnnes-
tumaid innimesse lomasi on weel ennam kui
700 millioni möda maad ilma laiali! — Et
agga head ja waggad ello-kombed, liggemisse
armastus ja rahho, üksi seäl siggenema hak-
kawad, kes Jummala sanna selgeste ja puhtaste
õppetakse, — siis ei woi ka pagganattel enne
teist järgi tulla, kui nemmad õiget usko on
tunda sanud. Kus se on, seäl lähhab keik

*) Kes teie seast, mo armad luggiad, pagga-
nattest ennam teada tahhab, kui Sannumetoja omma
kiisa rumi pärrast teile kõnneleda wõib, se noudu
ennesele sedda weikest ramatut, mis 1845 Pernus on
trükitud, ja kelle pealkirri on: „Sannumed pag-
ganattest, nende ebba-usust ja õnnetumast
ellust.“

aasi teiseks. „Kes Kristusse sees on, se on ues lõmaks sanud!“

Pagganatele walgust wia, on agga ristirahwa kohhus. Sepärrast on ka mitmes ristiusko funningrifides ja mades, aeg aialt need foggoduste liikmed, kel pagganatte hinge pimmedus halledat meelt teggi, ennast kokko heitnud, joudo möda mönned koppikad forjanud, misganad nende waeste pagganattele piibli ramatuid sadawad. Agga „ust tulleb fulutamisest ja fulutamine Jummal sannast.“ Jummal on siis ka mehhi ärratanud, kes armastusfest Jummal ja omma liggimesse wasto keif mahhajatwad, ja pagganamale lähwad, neile ristiusko õppetama. Neid mehhi kutsutakse „Missionäriks“ ehk õige ussu sannume-wiaks. „Agga — küsivad mönned — kes neid armsaid mehhi södab ja kattab?“ Seeb se on teiseks, mis neist ristirahwa armo-andidest peab sama: nemmad ellawad üksi sest, mis ristinnimesed heast süddamest annawad. Sepärrast möttelge selle waese mehhe peäle, kes Jerusalemmast Jeriko pole läks ja rööwlitte kätte sattus, ning ärge tehke mitte kui preester ja lewiit, waid kui se Samaria mees. —

Kes tõeste tahhab se woib.

Üks innimenne, kes tõeste armastusse pärrast omma häddalift liggimest tahhab aidata, woib ka omma jalge alt liwa seest hõbbedat ja

fulda wälja kaewada, ehk iggast asjast mis ta kätte wöttab, hõbedat ja fulda tehha. — Ürra kõngutage, mo luggiad enneaego pead, waid laske ma rāgin.

Inglis:maal, ses pārrato sure Londoni līna allewis, istus üks poisifenne ulitse āres maas, ja langes need 26 koppikad mis ta tanna pōrranda liwa eest olli sanud, teiseft peust teise. Temma kõrwas seisis üks emma esel norgus peaga ja loutis kõrwadega. Gesli naal seisis weel üks teine poisifenne, kes ühte kiwwikowwa saia tükki nārris, mis kegi temmale olli annud.

Nende lähhedal olli üks suur, kõrge akfendega maia, kelle sisse ennam innimesi nāhti minnewad, kui nende maiade sisse, kus agga üksi kallatakse ja rübatakse. Ei olnud ka seäl maia ükse ees egga tagga keddagit nāhhā, kes sisse minnejatte kāest olleks maksu tahtnud.

Sepārrast pistis weike eesli:aiaja omma rahha jälle püksti tasko ja ütles: „Kui se midagi ei maksu, wōin minna ka siina sure maia sisse minna, ja wadata, mis seäl siis on?“ „Tomas,“ ütles ta teise poisi wasto, kes saia nārris, „wata sinna senni mo loma järrele kui ma jälle taggasi tullen.“ Tomas istus ka eesli ette mahha, ja olli senni kaua waggosi funni tal omma kõrwa saiaga weel teggemist olli. Kui agga sai lõppis, tõusis ta ülles ja ütles eesli wasto: „Willem ütles, sinna ei pea mitte paigast ārraminne, enne kui ta jälle taggasi tulleb!“ Siis läks ta rōmoga omma

teed, nago postimees kui ta ommad kirjad teise kätte on annud, ja taggasi lähhäb.

Pitka kõrwa mees ei läinud ka paigast ärra. Kui mõnned innimesed, kes möda ulitse äärt käisid, temmale ka russikaga selga andsid, et ta eest ärra ei läinud, siis kannatas ta sedda ärra ning mõtles wisist: Willem lööb muidugi wägga arwa aastas mo halli kue pihta. Agga ühte tüdrukut, kes tedda mahha tahtis lükkata, piggistas ta nenda seina wahhele, et ta karrides ärraläks. Kahhe kosna pühkja poisiga, kes ta kõrwust kiinni hakkasid, sai ta ka warsti walwis. Ta rapputas omma pead, ja need kaks wallatumad poisi kukkusid kaugele mahha, nago kange tulega pähkled pu otsast.

Wimaks, tunni ehk kahhe pärrast, tulli Willem seält surest maiast wälja, hakkas omma eesliga minnema, ja ütles temmale miines: ärra panne pahhaks, et ma nenda kauaks jäin; agga ma ei wöinud enne ärratulla. Üks mees seäl sures maias, kes kaugele üle merre olli tulnud, räkis pagganatsest. Ta on isse omma filmaga näinud, kuidas need kirjad emmad omma lapsed ma sisse matwad, ärraupputawad ehk ärrapöppetawad. Suurde liänade sees, ütles temma, nähtakse iggal pool ulitsatte äres lapsi maas ollewad, mis maiast on wälja wisatud, nago meil kassi poiad wisatakse, kedda ei taheta kaswatada. Agga seäski, kärblasi, kirpa ja muid tühja lomasi ei tohhi need rahwas mitte surmata, et nad kurratit ei pahhanda,

tebda nad nende lomade lojat arwawad olle-
wad. Summalat ei tunne nemmad, kardawad
ja palluwad kurratit."

"Töeste," ütles Willem, "neil waeste
pagganattel on nisamma hea põlli, nago lam-
mastel olleks, kui nad hundi wasto ütleks:
"olle sinna meie Summal!" Sedda woib igga-
üks arwata, kuidas temma nende seas wallitseks.
Nenda teeb ka kurrat pagganatte seas. Peä-
legi on tal fest ristirahwa seas tru söbro ja
abbimehhi, kes pagganattele wina wiwad, mis
neile nisamma sureks õnnetusseks on, nago
kärblastele tõrw, kus nad sisse finni jäwad
ja surewad."

"Mis sa arwad sest — ütles ta omma eesli
wasto — kurratit ei pea ommite pagganattega
tehha lastma, mis temma tahhab? Meie peame
temma wasto taplema ja neid waesid temma
hammaste wahhelt wälja kiskuma. Ma läh-
häks ka isse hea melega temma wasto taplema,
agga ma ei woi emma jurest ärraminna, sest
temmal ei olle ennam teist aitajat."

Nenda kõnneldes olli Willem omma
lomaga fobdo sanud. Tallitses essite loma
ärä, siis läks ta tuppä ja lugges omma rahha-
tükkid järgemöda emma ette laua peäle.

Rahha luggedes ütles ta mitto forda em-
ma wasto: "Emma, kas meie anname ka mid-
dagi waeste pagganatte heaks? — Emma, mis
sa arwad, kui meie pagganatte jäuiks ka nat-

tufe förwale panneks? — Emma, kas meie siis suggugi ei woi pagganattele head tehha?" —

Emma kõngutas eest otsa peaga ja ütles pärrast: "Armas Willem, mis wõime meie waesed innimesesed neile head tehha? Minna ollen üks nork naesterahwas, ja sinna alles laps. Siin on need 26 koppikad hõb. laua peäl. 12 anname leiwa eest, 6 kop. liwa augo renti, 2 kop. pude eest, arwa siis isse ärra mis seält weel ülle jääb riete, leiwa, förwase ja eesli põhho eest anda, ehk mis meie weel pagganattele peame andma?"

Emma wöttis rahha laua peält ja panni kappi. Willem agga heitis omma maggamispe kotti peäle kummuli mahha ja mötles hulk aega järrele.

Mis sest järrele mötlemisest sai, sate warsti kuulda. Teisel päwal tõusis Willem üks tund warremalt ülles kui enne, panni omma eeslil rohto söime, ja ütles: "kule wanna seltsimees, tännasest päwast peame meie igga pääw faksford liinas käima; üksford meie emma jäuks ja teine ford waeste pagganatte jäuks. Müüd sa ei pea ka mitte enam nenda pitkalt käima, nago monni paks proua firriko lähhäb, waid pead rutto omma jalgo tõstma, et meie eddasi same. Minna isse ei tahha ka kuskil enam aega wita, kui tarwis on."

Willem piddas ka sanna. Muido kulas ja watas temma parrema ja pahhema pole, ja kui ta omma liwa olli rutto ärramünud,

käis ta tühjalt möda ulitsat ja witis omma aega; nüüd agga läks ta feikist möda, ja ni rutto nago ta olleks ülle külla orraste käinud. Kui ta teist wori jälle liwaga tulli, ja liwa ennam paljo ei küsitud, siis hüdis ta sure heäleaga ulitsa peäl: „Ostke liwa! ostke liwa, se rahha saab waeste pagganattele!“ Nenda osteti temma liiw ifka jälle ärra, ja monni andis weel ennam kui ta küssis; ja kui fegi tahtis pagganattest kuulda, siis olli Willem warsi walnis sedda kõnnelema, mis ta seält surest maiast tulles, omma „Hallile“ — se olli temma eesli nimme — olli kõnnelenud.

Kaks nädalid käis Willem nenda kaks ford päwas liwaga linnas, ja ei pannud ommas pagganatte murrest tähhelegi, et Halli selja rood pääw päwalt ennam wälja tulli nago püstand aed ja silmad auko wausid nago feldri afnad. Wimaks ei arwand ta sedda ennam forda minnewad. „Ärra karda,“ ütles ta Halli wasto, se ei lähhä kaua forda. Kaks ford päwas linna, ja mitte ennam süa kui enne, kes selle wasto jõuab piddada! Tännastest päwast käime teine pääw üksford ja teine pääw kaks forda, ja süa tahhan ma sulle nenda anda, et sul peab järgeste joulud ollema.“ —

Ehf nüüd Willem kül monni ford kahhe ja kolme päwa takka kaks ford wöis liwa wia, siiski olli temma aastas üht' kaunist kottikest rublasid ja koppifid forjanud. Selle kottiga läks ta üks pääw sinna sure maia jure, ja

ootas senni kaua ukse jures, kui se pitka musta kuega mees tuli, kes seal maias pagganattest räkis, sest se oli üks Missionär, kes pagganamaalt olli tulnud. Kui se mees tuli, wöttis Willem teise käega omma mütsi peast, ja teise käega sirutas ta omma rahha kotti Missionäri pole ning ütles: „Meie tahhaks ka nattuke waeste pagganatte heaks anda.“

Et se Missionär mitte ei teadnud kes se teine pididi ollema, kellest Willem räkis, küsis ta söbralikkult: „Mo armas laps, kes need on, kes sedda rahha andwad, et ma nende hea inimeste nimmad ülleskirjotan?“

„Need andjad on,“ wastas Willem, „minno Halli, kes mo selja tagga tühja kottitega seisab, ja minna, Willem Proun.“ Nüüd räkis temma ka, kuidu nemmad Halliga kokko sedda rahha ollid forjanud, kunnii se kottikenne olli täis sanud, mis jubba ennemalt olleks sündinud, kui Willem mitte omma haige emma rohkode tarwis ka seält ei olleks piddand wõtma.

Se musta kuega mees tännas Willemit Summala nimmel, ning andis temmale ühhe ramato, kus sees paljo ennam pagganattest luggeda olli, kui ta seal sures maiad olli kuulnud. Ühhes Missioni palwe tundis töstis Missionär selle rahha kottikesse kõrgesse ja näitäs feige koggodusfele, mis se nödder poisi-kenne Isäanda abbiga olli forjanud. Ring seält on ka Sannumetoja sedda kuulnud ia teile kõnnelelud. Mitto, kes sedda kuulsid,

Ibid omma wasto rindo ja ütlesid: „Sesinnane on ennam Jummal laekasse pannud kui paljo muid; sest mitto pannewad sest, mis neil ülle- arro on, temma agga on heamelega ommast waesussest pannud!“

Pühha kirja wägge.

Se feige surem Misfionär ehk öige ussu sannume wia on piiblimamat. Mitto ja mitto kord on se sündinud, et pagganad, kes omma kele trükkitud kirja luggeda moistsid, üksi piiblituggemisse läbbi on walgustud sanud ja pattust pöörnud. — Üks usklik kaupmees Hommiko-Indiamaal, Kalkutta linnas, kes igga ühhe India mehhele, kes sedda himmustas, piibli ramatut kinkis, kirjotab nenda:

„Kauplemisse pärrasi tulleswad minno jure iggapääw wägga paljo innimesi; agga et minno kõrwas järgeste üks pibel toli peäl seisab, siis wöttawad sedda mitto kätte ja loewad. Kui sedda teised pagganad näewad, hakkawad nemmad tedda hirmus söimama. „Armad wennad, wastawad need luggiad ennamiste ifka, nenda söimasin minna pari ku ehk nädali eest ka, nüüd agga on mo filmad lahti peäsnu. Nad loewad nüüd Jesusse immeteggedest, temma kannatamisest ja surmast, ja mitto, kes enne söimasisid, hakkawad sedda

kuuldes nutma, ja palluvad filmaveega et ma neile ka üht' piibli ramatut pean andma, Nenda jaggan minna palju piiblid aastas ärra.

Üks Muhamedi usfulinne, kel ma mõnne aia eest üht' Persia keele piiblit olin annud, tuli üks pääw minno jure, ja ütles: Kuulge, keif innimesesed peawad surrema, kes neid ramatid loewad, mis Teie annate "! Miks nenda, mo söbber? küsfsin minna. — Temma wastas: "Need ramatud aiawad rahwa pea ümberkäima, süddant wärrisima, ja kui nad töt ei tahha räkida, peawad nemmad surrema."

"Teine ford tuli üks Prama, preester minno jure ja ütles: "Mis ramato ollete Teie mulle annud? mis seäl sees on? Minna loen seält seest, kui ma üksi ollen, ja — ärge pange naeruks — ta aiab mind nutma, ja kui ma nuttan, tikkub null' jälle römo pärrast naer peäle. Oh, sedda ramatut pean ma wägga kalliks, agga ma ei tea mitte miks ta mind nutma aiab, ja jälle röömsaks teeb." —

"Paljo, kes piiblid ollid sanud, tullid laupääw sure römoga kofko. "Miks teie tänna nenda röömsad ollete?" küsfsin minna. "Homme on pühhapääw, homme wöime keif se päwa luggeda!" "Mis tahhate teie siis luggeda?" küsfsin minna; "Testamenti, Testamenti," wastasid keif, "sedda mis Teie isse meile ollete annud. Meie ei moista kül weel mitte keif, mis meie loeme, agga kui meie holega ifka peäle loeme, kül meie pärrast ka

mõistame. — Meie loeks piiblit õõd ja päwad.“ —

Üks teine Prama-preester tuli minno jure, ja faitwas: „Kas Teie ollete ühhe meie kohtomoistjale üht' ramatut annud? Temma ei sõ egga jo ennam, istub järgest maas, loeb ja nuttab.“ „Kus ta on?“ küsifin minna, „et ma tedda woin watama minna.“ Preester wastas: „Teid ei lasta wist temma jure; sest temma suggulased on hirmus wihhased Teie peäle, et Teie temmale sedda ramatut ollete annud.“

Üks kolmas preester tuli üks pääw pool ehmatand minno jure: „Mis ma nüüd pean teggema!“ küsifendas temma, „se ramat, mis minno poeg Teie käest on sanud, on tedda hulluks teinud!“ „Mis temmal siis wigga on?“ „Temma on hulluks läinud!“ küsifendas ta teist torda. „Temma teotab meie pühha hindu usko; — ütleb omma isfa taewas ollewad; — nimmetab ka neid keige waesemaid innimesi omma õeks ja wennaks; — — — kui hulluks ta weel peab minnema?“ — Minna ei woinud selle pahhase isfale muud middagi üttelda, kui: „minne ja sa finna isfi nisamma hulluks kui so poeg on, siis sate mollemad õnsaks.“ —

Louna: Ahwrikamaalt kirjotab üks miszionär pühha kirja wäest nenda: „Minna tallin ühhe seltsimehhega hilja aego ühte pag:

gana küllasse. Meie ollime keif selle ö ja terve päwa käinud, ning ollime nüüd wägga wäsi-
find ja sömata. Mis piddime nüüd muud teg-
gema, kui sedda mis mitto näljast tewad, se
on, meie tombasime ommad wööd hästi kõw-
waste fiinni ja kannatasime nälga. Ükski inni-
mehse loom ei tulnud meie silma ette. Wimaks
tulli üks inuimenne ja meie pallusime nattuke
wet, agga sedda ei antud meile mitte. Meie
pallusime pima — siis said need innimesed
kõggoni wihhaseks. Kui meie nüüd nenda teine
teifega maas istusime ja mitte ei teadnud, mis
meie piddime teggema, näggime meie ühte naeste-
rahwast tulleswad, kes üht' pimafrusi kandis.
Temma tulli meie jure, panni frusi meie ette
mahha ja jooksis taggasi meile wet toma. Wet
tues tõi ta meile ka kuitatud lihha. Sepeäle
istus ta meie ette mahha ja hakkas sedda lihha
kafki leikama. Meie küsifime mis ta nimme
on, ehk kas tal suggulafi on, kellele meie enne
ollime head teinud, et temma meile nenda lah-
keste süa ja jua annab? Keige meie küsif-
miste peäle ei wastanud temma sannagi. Ning
kui meie nenda mitmil korral ollime küsfinud,
wastas temma wimaks; „Minna tean kelle
teenrid teie ollete, ja armastan sedda, kes on
littelnud: „kes ühte nende wähhämatte seast
külma wee peekrega jodab, sedda ei tahha minna
mitte tassumatta jätta.“ Et se meie süddamed
rõmustas, woib iggäuks isse arwata. Kui meie
nüüd ennam järrele kulafime, siis saime teada,

et se waene naesterahwas se üksine Kristusse armastaja teige selle sure külla kohta olli. Temma nuttis rõmo pärrast kui üks laps, et ta Kristusse teenrid nähha sai. Ma pallusin tedda meile kõnneleda, kuidas temma Issandat olli tunda sanud, ja kuidas temma kest pimmeda pagganatte hulka omma usko saab kiinni peetud? Rõmoga tõmbas temma ommast pouest ühhe ramato wälja ja ütles: „Se on se hallikas kust ma wõttan, se on se ölli misga minna omma lampi Issanda armoga põllemas hoian.“ Ja se ramat olli üks — — uus Testament.

Mõnne aasta eest leiti üllemal nimmetud Kalkutta liina liggidal üks selts pagganid, kes omma ebba jummalatte koiod ollid ärrawiskanud ja Prama-preestrid mitte jummalikkul komba ei tahtnud auustada. Nende seas ellas üks nende omma suggu mees, kes nende õppetaja olli. Ellades ei olnud weel risti usko õppetajad nende jures käinud. Nende usk ja ello, kumbed ollid siiski pea nisamma kui ristirahwa jures. Missionärid tahtsid hea melega teada, kust neil se issemodi usk olli hakkanud? Reed rahwas näitsid agga neile üht' wägga ärrakullunud ja wanna ramatud, mis ühhe wast lasti sees wägga kalliste hoiti, ning selle seest nende õppetaja neile ettelugges. Nemmad isse ei teadnud mitte üttelda, kust ja millal nende wannemad sedda ramatud ollid sanud, sepärrast

piddasid nemmad tedda ramatuks mis Sum-
mal isse taewast olli annud. Ja se ra-
mat olli üks — Uus Testament.

Monne aasta eest läks üks misjonär üh-
hest paggana küllast läbbi, ning jättis ühhe
ramato melega ühte maiasse mahha, kus ta
sees käis, et sedda kes tahhab, luggeda woib.
Mis sündis: Rahwas hakkasid sedda ramatut
luggema, ja monne aia pärrast heitsid kahheksa
hinge seält küllast risti usko. Üks wanna mees
nende seast, sedda pagganad temma paljo oh-
werdamisse ja palwette pärrast ommal kombel
ni pühhaks piddasid, et üks Hindo usko kaup-
mees temmale paljo palka pakkus kui ta agga
temma jure ellama jääks, — wöttis omma ebba-
jummalat, raius neid karki, ja keetis ennesele
leent. Paljo teisi said ning sawad weel nende
hingede läbbi öige te peäle juhhatud, mis sest
mahha jäetud ramatust tulli. Ja se olli üks —
Uus Testament. —

Pagganatte hirm risti usko eest.

Mitmes kohhas on jubba pagganad sures
mures, et risti usk nende ebbausko wima-
ks foggoni ärrawöidab. Kuulge kuidas Hommik o,
Sndiamaal pagganad kõnnelewad:

„Meie kardame üht misjonäri temma
ramatutte ja libbeda sannadega paljo ennam

fui ussi. Ussi nõälaminne on kül wallus; agga hea rohho ja nõia, sannadega woib sedda jälle parrandada. Agga mis tahhame nende wasto tehha, kes meie wanna pühha Hindo usko kui ärra närtsitawad.

„Tiger on üks kurri loom; agga süski wõib tedda ärrawõita, ja ärraaiada. Agga meie suur Summal Prama, isfegi ei jouaks neid kurje lomafid nende pahha õppetusega ennam ärraaiada.

„Moõk on üks wägga terraw riist, misga paljo pahha woib tehha; agga misõnärade sannad on weel terrawamad. Kus süddamesse nad üksford kuffuwad, seält ei kisu neid ennam fegi wälja. Nende sannad on, nago kurri tõbbi, mis fallaja rahwa süddames närrib ja mitto nutma aiab.

„Haigus on pahha ning innimesse waenlane; süski tõbbe wasto wõib abbi sada. On agga misõnärade ramatud ehk sannad üht süddant hawanud, süs on ta huffas; sest tõbbest ei peäse ennam fegi, enne kui ta meie Hindo usko mahha jättab ning nende wõrko langeb.

„Surm on meile hirmus; sest üksi surma peäle mötteldes tahhab jubba hing ihhust ärra minna. Süski nisamma tõeste kui meie sündinud olleme, peame ka surrema. Surm ei te kellegile häbbi; agga kahjo! kahjo! kui kellegi mehhe poeg risti usko heidab, teeb temma feige omma suggule hirmust ja ello aegset häbbi!

Sepärrast kardame meie missionärisid paljo enam kui keif neid nimmitud waenlasti.

Meie ristirahwas agga ohkame: Issand anna et keif pimmedusse ahhelad wõiksid latki minna ja keif mailm omma tössist Snnisteggiat tunda sada!

Waene Negri-orri.

Need waesed Negri orjad tewad omma kindla usfuga mitme tuima ristiinnimessele häbbi.

Enne kui Inglisma wallitsus Dhto. Indiamaal keif Negri orjad priiks lastis, olli seal üks rüggement soldatid forteris. Üks soldat, kes Issandat tundis, ütles kord ühhe Negri orja wasto, nimmega Ned: „kas sa tahhad luggema öppida, minna tahhan sind öppetada?“

„Dh, kül minna hea melega öppiks, peaks sa mind öppetama! Tännini ei wötnud kegi sedda waewa.“

Soldat. „Agga Ned, minna öppetan sind luggema, süski mitte muido, kui sa mulle lubbad“

Ned. „Dh, minna wägga öppiks, mis ma pean lubbama?“

Soldat. Sedda sa pead lubbama, Ned: kui minna sind luggema öppetan, süs pead sinna üht' teist Negri orja jälle öppetama.“

Hea melega! hea melega! wastas Ned.

Ned hakkas nüüd õppima, ja kui tal tähhed jubba käes ollid, küsis ta warsi ühhe teise käest: „Neger, kas sa tahhad luggema õppida?“ ja kes tahtis, sedda ta kohhe õppetas.

„Agga, ütles Ned, minna õppetam sind se pärrast et sa teisi jälle pead õppetama.

Sel kombel õppisid nüüd teif: iggaüks, kes luggeda mõistis, õppetas jälle teist, kunni suur hulk nende seast luggeda mõistsid, ja üllewatajad jubba kartma hakkasid, et nad wägga targaks lähwad ja arro sawad, et nendega üllekohhut tehakse. Kui nad kuulda said, et Ned olli esite peäle hakkanud, peksid nemmad temma selja werriks, ja pannid siis Negri plasstrit, se on, sinnepit, pippart ja ädikast nende hawade peäle, mis hirmus wallutas.

Kui agga Nedi hawad wähhä ollid parranenud, hakkas ta ueste jälle teisi õppetama. Üllewatajad said sedda kuulda ja peksid tedda weel hirmsaminne kui enne. Siiski häddaste ollid temma wermed pissut parranenud, kui ta jälle peäle hakkas. Üllewatajad ei teadnud ennam, mis nad temmaga pidid teggema? Nemmad wötsid nõuks tedda teise kohta sata, et nad temmast lahti saaks. Se olli temmale õnneks. Seäl kust nad tedda ärrasaatsid, mõistsid jubba teif Negrid luggeda; agga seäl kohho nad tedda saatsid, ei mõistnud weel üks ainus. Ned hakkas nüüd jälle ueste peäle, ja õppetas teisi truiuste luggema. Ta kirjutas ka

omma endise sõbradele ühhe kirja taggasi. Agga et tal tinti ja fulge ei olnud, põlletas temma orgi otsad tules mustaks ja kirjotas nendega omma ramato tähtide järrele nenda:

„Wanna Ned tahhab wägga teada, kuida Negride käsfi käib, ja kuida luggemisega lähhäb? Sppige agga tubliste, ja ärge pange Negri plaastrit miški. Ned kirjotab sedda.“

Kui nüüd wimaks Inglis:ma wallitsus keik ostetud Negri orjad mis Shto, India:maal ollid, priiks laskis, siis kinkis Inglis:ma piiblikogodus igga Negri orjale kes luggeda moistis, ühhe piibli, ja leiti pärrast et 600 piiblit tarwis olli — sest nenda paljo ollid se läbbi, et waene Ned kannatas ja õppetas, pühha kirja tundma sanud!

Waggonatte hirmus waimo pimmedus.

Australia:maalt, jurest louna merrest, Witsi:saarde peält kirjotab üks misjonär: „Hallastage waese Australia:ma rahwa peäle! Palluge nende eest! Saatke neile õppetajaid! Remmad on weel hirmsa pimmedusse sees! — Kui meie sia male tullime, olli se just üks pühhapääw, ning keik mehhed tullid ühhe teise sare peält sõast taggasi. Kui nende padid kalda liggidale jõudsid, hakkas rahwas mis kalda peäl otas, seggama: monned nutma, teised wan-

duma, — sest nemmad näggid walget rät-
tifut masti külges rippuwad, mis ikka sedda
tähhendab, et nende poolt mõnned lahkingis
on langenud.

Kui nad nüüd mäele tullid, läksime meie
ka neid üllemid terretama. — Agga mis hir-
mus asfi! Warsi saime kuulda, et üks neist,
kes olli langenud, naese mees olli ja et temma
naene ka pididi ärrahuffatud sama. Meie töt-
tasime siina maiasse kus se naene ellas.
Agga minno Summal, mis näggime meie seal!
Se waene innimenne olli jubba õlliga salwitud,
pestud ja linnasse ride sisse mäsitud; istus
ühhe laiali lautud linna peäl, ning andis
omma suggulastele, sõbradele ning ka omma
kahhe lapsele, kes ta kõrwas istusid, wimast
korda suud. Lapsi ja wanna innimesi olli
pärراطo hulk kokko tulnud sedda „ausat sur-
ma“) watama. Minno essimenne tö olli, et
ma nende jölleda innimestele warsi hakkasin
ütlemä, kui hirmsat patto ja kurja tööd nem-
mad teggema hakkawad; kui rummal nende ebba-
ust, kes neid ni jällestusse wäärt tööd käsib
tehha, ja kui halle se on, et nemmad selle emma
ilma asjata ärratappawad ja need kaks wäeti-
mad lapsokest mahha jätwad. Seal jures ku-
lutasin minna neile ka, kuidä Summal keisi

*) Keseks jäda, on nende melest häbbi; agga
pärrast mehhe surma ärratappetud sada, nimmetawad
nemmad „ausaks surmaks.“ — !

innimesi tahhab õnsaks teha, ja kuidas temma mailma nenda armastanud, et ta omma ainosündinud poia on surma sisse ärraannud, et mailm pididi õnsaks sama. Issand walgustas ühhe naese meelt, kes nende seast olli, et ta ütles: „se on küll rummal mis meie teha tahame, sest ello on armas ja surm kibbe. Sāgo se naene ellame.“ — Agga surem hull sai hirmsaste wihhaseks, et meie neid ollime ekfitanud. Se olli küll nāhha: nende suggulaste ja mitme teiste filmad ollid mārjad; agga nende paggana pimmedus arwas ommite sedda naese tapmist üht' pūhha tööd ollewat, mis pididi tehtud sama.

Ra pöörfin ennast nüüd selle naese pole, ning maenitfesiin tedda, omma ello mitte nenda ilma asjata ärrawiskada, meie palwed kuulda ja omma nutja laste peäle hallastada. — Kāua aega ei wastand temma middagi. Wimaks kisendas ta sure wihhaga: „miks pārrast pean ma weel ellama kui mo mees surnud on? Kes peab tedda teises ilmas tenima? Mis kasso mul minno ellust ennam on? Mitte! Mitte! minna ei jā mitte ellama!“ Mul tulli selle rākimatta rummalusse pārrast wāggise wesfi filma; agga temma tahtis surra ja ei mitte ellada.

Senni kāua seifid teised waggosi, ning se olli nāhha, et nad middagi ootfid. Rattufesse aia pārrast astufid kaks meest tuppa, kes naese liggemised suggulased ollid, ning pea moistfime meie ārra, et nemmad need tapjad

ollid. Ma püüdsin nendega räkida, agga nemmad seisid wait nago tummad. Kui nad nüüd näggid, et meie mitte ärra ei läinud ja neid nende mõrtsuka töös weel ennam olleks woinud etšitada, hakkasid rahwas üks teise järrele tuast wälja minnema, ja meie ollime jubba röömsad, et need innimesse näggo mets ellajad meid ollid häbbenud. Agga meie rööm ei olnud kuige pikk. Sest häddaste ollid teif teised wälja läinud, kui need kaks meest üht' kofko kerutud rätistikut selle naese ümber kaela wiskasid, temma kätte kinni hakkasid ja temmaga teise maiasse jooksid, kus se rahwas teif jälle kous olli. Meie eest hoiti ukshed kinni, ja meie piddime nüüd süddame walloga ühhest afna august näggema, kuidas need kaks meest rätitiko ümber naese kaela pannid, ja teine teise otsast senni kaua tombasid kunni ta waaks jäi! — Misuggune olli nende «autwäärt surm!»

Üks festiggalinne mees olli monni aeg haige olnud, ja wägga otsa löpnud. Teised arwasid et ta mitte ennam ellama ei jä. Temma isse arwas ka sedda samma, ning tahtis, et tedda pididi mahha maetama. Üks Inglisma mees, kes sel korral seal sare peäl olli, tahtis hea melega nähha, kuidas Austraalia ma rahwas ommad surnud mattawad, ning läks ka haura iure watama. Agga kuidas ehmatas temma ärra, kui ta näggi, et se mees, sedda

pidi maetama, isse haua äres istus, ja peält watas, kui temma hauda kaewati! — Kül se Inglis:ma mees pallus ja nomis tedda, et ta mitte ommas ebba:uskus ni jölle ei piddand ollema ja ellawalt ma sisse minnema. Agga se ei aitnud middagi. „Minna ollen kül jubba maas seisnud,“ wastas temma, „nüüd ma tahhan ärrasurra, ja need head sõbrad tewad minule üsna muido haua walmis ja pannewad mulda peäle.“ Kui haud walmis olli, küssis ta weel wet jua. Pärrast sedda kui ta jonud olli, ütles ta omma suggulaste ja sõbrade wasto: „Minna lähhän ees, olge teie waprud sõas!“ Selle peäle tahtis ta weel jua; üks wanna mees, kel jubba aeg iggawaks läks, wastas wihhaga: „mis sa nüüd ennam jomaga aega widad? sinna pead jo praego hauda minnema? jännus ehk jännuto, se on sulle üks keik.“ Nüüd mässiwad nemmad tedda temma hilpude sisse ja pannid hauda. Se haud olli agga kitsas sanud; siiski nemmad ei holineud sest middagi: astusid temma peäle ning tampisid jalgega tiäni. Laske olla! laske olla! jätke mind ellama! Kas teil suggugi armastust ei olle minno wasto?“ — küssendas se waene loom hauast wälja. Nemmad irwitasiwad tedda peäle: „Eks meie ei te, mis sa isse tahtsid?“ ütlesid nemmad, ning tampisid agga jalgega peäle. Se waene innimenne neas ja wandus nüüd haudas et nad temma peäl ni arnotumal kowbel tallasid, senni kui ta heäl mulla al ikka

aeg aialt wähhämaks jäi ja wimaks koggoni ärrakaddus. — Oh löpmatta pimmedus!

Louna: Ahwrikamaal jäi üks üllem äffiste haigeks. Nende waeste Morameeste arwates on agga iggaüks kes haigeks jäeb, teisest ärratehtud. Nüüd lasti warsi üks noid tulla, kes pididi ütles, kus se kurjateggia on, kes sedda üllemat olli ärrateinud? Se sadan teggi omma noia tempusid ja tunnistas warsi ühhe innimesse peäle, kes haige üllema tru sõber olli. Ilma aiawitmiseta woeti se waene innimenne finni ja moisteteti temma peäle kohhut: temma pididi sedda üllemat terweks teggema ja üllestunnistama, kuidas ta tedda olli ärrateinud; ehk senni pinatud sama kui ta üllestunnistab. Et ta tedda terweks teha ei wöinud, ja enese peäle südi ei teadnud tunnistada, pididi ta pinatud sama. Õnneks peäsis ta sallaja wahhemeeste käest ärrapaggema ning jäi nenda ellusse.

Se noid tunnistas warsi ühhe teise peäle, sedda ta ütles selle esimesse noumiehhe ollewad. Waene loom woeti finni ja se kord waatsid wahhemehhed wägga ette, et ta jälle joosma ei peäse. Tedda widi nüüd kohto ette, ning kästi üllestunnistada, kuidas nemmad sedda üllemat ollid ärrateinud? Mis pididi ta tunnistama, kui ta hing kellegist ei teadnud? — Nüüd wötsid nad tedda üsna allasti, pannid

tedda sellili mahha ja siddusid käd, jallad ja juuksed ma külge kinni; peksid tedda esite hirmsaste ja pannid siis pallawaks tehtud kiwa temma külje äre, mis läbbi ta mollemalt poolt ärraküpsetud sai. Peäle sedda toid nad weel suri sippelgaid ja puistasiid temma peäle, kes ta juud ja silmad werriseks närrisiid. — Wimaks fiskusiid nemmad temma kõrri loua alt wälja, kus ta sure walloga ärrasurri. — Issand hallasta nende pimmedusse peäle!

Ufiamaal, Hina rikis, kirlas üks Missiõnär järrele, kuida nemmad ommad lapsed seäl maal kaswatawad?

Üks waene mees wastas: „minnul on kolm tüttart olnud, kaks ollen ma ärratapnud, üks ellab alles; mis nendega nenda paljo teen? Üks teine mees ütles: „Ühhe tütre tapsin minna minnewa aasta, ja teise ülle minnewa aasta; sest keif toit on wägga kallis, ennam kui need kolm wannewad, mis alles ellawad, ei jowa minna mitte toita.“ — Kolmas mees wastas: „Kahwas on wägga paks, ja toit kallis, meie nurkas huffatakse ikka ennam tüttarlapsi ärra kui neid ülleskaswatakse; ma isse olle ka kaks ärratapnud, ja ühte tahhan kaswatada.“ — Teine kord tunnistas üks mees ja tõstis üht' pissokest lapsokest ommas käes ülles: „Wiis nisuggust nõrka taimet ollen ma ärrahuffanud, ja kaks järrele jätnud.“ Ja kui ta näggi et Missiõnäril wessi

Alma tuli, ütles temma: „Agga ma ei olle mitte enne teadnud, et se kurri töö ja pat on! Riiud ma ei te sedda mitte enam.“ — Üks naesterahwas tunnistas: „Minna ollin waene innimenne, mo kaks last ollid mul küll ka armsad; agga ma ei joudnud neid toita: huffasin se pärrast mollemad ärra ja läffin ammeks.“ — Nenda sawad mitto ja mitto tuhhat lapsokest aastas huffatud! Euggeja! kui sul ristiinnimesse werri süddames õn, mis sa arwad sest?!

Üks hommiko warra tuli Eouna: Ahwri: kamaal üks Neger Missionäri maiasse ja küsis: „kas Teilt on üks kaks ärrajoosnud, meie kuulsime näugumist metsas?“ „Ei olle meilt midbagi ärrajoosnud,“ wastas Missionär, „kudbas nenda?“ Rattufesse aia pärrast tuli teine ja kolmas ja neljas — ja keif küsfiid seddasamma. Se assi ei näitnud mitte õige ollewad. Missionär wöttis nouks isse sedda heält kulama miina. Temma abbikasa tahtis ka liggi miina. Kui nad metsa sawad, on ka nenda kui üks häddalinne kassi näuguminne kuulda, agga nemmad ei sa mitte arro, kus külges se on? Wimaks panneb Missionär omma pea mahha ja kulab, ning saab arro, et se heäl ma seest tulleb. Ta krabib nüüd läppoga litwa peält ärra, kust alt üks suur paas wälja tulleb, ja seäl al on — mitte kassi poeg, waid üks innimesse laps!

tedda peälegi ta emma isse süna olli matnud !
 Issand olli sedda waest last kui immeteo läbbi
 ellus hoidnud, et tedda pididi leitama, kus ta
 nüüd Missjonäri maias Summala fanna tund-
 misfes ülles kaswatakse.

Ühhe India, ma Würsti proua sai jär-
 gemöda 5 tüttart. Kurja isä kāsso peäle,
 kes poega otas, said keik tüttarlapsokesed warfi
 pärrast sündimist paggana wisi järrele, ärra-
 tappetud. Kui temma proua fuet korda olli
 mahha samas, pididas ta üht' nou, kuidä ta
 omma lapsokest, kui se jälle tüttar pididi ollema,
 isä eest pididi warjule sama. Se kues laps
 sündis, olli jälle tüttar, ning isä andis ni-
 samma kāsso, tedda warfi ärratappa. Ilma
 temma teadmatta agga jäeti se laps ellama, ja
 kaswatadi teises kohhas ülles. Issä egga emma
 ei sanud sedda last nähha. Emma surri pea
 pärrast sedda ärra, ning se laps jäi mahha.
 Lapsokenne kaswis ülles, olli wägga kenna
 tüttarlaps, ja sai jubba ühheteistkümmne aastaseks,
 ilma et isä temmast middagi olleks teadnud.
 Nüüd mötlesid need kaswatajad suggulaksed, et
 nad tedda isfale woisid nähha wia; sest se lap-
 sokenne olli wägga emma näggo, ja sedda emma
 olli se Würst wägga armastanud. Ka lootsid
 nemmad, et selle lapse kenna näggo pididi temma
 isä süddant ligotama. — Se tüttarlaps wiakse
 temma ette, — römo pärrast wärrisefes hakkab

ta omma isä jalge ümber kiinni, ning hüab :
 „minno armas isä!“ — Mis teeb agga isä?
 — — Temma hakkab teise käega selle lapse
 karwust kiinni, tombab teisega moõga tuppest
 wälja, ning lööb ühhe ainsa hobiga omma
 tütre pea otsast ärra!!! —

Kas ta sedda kül olleks teinud, kui ta
 waene loom ellawat Summalat ja temma armo
 tahtmist, innimesesi õnsaks teha, olleks tunnud?
 — Mis on nüüd se rohhi, mis nende mets,
 ellajaks sanud innimeste hinge hädda parrandab?
 Wastus: Uksi selge Ewangelium! —

Armo-õppetuse woit kurja süd- dame ülle.

Kui kurri se innimesese südda olleks, Ewan-
 gelium mis pühha Waimo wäes kulutud saab,
 teeb tedda wimaks ikka pehmeks. Sedda näh-
 takse ka pagganatte jures.

Hilja aego kulis üks Missionär Ahwrika-
 maal Passuto rahwa seas, mis muido üks
 öäl ja pimme rahwas on, kaks meest nenda kõn-
 nelewad: „Minnul olli enne sest hea meel, kui
 ma hästi palju wõisin kurja teha. Wargussest,
 tapmisest, risumisest ja riidlemisest olli mul
 suur rõõm. Pärast sedda agga, kui „massa“*)

*) Massa on Negri keles õppetaja ehk Mis-
 sionär.

fannad minno süddamesse läksid, on minno südda wägga kurb, kui ma teisi sedda näen teggewad ja sest kulen räkiwad.“ — „Minna ei woi mitto lord öse mitte römo pärrast maggada, waid tousem ülles ja loen omma armast wamatut, wastas teine. Ma sowiks, et mo maia-kenne meie palwe koiä seina äres olleks, et ma ni paljo nende teggusid ei näeks ja nende kõnnesid ei kuleks, kes meie armast Snnisteggiat weel mitte ei armasta.“ — Ja ommite ollid need faks, kes nenda teine teisega kõnnelesid, pari aasta eest weel kui metsellajad. —

Ühhe India ma mehhel olli üks ainus poeg, agga mitto ebbajummalad maias. Ta õppetäs omma poega neid kumardama ja auustama, neile ohwerdama ja neid armsaste ja kalliste piddama. Agga et tal üks ainus poeg olli, ja rikkust kül, siis tahtis temma omma poega ka hästi laska õppetada ning satis tedda ühhe Missionäri jure koli. Issa kandis temma pärrast suurt hoolt, et temma kallis ebbajummalast mitte ei piddand risti usso õppetusest rikutud sama. Issa laskis igga õhto ja hommiko sedda lapsokest omma ebbajummalatte ees kumardada, ja maenitses tedda Missionäri usso õppetust mitte tähhele panna, waid kirjotama, rehhendama, ja muud asjo õppima. — Agga risti usso õppetus on Jummalast, sepärrast on temmal ka jummalik wäggi. Monni aeg olli se poisfikenne sedda kuulnud, kui jubba temma

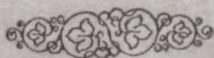
hakkas arro sama, et nende ebbajummalad wist
 middagi ei wõi teha, agga ta ei julgenud
 omma isale sedda mitte räkida; sest temma
 isä olli ikka üttelnud, et need jummalad igga-
 ühte hirmsaste nuhtlewad, kes neid julgub mahha
 jätta. Siiski igga päwaga olli se laps Ewan-
 geliumi selget pima Missioni maias sanud, mis
 temma süddant surnud kuiode poolt ellawa Sum-
 mala pole tombas. Üks kord läksid temma wan-
 nemad kotto ärra, jätsid tedda üksi kooda hoid-
 ma ja kässid isseärranis holega jummalatte jär-
 rele wadata. — Kui se laps nüüd üksi olli,
 mötles temma: „se on imme kül: Mis-
 sionär ütleb, et Jummal meid keiki igga
 pääw hoiab ja kaitseb, ja minno wanne-
 mad kässiwad mind jummalatte järrele
 wadata..... Nemmad olleks pidan'd
 jummalaid minno järrel käskma wadata.
 Mis Jummalad need on; kus nad eile
 istusid, seäl istuwad nemmad tänna
 ka... Ma ei olle neid ilmas ennast
 muido näinud ligotawad, kui isä neid
 ei tösta....“ Ta mötles nüüd tül aega jär-
 rele. Äkkiste tousis temma üles, ja ütles:
 „Nüüd ma tean, mis ma teen: minna tahhan
 warsi katsuda, kas nad woitwad isse ennast peästa
 woi mitte.“ Se peäle teggi temma tuld üles,
 wöttis ühhe Summala kuiu ja ütles: „Kui
 sa Jummal olled, siis peästa nüüd isse
 ennast, ehk ärra hakkago tulli sinno
 peäle, siis ma tahhan omma ello aeg

sinno truits kumardajaks jada!" Nende sannadega wiskas temma se ebbajummala kuiu tullesse. Agga kuida panni temma immeks, kui ta jummalad näggi nisamma tuhaks põllewad, kui keif muud pu tükkid. Nüüd toi temma üht' jummalat teise järrele pead piddi tulle äre ja põlletas keif ärra! — Esite olli suur tulli, pärrast söed ja wimaks jäi tuh' järrele. Nüüd, kui keif tuhaks olli sanud, tulli alles poisikesse mele, mis ta teinud olli. — "Kui need jummalad mind nüüd nuhtlema hakkawad? Kui nüüd Ma minno alt ärra waub ehk taewas minno pähhä kuffub? — ja se keige hirmsam as'i olli se: mis nüüd isä ütleb, kui ta koiu tulleb ja omma jummalid ei leia? eks ta mind siis mitte surnuks ei pekka?!" Selle sure hirmo sees pöggeneb ta ärra ja hoidis ennast metsas warjul. Kui isä nüüd öhto taggasi tulli, olleks ta pea surnuks ehmatanud. Temma poeg olli kaddund ja mitte ühte ainust jummalat ei leidnud temma enam omma koha peält. Ommas paggana rummaluses ja ebbauskus arwas isä, et üks wäggew kurri waim temma jummalatte peäle olli tulnud, neid ärra woitnud, ning temma poega ja jummalid ärrawinud. Kui hulluks läinud innimenne, otfis temma keif kohanid läbbi, jooffis oues, kissen-das, wandus ja teggi mitto immet, agga midagi ei aitnud. Kui keif kohanid ollid koddoläbbi otfitud, hakkas temma ta metsi möda otfima, kus ta naabrid temmale abbiks

tullid; sest ta arwas: wahhest on se waenlane
 tedda kohhefile ärrapeitnud. „Mo poeg! mo
 poeg! mo ainus poeg!“ küssendas ta ferd for-
 ralt. Se poisikenne metsas olli täis surma
 hirmo. Kaugemale ei julgunud ta ennam joosta,
 ja wälja ei tohtinud temma koggoni miina.
 Mis pididi ta waene nüüd teggema? Oh, et
 keif, kes hädda sisse sattuwad, teeks mis temma
 teggi: Ta läks ühhe sure pakso okstega pu alla,
 heitis ennast — mis kolis olli näinud — põl-
 wili mahha, tõstis omma weikesed risti pan-
 dud käed taewa pole ja pallus waljo heälega:
 „Kallis Jeesus Kristus! kedda monned risti-
 innimesed Summalaks piddawad, sinna tund-
 matta Summal, kui sa kuled ja näed keif asjad,
 kui sa olled armolinne, kui sa armastad keif
 innimesi ja olled käsknud palluda, siis hallasta
 minno hinge peäle ja peästa mind mo isä
 wihha käest, ning kaitse mind, et mo isä mind
 mitte ommas sures wihhas mahha ei lö! Näita
 temmale, et sa Summal olled, kes taewast ja
 maad on lonud, ja meid innimesi iggawesest
 surmast lunnastanud. Pigota temma südbant,
 et ta ärratunneb: need ep olnud mitte jumma-
 lad, waid pu tükkid, mis minna ärrapölletasin.
 Aita mind, ma teggin sedda sinno nimme pär-
 rast! Jeesus, aita mind! ma tahhan sinno
 truiks kumardajaks ja lapsesks jada.“ —

Ugga wata, kuidä Summal innimeste süd-
 damed, nago wee ojad pörab: Enne kui laps-
 kenne omma palwet löppetä, mis kaugelt kuuldi,

seisis isä temma selja tagga, hakkas temma ümberkaela ja ütles: „Armas poeg, se Jummal, kelle sisse sinna ussud ja kelle peäle sa lodad, olgo tännasest päwast sadik ka sinno isä Jummal. Olled sa meie ebbajummalad, kuidä ma sinno palwes kuulsin, ellawa Jummalä peäle lotes, ärrapõlletanud, ja temma on sind keige kurja eest hoidnud; siis tahhame omma ello aeg tedda kumardada ja ükspäinis tenida.“ Poeg ja isä on nüüd ristikogodusse liikmed, ja lotusse järrele ka temma armo warra pärriad.

Saardami linna puseppa = sell. *)

„Kas teie jubba jälle siin ollete?“ kargas tule mölder Wöörsten Saardami linnas kahhe lapse peäle, kes tännä jubba kolmat korda temma weskil treppist ülestullid. „Teie tete nenda nago teil mitte leitwa rasufest maias ei olleks, ja ommitte tean minna, et teie mitte waesed ei olle.“

„Tänno Jummalale!“ wastas teine laps, üks poisike, „waesusse pärrast se kül ei olle; agga meie olleme need wilja pead isse korjanud ja wälja peksnud, sepärrast on se meile nenda

*) Saardam on üks weike lin Hollandi maal, merre randas, mis se läbbi on wägga fuulsaks sanud, et seal 1697 aastal se funninglif pusep laewa ehitamist õppis, kellest meie siin kõnneleme.

armas, et meie mitte ärraodata ei jouna, millal meie sedda leiba süa same."

Etage weel üks pool tundi, siis saate omad jahhud ja wõite minna." — "Kule Priidik! sinua laisk koer!" hüdis mölder omma poisil saunast, "kas sa ei tule et kel hüab? Kas si lõppetama, muido ei lõppeta minna sinno jahhust selga tolmotamast."

Möldre pois, kes tännini sauna afnast olli wälja wahtinud, tommas rutto pea taggasi ja läks westisse. "Meister! olge nenda head ja watage nattuke afnast wälja," pallus temma, "westi tiwade lähjedal seisab üks mees, ja wahhib lahtise suga nende peäle, temmal on koggoni naljakad rided, laiad püksid, lühhike kuub, kandiline müts nago meie wilja matt, ja kirwes ka weel kaenlas, nago monni pusep. On se üks Hina: ehk Japani, ma paggan, sedda wist kaptein Waterloo wimati laewaga on liggi tonud." Wanna mölder toppis pea läbbi afna ja näggi ka nenda ollewad, kuidas pois olli üttelnud. Temma tahtis nüüd hea melega teada, kes se wooras pididi ollema, ning hakkas temmaga kõnnelema. "Sõbber!" hüdis ta westi afnast, "ärge aiage omma ninna mitte nenda tiwade liggi, muido koppotawad nemmad nenda Teie ninna pihta, et sinna assetki mahha ei jä. Westi tiwad ei moista mitte nalja kui tuul neid wihhaseks teeb."

Wooras watas ülles, ligotas terretades

nattuke omma mütsi, ja küsis: „mis maksab üks nisuggune westi?“

„Di — ! wastas mölder naerdes — egga Teie ommite kassi kottis ei tahha osta? Us- tuge sisse ja watage enne sedda westit läbbi, siis teme kaup.“

Warsi tuli noor mees treppist ülles. Seft firwest ning tollipuust mis temma käes ollid, wõis enne arwata et temma pusep kui mölder olli. Mi pea kui ta sees olli, ei wa- dan'd ennam innimeste, waid üsna selle peäle, kuida se westi seest olli ehitud. Mitte üht' asja ei jätnud temma watamatta. Keif wastu- sed mis temma küsfiniste peäle anti, firjotas ta hõlega ülles ja kui ta keigega walmis olli, küsis ta weel üks lord: „kui sure kulloga woib üht' nisuggust westit sada?“

„Teie peate tedda 200 hõbbe rublaga sama“ — wastas mölder ja mõtles et se woõ- ras pididi temma westit osta tahtma. „Andke aega,“ wastas woõras mees, „minna ei tahha mitte Teie westit osta; üksi sedda tahtsin minna teada, kui sure kulloga nisuggust westit woib ehitada. Minna ei olle mitte mölder, waid üks pusep, kes sia Saardami linnna laewa töõsse tahhab jada. Misfuke on kül se keige targem laewa-meister Saardamis?“

„Minna ei tea kül targemat egga kuul- amat kui laewa-meister Lundnit“ — was- as se kaunis sure kõhho ja palja peaga mölder,

pahha melega — sest temmal on ifka feige en-
nam tööd ja feige parremad sellid.“

„Kus kohhas ta ellab?“

„Temma maia woitwad Teile need kaks last
näidata, kes siin omma jahhude järrel otawad,
sest nende isä on ka Lundnifo jures töös, —
Eähke, siin on teie jahhud“ — hüdis mölder
lapsi, andis teise käega jahhud kätte ja sirutas
teist kät matti rahha järrele. Lapsed andsid
rahha, wötsid kotti ja pidid minnema. „Nüüd
teil tulli jalge al! nüüd teil rut!“ taples mölder.
Eks teie ei woi nattuke odata, se woõras ehk
tahyab weel middagi küsüda?“

„Ma tännan“ — wastas woõras — „ma
tean jubba mis mul tarwis on.“

„Teie ollete kül kaugelet?“ küsüis mölder,
kes feigest hingest teada tahtis, kust ja kes
ta pididi ollema.

„Jah,“ wastas woõras lühhidelt, „kau-
gelt kül.“

„Wist Rootsimaal?“

„Ei; mis minnul Rootsimaaga asja on.“

„Ehk Polamaal?“

„Ei ka mitte.“

„Kust siis? Teie rided on foggoni woõ-
rast modi.“ —

„Meie maal on feikil nisuggused rided —
Summalaga!“ Ring nende sannadega läks
woõras westist wälja laste järrele.

„Sinna — wörrokael!“ urrises mölder wih-
haga. — „Enne ei wäsfin'd ta mitte ärra wes-“

fit risti ja põigiti läbbi lusides — nüüd kui minna middagi küsün, siis on ta su pitseriga tiäni. No, no, tulle sa jälle taggasi!”

Lapsed ning woõras mees läksid nüüd Saardami pole. Kui lapsed omma jahhonattukest langes jubba löötsutama hakkasid, ütles woõras mees: „andke se kot sia? Meie teme ühheteisele wastastikko head. Teie näitate minnule kus meistert Lundnik ellab, minna jälle kannan selle eest teie jahho kotti. Mis teie isä nimme on?”

„Minno isä nimme on Widemann,” wastas pois.

„Ja mis teie mollematte nimmed?”

„Minno nimme on Willem ja minno õe nimme Anna.” „Teie tete ennast jahhufeks” — ütles Anna woõra wasto, ja pallus jahho kotti taggasi.

„Polle sest wigga” — wastas woõras, ja ei annud kotti mitte enne kätte, kui nad Lundniko maia lähhedale said.

Meister Lundnik, kelle kõht ühhest räime püttast mitte piisum ei olnud, istus ommas toas laua äres, kus peäl mitme suggused pabberid ja planid teine teise peäl seisid, ning tombas rahhulist piipo. Pabberide ja nuu asjade seas nähti ka üht' puddelit, kus wahhest wcel pole tobi wäärt sees elli, ja klasi ollewad; moistlik moistab: Meister hakkas kaunis tihti puddeli kaela ümber ja watas fleši pohja läbbi. Nenda istus

nüüd ka aus meister Lundnik laua äres, ja kandis omma kõhto süüles.

Kui woõras pusep tuppä astus, leidis ta meistrit suitso pilwede seest, mis tedda eestotsa kõhema aiasid, et tagi terretada ei sanud. Kui kõhha mödes olli, fergitas ta wähhä omma mütsi ja terretas, nisamma nago tulemöldre jures, agga ei wõtnud mitte mütsi mahha, mis muido allama kõhhus on.

Meister Lundnik aias omma püsukesed filmad hästi lahri, ja panni immeks et üks inimenne temma toas seisis, müts peas. Pärast wõttis ta omma pibo nattoke suust jahtuma ja ütles: "Müts mahha!"

Woõras wõttis allandlikult mütsi mahha, ja seisis nüüd omma süsümusta juustega ilma mütsita temma ees.

"Mis sa tahhad?" küsis Lundnik.

"Laewa ehhitamisje jures tööd" — wastas woõras.

"Kust sa tuled?"

"Amsterdami linast." —

"Kus so pafs?"

Woõras tombas tassust ühhe pabberi wälja ning andis meistri kätte. Meister lugges: "**Peter Mihailow** Moskwa linast, — wanna 25 aastat — laewa pusep — ussin — tru —" — — "Sa ollet siis üks Moskowiit?" küsis meister.

„Moskowiit on sõimonimme“ — wastas noormees wihhaga — „minna ollen wenne- mees.“

„So, so,“ nacratas meister — „heringas panneb pahhaks, kui räimeks nimmetakse! — Hea kül. Homme warra hommiko tulle sadamasse Nr. 3. Enne tahhan nähha sada kuddas so töö on, enne kui ma tean mis ma päwa palka annan.“

„Ma nouan ennam õppetust kui palka“ — wastas noormees.

„Se on ka wägga hea!“ fitis meister.

„Sepärrast armas meister, pallun minna sind, mind siina kohta tööse panna kus ütš laew üsna cest otsast alles peäle hakkatakse.“ —

Meistril pididi ehmatusse pärrast piip suust mahha kuffuma. — „Kuddas?“ kiskendas tem- ma — „mis ma kulen? kuddas, häbbematta Peter? — Meister — sinna — wägga illus! Kui sa ka minnoga jubba kümme pütta sola olleks ühhes kous leiwa otsaga ärrakastnud, süski ei tohhi sa omma meistrile „sinna“ ütelda.“

„Se on meie Wennema pruuk“ — was- tas Peter — „kus se feige allam orri omma Keistrile ka „sinna“ ütleb. Ka omma sure Summala wasto ütlem: meie iggapääw „sinna.“

„Teie Wenema on wist pärris Hot- tentottima, kus minna mitte Keiser, weel wähhäm orri tahhaks olla“ — ütles Lundnik, — ning püdis jutto lõppetada. Home hakkatakse üht sõa laewa teggema, kus kuuskümmend

suurttükki peäle sawad, seäl woid sinna ka töösse hakkata.“

„Tännan wägga, armas meister,“ wastas Peter römoga; „agga ütle mulle, kui suur kullo on ühhe ni sure laewa jures?“

„Minnatarf Peter! sinno ei osta jo omma ello sees ommeti ühte laewa, weel wähhäm sõjalaewa minno käest, mis sa sest pärrid?“ Nende sannadega satis temma Peetrit toast wälja.

Teisel hommikul warra foggosid keit törahwas laewa ehitamisse platsi peäle kotto. Nende keskel seisis üks pitt ja jämme pall maas. Kell olli jubba wiis, kui wanna meister Lundnik omma sure kõhhoga nende sekka astus. Temma ölla peäl oüi üks hõbbelega ehitud kirwes; temma sure kõhho ümber nahk põll, mis mitme aia kohta jälle silma kirjaks kord temma ees olli; temma isse olli pühhade rides. Wanna kombe järrele pididi esüte temma, se pea-meister, ja pärrast need abbi-meistrid ja se wannem sell kolmford kirwega palgi pihta löma.

Kui nüüd meister Lundnik ja temma abbi-meistrid omma kolmford ollid lõnud, tahtis wannem sell Widemann ka omma kolm hopi lüa, kui Peter Mihailow temma ette tungis ja tedda pallus: „Armas sõbber! lasse mind omma asfemele astuda. Sennikaua kui minna siin tööd teen, tahhan ma iggapääw omma palka sinnule anda.“

„Si mitte!“ vastas Widemann wihhaga. „Lasse, Widemann, sedda wennelast ette!“ hüdis Lundnik. Teme sedda seford nenda; minna käsfin, lasse tedda ennese ette.“

Widemann astus taggasi, watas wihhaga selle nore wenne mehhe peäle, kes nüüd omma käised ülleskärts, mütsi mahha wiskas ja palgi jure astus.

Kolmaino Jummalala nimmel!“ hüdis temma sure heälega, „ärratago need kolm hoopis mis ma sia esimesse laewa pohja palgi sisse löön, mo isfamaad temma unnest ülles. Sago se laew mis sest palgist saab, mo Keisri nimme kandma ja mo isfamale laewa seemneks sama.“ Müüd löi ta kolm suurt laasto palgi külgest ärra ja pistis tasfo. Pärrest sedda tombas ta omma tasfust monni peo täis hõbbe rahha ja wiskas teiste töömeeste sekka laiali. Kui tömehhed rahha noppisid ja teine teist lükkasid, naeris wanna Lundnik nenda et ta kõht wärrises. —

„Dige kenna poisikenne on se Wennelanne!“ ütles temma. „Pange tähhele, ta teeb teile weel monda nalja omma wenne kombatega. Shnus ei olle ta ka mitte; tal on wist rikkad ja rummalad wannemad, kes tal hästi rahha järrele saatwad.“ „Ja palju jowdo on temmal,“ ütles üks abbi-meister. Kas Teie pannite tähhele, ülle-meister! kuida ta need kolm laasto

omma laia püksi tasko püstis? Reid ta sadab wist omma emmale nähha.“ —

Müüd läks meister Lundnik ärra, ja teised, kui ka Peter Mihailow, hakkasid iggaüks omma tööse.

Monni pääw pärrast sedda tullid Widenmanni lapsed laasto forwi täidega foio.

„Kas teie jubba taggasi ollete,“ küsis emma. „Jah,“ wastas Willem, „meie ollime wenne Peetre jures. Ta annab kirtwega nenda palgile pihta, et tal higgi möda näggo mahha joseb; meie ei jowa nenda paljo laasta ärrakorjata kui temma raiub. Temma panni wägga immeks, et meie laasta peame ostma. Nende Wennemaal peab nenda paljo metsa ollema, et kegi laasta ei hakka maast ärrawõtma.“

„Ja kui tark se Peter on,“ ütles Unna. Ühhe tö-mehhel olli pind filma läinud, warsi tulli temma ja fiskus sedda haljaste tangidega wälja. Nago monni tohter näitab ta ollewad; temmal on eige suur pauna täis tangisid, kärisid ja paljo muid hiilgwad asjo, mis minno filmad ei olle weel näinud.“

Kas teie teate ka,“ öhkas emma, „et teie isja Peetri peäle wägga wihhane on, et ta wiinati laewa hakkatusses temma ette olli läinud.“

„Kao immet,“ ütlesid lapsed, „nendesamma kolme hobi pärrast on isja nenda wihhane. Peter ei tahtnud jo muido sedda, temma lubas isfale omma iggepäwast palka selle eest anda.“

Selle peäle tulli Widemann isse tuppä; sest laupääw olli kää, iggäuks sai omma näädali palka ja läks omma korteri. Peter Mihailow wöttis ka omma palka tännades wastoning läks ärra.

„Wata immet!“ — naersid teised — enne pillas ta kottiga hõbbe rahha laiali, — pärast on ta rõmus, kui ta wast rahha saab.“ —

Widemanni esimenne sanna olli kui ta tuppä astus, omma naese ja laste wasto: „Selle wenne Peetre peäle ollen ma wägga wihhane, ja ei woi weel ärraunnustada et ta wimati minno ette tungis. — Agga mis ikka kita, se on kita. Hommiko warra ja õhto hilja on ta tö kallal — mis firwes nuttab käes. Kus ta hobi lööb, sinna ennam rohhi ei kaswa. Tuggew nago karro, agga tassane nago lammatal. Meister Lundniko käest üris ta ennesele ühhe üksiko maiaakesse, kus ta isse söfi ja asset teeb. Kui meie nenda teine teise kõrwas tööd teme, mötlen ma mitto kord üksi: olleks se minno poeg ollewad!“ —

„Terre õhtust!“ — ätles Peter isse tuppä astudes. „Widemann! siin on mo palk, mis ma sulle wimati lubbasin“ — ja lugges rahha laua peäle.

„Hoiä isse omma rahha!“ wastas Widemann pahha melega — „minna ei wõtta sedda mitte! Ollen minna firriko, sant, et ma sinno armo, andidest peau ellama?“ —

„Armas Widemann! — wastas Peter
tasfase heälega — „ärta sa ilma asjata jälle
wihhases. Minna ollen sulle sedda lubbanud
ja ollen jubba lapsesf sadil harjunud omma sanna
piddama; sul on ka peäle sedda naene ja lapsed,
sa woid ehk need koppikad, mis ma tännolikkust
süddamest sulle annan, ifka prukida. Minna
ollen üfsina innimenne, saan hõlpsamalt läbbi,
— ja mul polle, tänno Summalale! ka mitte
pudust.“

„Minna agga ei tahha sinno rahha! Mis
sa mind ilmaaego waewad?“ — wastas Wi-
deman.

„Di, oi, Widemann! Sinna ei tahha?
— — Widemann! sinna olled jubba laste
isfa ja kaksford wannem kui minna, ja olled
alles nisamma tõrges ja kiusakas, nago üks
mõnnik laps. Ma tean kül mikspärrast sa wih-
hane olled: et minna wimati sinno ette tungisin.
Ma pallun sedda jo andeks, ja tahhan sinnule
ka heamelega maksfa. Olled sinna keigest süüst
nenda puhhas, et sa minnule mitte ei tahha
andeks anda? Kui sa nüüd tänna õhto jälle
„Issa meie“ pallud, kuidas sa siis neist sanna-
dest möda saad: „anna meile andeks meie wõl-
lad, kui meie andeks anname omma
wõlglastele“ — ?

Need sannad ligotasid Widemanni süd-
dant. „Sõbber Peter! — wastas temma, ja
andis temmale kät — „leppime ärta, ja jäme
eddespidi sõbraks; agga sinno rahha ei

wötta minna siiski mitte. Sedda teen ma söbrusse polest. Ma olleks jo rõwel, kui ma omma waese söbra warrandust ennese pole kis, saks. Sinnule on tö nisauma raske kui min, nule; meie mollemad pcame omma kõhho täit ja ihho kattet palle higgi sees tenima; hoia se, pärrast omma rahha ennesele."

"Agga Widemann? sinnul en lapsed ja naene, ja minna üksipäinis. Peäle sedda on Summal mind õnnistanud, et minnul pudust ei olle."

"Olgo kül;" — wastas Widemann — "mis woib ühhe waese puseppal paljo olla? Nenda rāgin minna ka monni kord, kui ma ühhe waesele annan, kes mitte suurt tükki ei ahnitse, ja ollen õmmeti waene innimenne, kes omma kümne sõrme warral naese ja lastega häddaste päwast päwa saab. Urmas Peter, hoia omma waewaga tenitud koppikad musta päwa tarwis!" Nende sannadega läks Wide, mann toast wälja, ja jättis Peetrit üksi.

"Üks auustamisese wäärt wannakenne, näi, tab so mees ollewad" — ütles Peter Wide, manni naese Marta wasto — "agga tõrges ja wiisa nago üks nässo kasse tü. — Temma ei olle minnoga mitte ennam wiyhane, ei olle ka rikkas — ja ei wötta kelm siiski mitte rahha, mis temmale pakkutakse."

Nattukesse aega mõtles Peter järrele ja ütles siis Widemanni naese wasto:

"Et so mees nenda tõrges ja kiusakas on,

siis kingin ma sedda rahha sinnule ja sinno lastele. Ehk se teeb teile wäbha römo. Selle peäle jättis ta Summalaga ja läks ärra.

Tännolikko römoga watis Widemanni Mar: ta temma järrele, ja ütles omma laste wasto: „Kui keik Bennelased nenda hea süddamega on, kui Peter Mihailow, siis on nemmad sabbaford parramad, kui meie Hollandi: ma rahwas, ja siis ma tahhaks tänna pääw Wenne: male ellama miina.“

Rüüd läks jälle monni aeg möda. Eöa: laew, kelle pohja palki ka Peter Mihailow omma kolme hobiga alkustanud, kaswis tö: meeste käes pääw päwalt ikka suremaks ning olli wimaks pea walmis samas. Römoga käis Peter ue laewa lae peäl ning watis seält mahha; temma süddames ollid foggoni teised mötted, kui teiste tö: meestel, kes mu peäle ei möttelnud, kui nende koppikade peäle, mis nad iggapääw tenisid. —

Se olli 11^{mal} Jani:ku päwal 1697 aastal, kui wanna paks meister Lundnik jälle hulga aia pärrast omma tö: rahwast ehk nende tööd saddamasse watama tulli. Ka tänna juhtus et Peter jälle üllewel laewa lae peäl fõndis. Se laew olli ni faugel walmis, et agga mastid ja purjud weel pudusid, ning meister Lund: nik tahtis ka wahhel järrele wadata, kas tö fütmissse ehk laitmissse wäärt piddi ollema. Es:

malt käis temma wäljastpoolt laewa ümber ning watis keif holega järrele; keif abbi-meistrid käisid temma tagga ja oolsid temma suust kiitmist ehk laitmist; pärrast — kui ta wäljastpoolt töga rahhul olli — tahtis ta ka ülles laewa sisse miina. Agga se olli wanna mehhifesele üks raske te-kond; sest ta teadis kül, mis ta suur köht kalus, ja sedda teed pididi temma nõrga reddeli pulkade peäl käima; süiski, reddel tedi siina, meister astus peäle ning hakkas üllesronnima. — „Oh wennikenne!“ — öhkas temma — se kitsas te on raske kül mul üllesmiina! Kui taewasse peaks möda reddelit min-dama, ei süis minno suggune täiskaswan'd risti-innimenne ial siina saaks!“ — Agga pulga peäl puhkas wanna mehhikenne ja rehendas sõrmede peäl järrele, paljo temma sest raskest teest olli ärrakäinud ja paljo weel käia olli. Agga waewalt olli meistri aus jalg jubba wien-dama pulga peäle astunud, kui pulgakenne nago pilliroog katki läks, ja meister Lundnik omma kätte warral, taewa ja ma wahhel, kui lihha-fink suitsus rippus. Ehk ta kül alles wien-dama pulga peält kuffus, süiski arwas ta en-nast wisist löhki kuffutwad. Lõukoera heälega küssandas temma nüüd: „Appi! appi! kuuljad ja näggiad, appi! Aidake omma meistrit! aidake omma issa Lundnikko temma surma häddas! Oh Summal! minna kuffun! — appi! — —“

Selle hirmsa ilmaasjata küssendamisse peäle

ei moistnud eestotsa fegi appi joosta. Kes liggi ollid, läksid wimaks appi, ning hulga innis mestega woeti nüüd se küssendaja meister mahha, ja pandi nago lihha tiin, ühhe sure toli peäle, kus ta omma hirmo higgsi otsa eest ärra pühkis ja kõrwaste ärratootas, ellades mitte ennam ühhe kartsa peäle omma jalga panna.

Et nisugguse surma hädda pärrast ennam tõmehhi naersid kui nutsid, on isse ennesest moista. Ka Peter naeratas ülleweel. „Sinna pärdik,“ — ütles ta issecenneses — „olleks sul wallo tagga ollewad, kül sa siis üllesse saaks.“ Teised kukkuvad kattukse peält, ja jäwad ellama, sinna kukkud pari jalla kõrguselt, ja aiad keif mailma kiswa täis. — Olleks sa Wennemaal, kül ma sinnule;“ agga siiski ta ei üttelnud mis ta mõtles.

„Mehhed!“ hüdis Peter — „toge meie ausat meistrit feige temma toliga sia, et meie sedda rasket koormat wiinnaga üllestombame ja maicha lasseme. Nus meister Lundnik, hoia agga kõrwaste kiini!“ —

Nisuggune kõnne pahhandas kül wanna meistrit; agga Peetri nou olli hea, sepärrast ei näitnud ta omma wihha mitte, waid laskis ennast üllestombata. Laewa peäl ning sees käis meister keif nurgad läbbi, watis keif järrele ja olli feigega wägga rahul. —

„Meister!“ — ütles wimaks Peter, kes temma kõrwas kõndis — „sa teed mulle ühi“

wägga suurt rõmo, kui sa meid keifi tänna lounest õhtale lasjed?"

Ta watas Lundnik snurde filmadega selle julge wennemehhe peäle, kes omma peameis- triga nenda julges räkida. Sest "Teie" — ehk: "aus armolinne meister!" ehk: hallastage!" ehk: "olge nenda armolinne!" — ja muud sähhärdusi auustamisse sanno, ei tulnud Peee- tri suust ial wälja.

"Ja jah, meister," — ütles Peter jälle — "mind sa peaks selle eest tännama, et se uus laew jubba nenda kaugele en joudnud. Sa tead kül kui palju aega sul teise laewa jures on läinud. Ugga minna ollen sinno töö- meestele lubbanud, kui nemmad nenda ussi- naste tööd tewad, et se laew minno sündimisse päwaks, se on, tänna se päwani, pididi nenda kaugele sama, kui ta nüüd on, siis tahtsin minna neil omma kullo peäle weikesse sõmaia teha. Se lubbaminne on neid pole kärmimaks teinud. Nemmad uskusid minno sanna nago kunninga sanna, ja tö läks rutto eddasi. — Peäle sedda ei kulluta sinna seäl jures jo mitte poolt koppikut; se olgo keif minno kullo. Lasse meid ikka lounest õhtale!"

Kui Peter näggi, et wanna Lundnik weel sanna suust wälja ei lasknud, ütles ta jälle:

"Ma tahtsin sulle ka teada anda, aus meister, et üks innimenne mind on pallunud sinno käest küsida, kas sa sedda uut laewa ka ärramüüd, ja palju sa selle eest küsüid?"

"Peter, Peter," — wastas meister —
"sinna olled jubba enne aego peast wässi'n'd.
So enne, pärrast järe joobnuks, muido arwab
sind rahwas jölledaks. Sinna tahhad üht' söa-
laewa kaubeldä mis liggi kolmsaddatuhhat hõbbe-
rubla maksab, kui ta walmis on? Kust august
sa selle rahha wälja kaewad? Misuggune
narr on sind pallunud sedda minno käest küs-
sida? Eks se mitte joobnud jut ei olle? Arwa
järrele, armas Peter, ütles meister weel pil-
kades — sinnul on ehk paarkümmend söa-
laewa tarwis, telli neid ühheforraga."

"Tagga parramaks!" — naeratas Peter
— Minna arwan, et kui minna sedda teeks,
ma sulle siis mitte kahjo egga pahhameelt ei
teeks." —

"Ja, agga se rahha, kes mul sedda annaks?"

"Wata nüüd" — wastas Peter, ni nago
ta ei üleks arro sanud, et meister tedda pilkas —
"kes tellib, peab ka maksma; ja sinnul on jo
üks feik, kes tellib, kui sinna agga omma
hinda saab."

Meister Lündnik hakkas sure heäleaga
naerma, ja ütles: "Peter, kui ma sind mitte
rummalaks ei peaks, siis ma peaks sind häbbe-
mattaks ja saaks sinnoga wihhaseks. Täanna
Summalat, et mul nenda hea tuio on."

Kawwal Peter teggi, nago ta ei kuulnudke,
mis meister ütles, waid põris eunast, nago üks
innimenne kes süggawaste on järrele möttelnud,
jälle äkiste meistri pole ja ütles: "So? tah-

had siis omma laewa eest, kui ta täieste walmis on, kolmsaddatuhhat rubla hõbbedat? Ma tah, han keif kullo ja waewa, mis sul seal jures on olnud, järrele rehhendada — kui se hind mitte liig ei olle — sulle sedda ka anda.”

Need sannad räkis Peter nenda tössise melega, meistri peäle wadates, et üks lihhoonik ladal, kelle tase pabberi rahha täis on, mitte julgeminne härja hinda ei küssi.

„Kes sa siis õige olled, armas Peter,“ — ütles meister weel ennam pilkades — monni suur kunninga poeg ja prints, ehk muido üks narr, kel mitte häbbi ei olle omma meistriga nenda kõnneledes?“ —

„Urta panne pahhaks, armas meister, — pallus Peter — Minna ei olle kegi mu, kui sinno allandlik puseppasell, kes sind pallub, et sa meid tänna, minno nimme päwal, lou, nest õhtule lasjed.“

Wimaks andis Lundnik järrele nink keif tõmehhed tõstsid ommad mütsid, ja õiskasid rõmo pärrast. Peter laskis nüüd seal ue laewa lae peäl lauad katta ning omma kullo peäle Saardamist road ja joma aiad tua. Keif sõbrad sõid ja jõid rõmoga, ja sowisid Peetrile pitka igga ja head õnne.

Ohha olli jubba õhto kustunud, enne kui Peetri sõbrad iggaüks koddo miñnes tedda selle hea õhto-sõmaia eest tännasid, ja isse, keskis teine teise wasto ütlesid: „Si nisuggust meest ep olle weel meie seas olnud! Tart

nago Siraf, rikas nago Salomon, tuggew nago Simson ja süski nenda hea ja allandlik kui üks lammas tal.“

Jubba ammo ollid rahwas tähhele pannud et tundmatta innimesesed öhtati Peetri maiasse tullid, ja temmaga wooras feles kõnnelesid, mis Saardani rahwas ei moistnud. Neg aiast hakkasid innimesesed ifka ennam tähhele panne, ma ja sest asjast räkima. Peetri sündimisse ehk nimme päwal pallusid Widemanni laps, sed omma emma, et ta Peetrile ka nende ma kooki sadaks, mis nad isse temma kätte tahtsid wia. Kui lapsed soja kogiga Peetri korterisse astusid, olli jälle üks wooras mees, pitk ja lai mantel selgas, temma jures, kellel ta ka om, mast kogist, mis ta tännoga laste käest wasto wöttis, süa andis.

„Säh, katsu ka Kirrali herra, Hollandi, ma soja kooki“ — ütles Peter — „sedda on minno söbra naene mulle heast süddamest saat, nud. Ma ollen omma wanna Widemanni ja temma Martaga tuttau, sepärrast teine kässi pesseb teist.“ Lapsed kohkusid ärra, kui nad kuulsid, et Peter woörast „Kirrali herraks“ nimmetas, ning Anna hakkas Willemi käest finni ja tombas tedda ukse pole; sest nemmad ei moistnud mitte arwata, mis tont ühhe Kirrali herral puseppa Peetri jures pididi otsimist ollema? Ja mis weel ennam lapsi wärrisema

panni, oli se: Eht kül wõõra mehhe ninna häddaste laia mantli krae seest wälja paistis, siiski ollid Willemi terrawad silmad näinud, et temma mantli alt, kui ta allandlikult Peetrit kummardas, üks kullatud faeltaggosega kuub, ja temma pusa peäl pitk moök nähti ollewad.

Et lastel seford kaua ep olnud lusti Peetri jure jäda, on isseernesest moista; sest lastel ei olle mitte himmo nende meeste päle wadata, kes moögad wööl kandwad. — Koddo kõnnelesid nemmad keik emmale, mis nad kuulnud ja näinud ollid. Ka emma panni immeks, ja kelis kangeste ärra, et lapsed sest kellegi wasto ei piddand lausuma.

Monni pääw pärrast sedda tulli jälle üks woõras mees Peetri jure kus ta nattuke aeg Peetriga jutto aias, seält meister Lundniko jure läks, selle ue laewa jubba enne walmisamist ärraostis, ja siis jälle Peetri jure taggasi läks, kellega ta weel tüf aega kõnneles ja pärrast ärraläks. Peter hoidis sure holega omma toa ukse muido lukkus, et kegi ilma temmata ei piddand ta forterisse minnema; agga et se ford keddagit nähha ei olnud, ja Peter agga monne sammotahlis woõrast saatma miina, jättis ta omma ukse lahti, ja läks woõraga monni kümmefond sammotutto aiades eddasi. Selle aia sees juhtus agga, et Widemann omma söbra Peetrit tahtis watama miina, leidis ukse lahti ollewad, ja astus sisse. Agga Peter ei olnud sel filmapilgul mitte keddo.

„Egga ta wist faugele ei läinud, möttes Widemann — muido ei jättaks temma omma uft ial lahti;“ istus toli peäle mahha ja tahtis odata. Keset tubba olli üks laud, ja laua peäl mitme suggusid pabberid ja sulled. „Üks pentsik mees on ta ifka, se Peter,“ — ütles Widemann isseenneses — „Keit selle pitka päwa teeb temma rasket tööd, ja öse kirjotab ta nago monni sikkertär. Tühhi waew keit; kus üks waene pusep omma kirjatarfussega lähhäb? mis firrik'sand woi köster temmast saab?“

Mis Widemann räkis, rägivad mitto rummalad meie aial weel. —

Häddaste olli agga Widemann toli peäle istunud, kui Peter küllalist saatmast taggasi tulli ja tuppa astus. Nago karmo, kes taggasi tulles üht teist loma omma pesa jurest leiab, kargas ta wihhaga Widemanni peäle: „Sinna sadan! kes andis sulle lubba minno korterisje tungida, kus ma keddagit sisse ei lasse? Kes andis sulle lubba minno pabberid läbbi ferrida, mis tegi ei tohhi nähha?“ Nenda tappeldes, rapputas Peter Widemanni nagoerne kahlo rinnust.

Widemann olli kül pitkaldasem wihhaseks sama kui Peter, agga kui ta kord wihhaseks sai, ei lahkunud temma wihha monnel aial. Peäle sedda olli temma sekord foggone ilmsüta. Gestotsa ei sanud ta mitte fanna suust wälja, waid kahwatas wihha pärrast ärra. Pitka aega

möda tulli jälle punna temma palge, ning ta astus Peetri ette ja ütles:

„Kule, Peter Mihailow! Meie ollime siitsadik sõbrad, agga mitte enam. Minna tulin sinno jure ja tahtsin sind tännada. Weel eile pääw ollen minna kuulda sanud, et sa omma näddali palka, mis minna mitte wötta ei tahtnud, wasto minno tahtmist ommeti mo naese ja lastele olled annud, ja sa muido mitto head neile teinud. Kes nenda tewad, fuida sinna tännini teggid, neid peab austama ja armas-tama. Agga nüüd olleme meie tasfa. Sinna teed mind süüdlaseks, kus mul südi ei olle, sellega olled sa mulle enam pahha teinud, kui keil sinno endised head teud wäärt on. Kui sa nüüd ei tahha, et ma sind ommast uksest wälja wiiskan, siis ma pallun sind: hoia ennast sest filmapilgust sadik minnust ja mo ommadest emal, ja ärra pista enam omma jalga minno tuppa. Kas sa moistad, Peter? Summalaga!“

Kende sannadega pöris Widemann ümber ja läks uksest wälja. Peter, kes enam omma kirjade peäle mötles, kui selle peäle mis Wide-mann ütles, lugges warssi omma pabberid jär-rele ja panni ärra. „Agga kui se paggana Widemann süiski monda minno falla kirjadest lugges?!“ . . . ütles Peter weel kartusse ja wihhaga. Agga kui ta pitkemalt järrele mötles, moistis ta warssi, et ta se ford Widemannile üllekohhut olli teinud; sest kust ta teadis, et Widemann temma kirjad olli läbbi luggenud,

kui ta ei teadnudki, kas Widemann üllekeige firjotada ja luggeda moistis?

Peetri wihha toufis äfkisti, agga allanes rutto. „Peter! Peter!“ — ütles ta isse enese wasto — „sinna tahhad mitto tuhhat parandada, ja ep olle isfegi weel mitte parram? Kui nüüd Widemannil õigus on — ja ta wiimsest sannadest on moista, et tal õigus on — eks minna siis mitte wägga rummalaste ei teinud?“

Teisel hommikul läks Peter Widemanni jure ja tahtis andeks palluda ja ärraleppitada.

„Kus so mees on?“ — küsis ta pärrast terretamist Marta käest, kes nende eilsest tüllist weel middagi ei teadnud.

„Läks meister Lundniko jure“ — wastas Marta lahkeste — ta tulleb agga warsi taggasi. Olge nenda hea, Peter, ja odake natuke!“

Peter jäi otama; ja et Widemann tulemast wibis, hakkas ta senni kaua temma tööriisto watama, ja üht' ja teist katsuma. Dige kui Peter üht' weifest sagi seina peält mahha wöttis ja watas, olli Widemann tuppä astunud, ja omma rusfikast ülles tõstes karritas ta wihhase heälega: „Kes andis sulle lubba, wasto minno kelo mo maiasse ronnida ja minno tööriisto läbbi tuustida?“

„Snneto lcom!“ — ksisendas Peter tulke wihhaga — „sinna! — sinna julged mind

omma russikaga ähwardama? Mind, mind kes ma

„Sanneks panni wihhatemma hinge finni, muido ta olleks nüüd midagi ütelnud, mis ta isse mitte ei tahtnud.

Nenda seisid mollemad teine teise ees, ja wihha tulli wälkus nende silmist wälja. Mollemad ollid walmis hakkama. Agga enne kui Marta weel nende wahhele sai, lahkus jubba Peetri wihha ärra ning tassase melega ütles ta Widemannile kät pakkudes: „Söbber! sul on õigus; ma ollen sind enne pahhandanud, ma pallun sind, anna mulle andeks! Leppime ärra!“ Agga kangekaelne Widemann ei leppinud mitte, waid läks wihhadega uksest wälja.

„Kule Marta! — ütles Peter — 25 aastat sain minna hilja aego wannaks, — ja ellades ei olle ükski inimenne omma russikast minno wasto üllestõstnud, egga pea ka — sedda ma ütlen wandega — ellades ükski kassi nuhtlematta minno wasto üllestõusma. Ma piddin jubba tullises wihhas sinno meest surmama, sind lesseks ja sinno lapsi waeseks jätma. Mitte hirm teie kohtude egga nuhtlusse eest ei olle mo kät taggasi hoidnud, ei armas Marta, waid ükski se mõtte: „Se kunningatte kunningas, mo Issand, on omma taewa au-järgi mahhajätnud, ja omma rahwa pärrast, ennast pinata ja waewata lastnud, kui üks waene puseppa poeg, sedda nad wimaks weel ristii löid.“ Naene! panne tähhele; ükski

felle pärrast ellab sinno mees weel, kes omma kõlwatumat kät minno wasto julguš üles-
tõsta. . . .”

Mattukesse aia pärrast ütles Peter jälle
tasfase heälega: „Maenitse omma meest, et ta
sedda rumma!at teggo kellegi wasto ei kida.
Mitte sepärrast, nago minnul' sest häbbi saaks;
se ei te minnule, kui ühhe puseppale, middagi.
Agga se woib kül olla, et monned woõrad ehk
omma innimesed siin linnas, — panne hästi
tähhele, Marta! — kui nad sinno mehhe rum-
malust kuulda sawad, tedda nago foera mahha
lõwad. Hoitke sepärrast omma keelt mollemad
luffus.“

Marta ehmatas ärra; sest temmal tulli
mele, mis ta sest kuldse kraega mehhest Peetri
maias olli kuulnud, ja peäle sedda olli jubba
ammo Marta süddames se mõtte, et Peter
mitte üks liht pusep, waid monni mu suurt-
suggo mees pididi ollema. Ta hakkas sepärrast
allandlikult palluma: „Armas Peter, Teie
ollete tännini ni lahke ja hea meie wasto olnud,
kas Teie minno mehhe äkkilisse wihha pärrast
tahhate meiega iggaweste wihhaseks jada?“

„Summal hoidko! — wastas Peter —
„minna tahhan teile ni paljo head tehha kui
ial jouan, ja ifka teie sõbber olla.“

Mende sannadega jättis Peter Summalaga.
ja läks ka wälja. Kõddomiänes ütles ta isse
enneses: „Ei ma ussu, et ta minno kirjad on
eile luggenud, muido ei olleks temma julgunud

omma kät minno wasto üllestösta. Ta peab mind teiseks ennese sugguseks. Sedda parram!

Widemann ja Peter ollid nüüd wihamehhed. Nad käisid kül ühes töös, näggid teine teist iggapääw, agga — ehk kül Peter, kelle süddames cnam wiha ei olnud, mitto forda tahtis ärraleppida — Widemann pöris temmale ifka selga. Süiski Peter mölles: „aeg annab head nou, kül sa mind üksford palluma tuled.“

Laew sai aegamöda walmis, ja lasti merresse. Seäl jures juhtus nüüd, et Widemann palgi alla olli jänud ja hirmsaste haiget sanud, et tedda koddö pallakaga pöreti. Többe wodi peäl lahkus ka temma wiha ning ta leppis jälle Peetriga ärra. Gudine söbrus tulli jälle taggasi, ning Peter käis, kui tal wähhä aega olli, iggapääw omma haiget söbra watamas. Nenda läksid jälle mitto näddalad möda, ja Widemann hakkas jubba wähhä üllewel käima.

Üks louna aego, kui Peter tööst tulli, ning omma onnikesse sisse tahtis miina, näeb temma üht weikest meest, mustas rides, nago firrikohakki, omma ukse ees seiswad. Warsi pärrast sedda näeb temma ka, et üks pabber kahhe sure pitseriga temma ukse peäle on pandud. Sedda keik agga ei panne Peter miiski, waid wöttab wötme tassust ja tahhab ukse lahti teha.

„Ota! ota!“ — fissädas se weike meh-

Peter watas esfite wihhaga temma peäle, pärrast hakkas naerma ja ütles: „Tagga parremaks! Sinna tahhad minno käest teada, kes sinna olled? Nenda palju kui minna nään, olled sa üks weike tindi klasifenne, kelle kort surem on kui ta isse.“ (Peter ninumetas temma suurt kühbarat forgiks.)

Kui Peter sedda sai üttelnud, lüffkas ta selle weikesse uksewahhe nago takko tordi eest ärra, teggi ukse lahti ja läks tuppä.

Nago kass, kel tulli sabbas, jooksis mehhi-kenne nüüd Peetri maia jurest ärra. — Et ta omma üllematte jure jooksis abbi otsma, on isse ennesest moieta.

Peter olli lounat sönud, istus omma laua äres ja kirjotas. Keif olli waggusi jänud. Loune tund olli jubba pea mödes, kui Peter läbbi akna näggi, et kohtowannemad, söameh-hed ja palju liinna rahwast temma weikesse onni pole sabbamasse tullid. Sai Peter sedda näinud, istus ta jälle mahha ja kirjotas, nago middagi ei piddand sündima. Olli kohto saks omma söameestega ukse ette joudnud, siis jättis ta keif teised wälja ja läks üksi tuppä. Pitt must kohto kuub selgas, teises käes üks suur pabberi rull ja teises kolmenurgalinne kühbar, nenda astus aus kohto saks wihhase näoga Peetri ette, sedda ta lotis põlwili maas armo palluma tullewad. Peter agga jäi waggusi kirjotama, ja ei watanudki selle peäle, kes tuppä astus.

„Olled sinna se liigjulge — kärritas kohto saks — kes Hollandi: ma kohto pitserit tohhib katki kiskuda?“

Peter panni sulle käest ärra, põris ennast toli peäl ümber, watis esmalt terrawaste kohto saks filmi, ja ütles siis:

„Olled sinna se liigjulge, kes minno ukse punnase laffiga tohhib ärrarojastada, ja mind keelda mo omma tuppä tullemast? Peäle sedda olled sinna nenda häbbematta, ja tulled nüüd jälle ilma lubbata minno kaela peäle. Eõkella lüakse warsti, minna pean tööse minnema ja mul ep olle mitte aega sinnoga paljo lobbiseda“ Sedda ütteldes, sirrutas Peter kät omma laia kirwe järrele, mis ta laua peält tahtis mahha wõtta. Kui kohto saks sedda näggi, kargas ta nago arrakas hirmoga toast wälja, — sest wenne kirwes olli ta melest wägga hirmus.

„Se wennelanne on pärriis metsalinne“ — ütles ta oues teiste wasto. — „Kes sedda on elloaeges kuulnud, temma julgub Hollandi: ma kohto herrale „sinna“ üttelda. Oh mis hirmus julgus!“

„Aus armolinne kohto herra!“ — ütles wanna meister Lundnik, kes ka teiste hulkas olli — temma ei olle minnoga ka parreminne teinud; ta tulli minno jure nisamma mütsiga sisse, nago kõrtsi matuppa. Minna ussun, et kui meie ausad Marwallitsejad isse kokko tulleks, et ta neile ka „sinna“ ütleks.“ —

„Ja on tal wäbha joudo“ — ütles üks

abbimeister. — „Temmaga ei woi ükski nalja heita. Kedda ta furd häigab, se mees ennam kät egga jalga ei siple.“

„Minna ollin ta küünde wahhel“ — wastas musta riettega kohto kirjotaja, — „kui ta mind nago ummala kotti, ufse peält ärrawiskas.“

„Ja siiski“ — wastas üks tö-mees — „on Peter nenda tassane nago tal, kes temmaga agga moistab ellada. Temma lasseb ennast ümber förme mäsida; agga sureliste ei tohhi tegi temmaga hakkata, siis on ta kui farro ehk loukoer.“ —

„Immet, immet,“ — nurrises kohto saks isseenneses — „ma pean ennast wimaks temma ees weel allandama ja tassaminne kõnnelema. Minna, Hollandi-ma kohto herra, selle Wenne puseppaga? Minna, kel sõamehhed palja moõgaga kõrwas, pean ennast ühhe ainsa Wenne lasse ees allandama? Mitte koggoni! Enne langego keif tähhed taewast mahha, ja tousto päike seält kus ta loja lähhäb.“ Nenda surus-telledes tulli kohto saksale jälle Peetri lai kirwes mele ning temma julgus allanes nisamma rutto kui se tousnud olli, ning ta ütles jälle:

„Siiski temma on nago farro pessas, kedda ma, enne kui ma tedda tahhan kiäni püda, pean wälja augotama.“

„Aus Peter!“ — hüdis ta nüüd läbbi ufse — aus Peter, kui sinno Wenne-maal ta üllemaid on, siis sa tead wisfist, et meie üllematte

alla peame heitma? Mul on Hollandi-ma kohto nimmel sinno käest middagi küsfinest."

Peter teggi uufe lahti, ja küsfis lahke tas-fase heälega: "Mus kohto saks, mis asja pärrast olled sa siis minno jure tulnud, ja mis küsfininne sul on?"

"Wata immet!" — ütles kohtomoistja teiste wasto — üsna teine mees." — Riiüd ütles ta jälle Peetri wasto:

"Minna ollen sinno toa uufe pitseriga fiini pannud, sest et ma sinno pabberid pean läbbiwatama. Peäle sedda on sinno peäle monned kaebdusjed töstetud, mis pärrast sa pead wastust andma."

"Wastust annan minna igga mehhele, fel õigus sedda minno käest nouda; agga minno pabberid ei tohhi kegi läbbisorrida."

"Minna ka mitte?"

"Ei ial."

"Meie Mawallitsusse kohhus ka mitte?"

"Ma ollen sulle üttelnud: mitte ükski innimenne ilma peäl, ei tohhi minno pabberide külgi putu," — wastas Peter.

"Agga meil ou sõamehhi, kõisi, wangihonid, ja muud sellesarnatsid asjo. Mis sa sest arwad?"

"Meid ei kardada minna."

"Ei kardada! Olled sa siis üks kurri woi hea ingel?"

"Üks pattune innimenne, nago teised keik," wastas Peter.

"Kui sa sedda olled, küll ma siis sinnoga nou leian. Sa olled üks häbbematta hoopleja. Anna wastust selle peäle: Sinno peäle kaebatakse, et õhto pimmedas ja õse sinno onnis woörad innimesesed käiwad, kes pitka riettega omma näggo kiini katwad, teiste eest ennast hoidwad, sallaja tullewad, sallaja lähäwad ja sepärrast tewad, et ma sinno käest pean küsüma: Mis innimesesed need on ja mis nad käiwad? Neid ei woi mitte uskuda." —

"Et woörad innimesesed, se on, sedda siit rahwas mitte ei tunne, minno jures käiwad, ei salga minna mitte; agga mißspärrast ei pea neid innimesesi mitte ustama? et nad pitkad rided kandwad? õhto hilja tullewad? teile keifidele woörad on? Se ep olle nende egga minno wigga. Esiteks: Minna ei olle weel mitte kuulnud, et Hollandi-maal on ärra-keeldud, iggaühhel on ma tahtmisse järrele rided kanda. Teiseks: Nenda kuida sinna, armas kohto saks, ja need kes sinnoga on, mulle ennamiste keif woörad ollete, nenda on need innimesesed, kes minno jures katwad, ka teile woörad. Kolmandaks: Keif selle päwa ollen minna laewa töös, eks nad siis õhto ei pea tullema?"

Neid sanno ütteldes tulli Peter saunast wälja, ja seisis ukse ees särgiwäel, ja watis kohto saksa filmi, kes temma eest hirmoga ärratagganes, sest et Peetri kirwes temma mele

tulli. „Se pois on hirmus katwal“ — sos-
sises kohto saks, ja ütles siis jälle:

„Silja aego olled sinna keige laewa tö-
meestele omma kullo peäle rohkeste süa ja jua
annud, mis mitto sadda rubla maksab; kust sedda
ühhe waese puseppa joud kannab? Sinna wiskad
monni kord, kui sull' sähhärdane tuio peäle
tulleb, peoga hõbbe rahha teiste sekka laiali:
Peetrikenne, kust se rahha keif tulleb?“

„Dih, oih,“ — wastas Peter — „lapses-
tjadil selle päwani, ei olle minna weel mitte
kuulnud, et ühhe innimesse peäle on süüd tõs-
tetud, kes teistele head teinud. Sul olleks
siis, kohto saks, parram meel, kui ma omma
rahha kotti su kowwaste kinni seuks, ja sedda
jälle täielt Wenne-male taggasi wiiks, ja ennast
selle eest hoiaks, et ma kellegi Hollandi-ma in-
nimessele head ei te?“ —

Kohto saks kõhhatas; sest ta tundis, kuidas
Peter tedda pilkama hakkas. Pärrest kõhha
ütles temma:

„Laewa pumeister Lundnif on mulle teada
annud, et sinna temmaga üht' kauba kontrah-
ti olled teinud ja selle ue laewa ostja nimme kon-
trahdis mitte ei olle nimmetanud. Peäle sedda
on tulemõlder Wöörsten üllesannud, et sinna
temma tuleweski keif asjad olled kirja pannud,
hinna järrele küsfinud ja pärrest teise tule-
weski tehha lastnud. Mikspärrest olled sa sedda
keif teinud?“ —

Peter hakkas nüüd sure heälega naerma.

„Meister Lundnif?“ — ütles temma — „olle sellega rahhul, et sa omma kolmsaddatuhhat hõbbe rubla olled sanud — sa olled üllepea küllalt sanud. Se on õige rummal, et sinna keige omma paksusfega targem ei olle, ja nago eddew tüttar-laps, keif asjad teada tahhad. — Ka pead sinna enne kui se uus laew siit sad-damast ärrapurjotad, teada sama, kes temma perremees on. — Ja wanna Wöörsten, sin-nule ep olle mul muud middagi ütlemist, kui: Kaddedam ja ihmusem ei olle kegi kui üks rikkas mölder. Sinna sowiks et keif weskid seisaks, ja sinno weski tiwade peäle üksi tuul puhhuks. Teie möldrid, ollete keif ühheuggused; puhhugo tuul ehk wolago weski teie weski rattaste peäle. Kaddedusse pärrast olled sinna ka minno peäle kaebanud. Olleks se teine weski mitte parram olnud, siis olleks ma sinno weskit olnud. Ma arwan et Hollandi-maal ka se seädus on, et igga mees sedda woib oste, mis ta mele pär-rast on?“

„Nüüd agga tulleb wiimne ja keige surem kaebdus, kust sa mitte ni hõlpfaste ei peäse, — ütles kohto saks.“ — „Kas sa woid ärrasalgada, et sa aeg aialt, ni hästi Saardamis kui üm-berkaudo, paljo suretükki-wallajaid, puseppasi, luffoseppasi, purjoteggejaid, lontmaakrid, kiprid ja muud ammet-mehhi, sure tootusse ja aw-waldamisfega Wenne-male tahtsid petta?“

„Sedda ei olle mul tarwis salgada“ — wastas Peter; — Hollandi-ma kidab ennast

Priirigi ollewad, kus igga üks siina woib
miina kus ta isse tahhab; miispärrast need
innimesesed siis Wenne-male ei woi tulla, kui
nad isse tahtwad? Agga et minna neid pet-
nud ollen, se on walle. Mitte wäggise, mitte
walle tootuste läbbi — waid isse heamelega
ja omma surema kasso pärrast tullewad need
minno läbbi tellitud innimesesed Wenne-male,
kus nisuggust rahwast wägga tarwis on. Kas
sa woid monda keelba, kes süit Prantsusse-,
Englis- ehk Rootsi-male tahhab minna? Miks
nad siis ka Wenne-male ei woi tulla?

On sul weel monni küsminne, kohto safs?
tö-kell lüakse warsi, mul polle mitte paljo aega...."

"Kas sa kule sadanat!" — fossises wanna
Lundni k ühhe kirjotaja kõrwa sisse. — Tem-
mal on minno töga ennam rut, kui kohto her-
raga räkida. Kes omma meistri tö eest hoolt
kannab, on ikka aus pois. Rahjo, et ma temma
peäle kaebasin."

"Agga — ütles kohto safs Peetri wasto
— "kui luggu nenda, siis ei olle sinna mitte
muido liht pusep, waid olled üks sallaja Ma-
kulutaja, ja sinno pabberid peawad läbbiwada-
tud, ja sinno sauna onnikenne läbbiotsitud sama."

"Ei, mo armas söbber" — wastas Peter
naerdes — "ma ollen sulle jubba kord ütelnud,
et ma sedda mitte ei lubba."

"Sinna ei lubba?" küssendas kohto safs
wihhaga. — "Kes sinno lubba küssib?"

"Kule pirtsakas rae-issand, — naeratas

Peter jälle — Wähha päiwi jään minna weel Saardami linna. Kui se uus laew koggoni walmis on, purjotan ma sellega Amsterdami linna, kus suredükfid selle laewa peäle pannakse. Senni kaua saad sinna ammo teada, kes ma ollen. Tahhad sinna agga sedda siiski enne teada sada, siis kula Amsterdamis Wenne konsuli herra*) käest, kes sulle wisüst selget teadust annab. Agga ma ütlen sulle weel üks furd! siin ei lasse minna omma paberid mitte läbbiotsida!" —

Kohto saks olli nenda wihhane, et ta olleks tuld süllitanud. „Kui sa siis heaga ei moista, siis teme meie sedda wäggise,“ kährwas wihhane kohtomoistja. „Rahwas! astuge liggi. Üks mahha! Wisake Peter eest ärra, et ma siise peäsen. Rutto! rutto! Olge mehhed!...“

Selsammal filmapilgul mil kohto saks käsko andis, Peetri maiakest läbbi otsida, tungisid saks last teiste rahwa wahhelt sure ruttoga läbbi, astusid Peetri ja kohto saks wahhele ning ütlesid: „Ärra karda, armas Peter! meie ei lasse sulle middagi furja teha. Issa ja emma tullewad ka parraaego järrele.“

Need saks last ollid Willem ja Anna. Widdemann olli weel pool haige. Agga ni pea kui

*) Konsul, nimmetakse nisuggust meest, kedda üks kuningas ehk rigi wallitsus ühhe woõra Ma linna panneb, omma kauba ja muud asjad tallitama.

ta kulis, et Peter häddas olli, jooksis ta warsti temmale appi. Nuttoga olli ta ühhe sure hamre kotto kätte sanud, kellega ta Peetri ette astus, ja hädda sellele, kes kät Peetri külge olleks julgunud pista.

„Peter on mind surma suust wälja kiskunud!“ hüdis Widemann ja tõstis omma hamert.

„Minnule ja mo lastele omma iggapäwast palka annud,“ — ütles Marta siina jure.

„Meile aitas temma jahho kotti kanda, ja on meile mitto ford saiarahha annud,“ ütlesid Willem ja Anna.

„Minno filmast kiskus ta piina wälja, muido ma olleks pimmedaks jänud“ — ütles üks pusep.

„Minno fue lapsele on ta ued fued tehha lastnud“ — ütles teine.

„Minno emma aitas ta mahha matta, kui feigi mu ei tulnud,“ ütles kolmas.

„Meile feikile andis ta monne näddala eest süa ja jua ni paljo, kui meie tahtsime“ — hüüdsid feik tö-mehhed ühhest suust. „Meie ei lasse temmale middagi pahha tehha! Dle julge Peter, sul on söbro feik Saardami lin täis. . . .“

„Mäsfajad! mäsfajad! — kiskendas lohto saks. Ma toon feik söawägge kokko! Ma tahhan teile näidata! Leid ning teie Wenne- last tahhan ma feik wangi panna!“

"Ma tännan teid keifi, mo armsad ka-sul-lased ja liggitõmehhed, teie pakkunud abbi eest, ehk sedda küll mitte tarwis ei olle — ütles Peter. — Se weikenne efsitus on peage par-randud. Ei tahha minna ka polegi, et teie omma Summalast seätud üllematte wasto peate hakkama. Jätke keif rahhule! Ma pallun teid! Sa sinna rae-issand, pead ka mo weikest salla-asja teada sama, kui sa minno maiakesse sisse tahhad astuda, kus meie nelja filma al olleme."

"Oh! oh!" — rõmustas rae-issand — "Subba poisil hirm kä! Agga nüüd ma sinno palwest ennam ei holi. Mitte muido kui sõa-wäega tullen ma taggasi. Küll sinna Wenne-lane pead näggema, kuidas so kässi käib."

"Minno pärrast!" — wastas Peter — "Te nenda kui sa arwad hea ollewad."

Rahwas, mis ümberringi seisis, andis nüüd kohto saksale rumi ärramiina.

Äffiste, kui keif rahwas ennast ümberpöris kohto saksa ja rae-teenritte ärraminnemist wa-tama, nähti suurt tõlla rongi saddamasse tulle-wad. Sedda ei olnud weel enne fegi näinud, sepärrast jäid keif rahwas, suud lahti, sedda inmeasja watama. Ka rae-saks unnustas ärra, et tal rut tagga olli, ja jäi nago kiwwisammas seisma. Sadda sammo Peetri maiast, jäid keif tõllad paigale. Suur hull kalliste ehitud üllemaid astusid wälja. Kallid sulled kõikusid kühbaratte, ja kuld tuttid läikisid ölla peäl.

"Ma-wallitseja herrad! Ma-wallitseja her-

rad!" — olli iggast suust kuulda. Keif rahwas wötsid nüüd mütsid mahha. Nelli herrad, kuld ternid rindus, ja sulled kübbara peäl, käisid ees. Keif läksid pari kaupja ja hoidsid endid õiged nago püssirauad, ikka Peetri onnikesse pole, kes waggusi omma ukse ees seisid ja nago üht ammo nähtud asja watas.

"Need kolm esimest on Prantsusese, Inglis- ja Wenne-ma konsuli herrad" — ütles rae-issand tassakesse omma kirjotaja wasto — "agga neljat minna ei tunne."

"Se neljas on üks Wenne Würst" — wastas kirjotaja — "kes monne päwa eest alles Wenne-maalt on tulnud."

"Wata, kuddas nad keif kõrwo lähhawad! Meie ausad Ma-wallitseja herrad, kes tagga käiwad, ei watagi minno peäle," — nurrişes rae-saks. — Keif wahhiwad agga Wenne Peetri peäle. Kui nemmad teaks, kui wasto-panneja sesinnane Peter on!"

Kohto saksal olli õigus kahhetseda; sest kellegil ei tulnud tedda mele. Kaugelt enne sedda, kui nad puseppa Peetri liggi said, wötsid keif herrad omma aukübbarad mahha. Allandamisega ja kumardamisega astusid need nelli herrad wimaks Peetri ette, kes naeratades nende peäle watas, ja sure aupakkumisega hakkas Wenne konsuli herra temmaga räkima: "Mo keige üllem Keisri herra! Kaue minne ei woinud ma Teie elloasset mitte fallaja pidbada. Inglis-ma ja Prant-

susse: ma konsuli, kui ka Hollandi: ma üllemad wallitseja herrad on wägga minno peäle käinud, et ma neile Teie ello kofta piddin näitama. Lubbage, armolinne Keisri herra, et nad isse Teie ette tohhiwad astuda."

Nüüd astusid ka teised Keisri Peetri ette, ja tunnistasid omma immekspannemist ülles, et temma mehel ennast nenda olli allandanud ja rasket tööd teinud; kiitsid tedda ülle keige kunningatte sureks ja andsid temmale kummar: dades au.

"Se on küll wägga pahha" — wastas Keiser Peter — "et kunningatte teud, olgo nemmad head ehk pahhad, mitte kaua fallaja ei jä. Sepärrast olleks wägga hea, kui nemmad ifka sedda teeks, mis hea ja fitusse wäärt on. Mis minna teinud ollen, sedda ollen minna omma rigi pärrast nink temma heaks teinud. Ma ollen keif isse katsuda ja öppida tahtnud, ja siiski ollen ma siit onnikesse seest omma suurt riki piddand wallitsema; sepärrast käisid need woõrad innimesed ösel minno jures, mis ülle rae:issand weel praego minnoga tüllis olli. Minna ollen siit targemad rahwast ja meistrimehhi liggi pal: kanud, et nemmad minno Wenne:ma rahwast peawad öppetama. Minna ei olle neid mitte ärrapetnud, kuidas sinna rae:issand, minno peäle kaebasid, waid minna annan neile ka sedda, mis ma lubbanud ollen. Tulgo ehk jätko; igga: üks tehko mis ta tahhab. Ma ei woinud sind

ka mitte omma pabberid läbbi wadata laska, sest et nende seas mitmesuggused rigi asjad on, mis sunnul koggoniste tarwis teada ei olle. Minna ollin Keiser, ja teggin puseppa tööd, — sa moistad sepärrast isse ärra, et se mulle paljo kergem olli, kui kegi ei teadnud, et ma Keiser ollin.”

Mis nüüd teiste tõmeeste süddamed mõtlesid, kes temmaga kui teise ennese suggusega ollid tööd teinud, ei moista minna mitte ülleskirjotada. Keif wahtsid suud lahti, ja ei moistanud eestotsa sanna räkida.

Raeisfand ja temma kirjotaja kummardasid ennast nüüd mani, ja pallusid andeks, et nemmad eestotsa nenda rummalaste ollid temmaga räkunud.

Peter naeratas ja ütles: „Armas raeisfand, sinna olled teinud, mis sinno kohhus olli, minna ei panne sulle middagi pahhaks. Ex olnud minnul ka mitte kurja nou, kui ma essite omma kirwe laua peält mahha wötsin ja sinna hirmoga toast wälja hüppasid. Ja nüüd sinna wanna eddew meister Lundnik pead ka teada sama, et minna sinno laewa ostja ollen, ja selle laewa ninmi pannen minna nüüd:

„Peter I., Wenne - ma Keiser.“

Omna ello aeg tahhan ma neid röömsaid päiwi meles piddada, millal Saardami liinas sinno kässo ja juhhatamise al laewa tööd ollen teinud.”

Ümberpöördes näggi Peter Widemanni

naese ja lastega omma selja tagga põlwili maas ollewad. Ni pea kui Peter nende peäle watas, sirtutas Widemann omma parremat kät temma pole ülles ja pallus: „suur ning wäggew Keiser! raiu minno kät otsast ärra, kes

„Kes mind mitto tööd on õppetanud tegema?“ — wastas Peter rutto — „Ei söbber Widemann! ei se lähhä korda. Touse omma naese ja lastega ülles! Minna ei armasta sedda mitte, et teine innimenne teist innimest põlwili maas, kui Summalat peab palluma. Omma Soja ees peame enuast nenda allandama, agga teise innimessega, olgo temma ka Keiser, peame püsti seisest kõnnelema. Se töö sine aupakkuminne on jo se: „Karda Summalat, auusta funningast, ja armasta omma liggimest.“ — Kule Widemann, Marta, ja teie mo armad lapsed! Tännasest päwast ei ella minna mitte ennam siin weikesse maia sees. Ma ollen tedda ärra ostinud, ning fingin keige asjadega mis siin sees leiate, sedda teile pärris ommaks. Ma arwan, teie leiate siit kül nenda palju, et eddespidi ühhe maia woite osta ja pärrast minno ärraminnemist murreta ellada. Ma lodan, et sa omma söbra Peetrile andeks annad, kui ta sind monni kord koggematta pahhandas.“

Keifil, kes ümber seisid, jäid suud lahti immeks pannes, Widemann agga ei sanud römo pärrast fanna suust.

Wimaks hüdis Keiser Peter sure heälega

omma maia ukse ees nisamma seisestes, kuida ta seält olli wälja tulnud: „Keif Nawal, litseja herrad, woõrad konsulid, üllemad ja allamad meistrid, ja teie minno armsad liggi tõmehhed, kunnid nurriseja tulemõldrist sadik, olge tänna keif minno woõrad! Omma nimmepäwal ei julgunud ma teisi kutsuda kui omma seltsimehhi; sest ma olin waene pusep. Nüüd, et ma Keiser ollen, arwan minna, et ka need teised ei häbbene minno jure woõraks tulla. — Ja sinna Würst Romanadowski, kanna hoolt, et mo woõrad ausaste üllespetud sawad. Olgo se minno Hollandi-ma mällestusfeks.“

Keif üllemad ja allamad, kes ümberseisid, tõstsid nüüd omma kühbarad ja mütsid ülles, löid kässi kokko ja öiskasid sure heäleaga:

„Ellago suur Keiser Peter! Ellago suur Keiser Peter!“

Monni pääw pärrast sedda kuuldi Saardami liina saddamas suretükide paukumist, ja keif rahwas mis kalda peäl seisis, tõstsid ommad kühbarad Summalaga-jätmissfeks ülles; sest se uus laew „Peter I., Wenne-ma Keiser“ purjotas saddamast wälja, ja wiis omma suurt Wallitsejat Wenne-male taggasi, kus tedda omma rahwas ootsid ja rõmõõiskamisfega wasto wõtsid.

Krahwi herra ja temma kutsar.

"Noh! mis sinnul wigga on?" küsis Krahwi herra ühhel hommikul omma armsa kammerteenri Sappi käest, kes äggades ja lonkades herra kambri astus.

"Oh, aus herra! — vastas Sap — "Kutsar Wächter on mind ni hirmsaste peksnud, et ma kät egga jalga ei woi ligotada."

"Wächter? kutsar Wächter? Minno Wächter? Ei se woi tössi olla. Need nelli näddalad, mis ta minno tenistusēs on, ei olle minna temmast silma karwa wäärt südi leidnud. Du tedda wahhest monni kellmusse läbbi pahhandanud?"

"Mitte keddagi, aus herra! — Wanna jahhi Waldmann tikkus mind hammustama, minna löin tedda, ja sepärrast kargas Wächter minno kallale. Olles ma waene loom enne minne sedda koera ennast kiskuda lastnud. Mis ma hakkasin tedda löma: nüüd ollen ma sandiks peksnud. Ai! ai! ai! Minno luud, kondid wallutawad wägga hirmus."

"Katsu nüüd nenda paljo, et sa mind ridesse saad pandud" — ütles herra — "süis minne rohho kappi jure ja wötta alt sahtlist hawa wet. Ma tahhan järrele kulata, kuddas temma ülle meelne kelm tohib sind peksa?"

Sappi südda sai selle lubbamisē pärrast jubba nenda rõõmsaks, et ta pea olles ärraunnusta-

nud äggada ja faebada, ja hakkas jubba kär-
mimenne teggema.

„Tassa! tassa! — ütles herra — Mis sa
nenda töttad? Isse olled sa purruks haige.
Sa teed ennesele weel ennam hädda.“

„Tahhaks ikka ausat herrat truište ja ussi-
naste tenida,“ — wastas kawwal Sap hädda-
lisse heäleaga — „Kes omma hädda peäle woib
wadata, kui saksa tö käes on.“

Kui herra olli ridesse pandud, läks Sap
äggades uksest wälja. Kammertener Sap olli
üks neist ausaist saksa teenrist, kel lamma nahha
sees hundi südda, ingli su sees ussi keel ja söbra-
likko pehme kassi käppa külgis karmo küned olid.
Ta olli ikka söbralik ja libbe filma ees; agga
kaela leikaja selja tagga. Herra ees olli ärra-
wannutud, kes mitte herra kasso ei püüdnud;
selja tagga olli igga liggitaras temma keige
surem söbber. Herra ees olli Sap ni allandlik,
et ta herra saapa talla olleks kelega puhtaks
lakkunud; selja tagga wois igga mees poolt
moisa mahhakiškuda, kes tedda agga wähha
auustas, ja kummardas. Kes Sappi lubbaga
middagi teggi, se wois kümme hobbust furnuks
aiada, sel olli ikka õigus; kes ilma Sappita
middagi ette wöttis, sel olli ikka süüd, olleks
temma tö ka herrale tuhat rubla kasso saat-
nud. — Warrastas legi, ja pallus Sappi en-
nese eest kosta, siis ütles aus Sap, kedda herra
uskus: „herra woib selle waese effiale andeks
anda, se on wis sif Summala tahtminne

olinud, et ta nenda on kormiſtanud;“ ja kui ſiis ſedda warrast nuhheldi, ſiis ſündiſe ſel kombel, et tedda ſelle ammeti peält, kus ta hirmoga warrastas, ärrawoeti ja ſiina pandi, kus ta ſedda julgeſte wois tehha. Waesed herrad! kuida ollete teie ennam eht wähhäm keif omma kõrwapuhhujatte melewalla al. Teie keige ſuremad kahjoteggiad ja eſſitajad on need, ſedda teie keige ennam uſſute. Nenda olli luggu ka Sappiga. Toaſt wälja-minnes irwitas temma ning ütles: „Dot' ſa ſadana Wähter, kül ſa nüüd ühhe nahha täie ſaad, miſ ſulle ſurmani mele jääb.“

Pärrast kammerteenri wäljaminnemist, käis herra piipo tombades möda tubba, ja temma hing ei moiſtnud möttelda et aus ning uſtaw Sap tedda olli petnud. Wimaks jäi ta ſeiſma ja ütles: „Nüüd ma tean miſ ma teen: Wähter ſaab omma hea nahha täie ja peab kaſſima! Temma lurjus tohhib ninno wanna tru kammerteenrit pekſa? Sap on jubba minno önniſt iſſa auſaſte teninud, ja temma on alles 4 nädalad mo teniſtuſſes.“ Ollaks Sap ſedda kuulnud, ta ollaks herra jallale ſuud annud; ſeſt Wähteriſt tahtis ta wägga hea melega lahti ſada, kes ſakſa teenriks liaks õiglane olli.

„Herra kufſus wahhemehhe ſiſſe, käſkis kaſs head keppi murreſſeda ja Toa Tomaſt kufſuda. Kui wahhemees olli teinud miſ käſti ja Tomaga tuppä aſtuſ, panni herra neid teiſt teiſe keppiga uſſe kõrwa ſeiſma, ja laſkis Wähter

terit, kes willet puhhudes talli jures omma hob-
bosid tallitas, ka ennese jure kutsuda.

Nattukesse aia pärrast astus Wähter rah-
hulisse süddamega ja ilma hirmota tuppa, ter-
retas herrat ja küsis: „herra on mind kutsuda
lastnud, mis ma pean teggema?“

„Sa pead peksa sama ja ärraminnema!“
ütles herra.

„Woi ärraminnema?“ — inmetelles Wäh-
ter ja temma näggo läts röömsaks. „Sedda
parram; sel kombel woidan minna omma fihl-
widdo, kellest ma kartsin ilma jäwad.“

„Mis fihlwiddo?“ küsis herra wihhaga
omma toli peäl.

„Sest ep olle nüüd tarwis egga aega rää-
kida“ — wastas kutsar — „egga herra mind
sellepärrast ei kutsunud.“

„Minna tahhan agga teada!“ — kissen-
das herra — „Sa pead sanna kuulma! muido
ma lasjen sulle et sinno“

„Nus herra!“ — ütles Wähter ilma hir-
mota — „Teie peate sedda keif teada sama;
agga enne tahhan minna teada, mis se tähhen-
dab, et herra esmalt peksmis sifst räkis? Egga
herra ommeti minnoga ei tahha nalja piddada?
Misugguse naljapiddamisse peäle ei olle minna
mitte herra tenistusse tulnud. — Ehk peab se
üks farristus ollema? siis on tarwis, et ma
enne tean mikspärrast ma farristud saan?
Senni kui herra mulle sedda ei ütle, ehk ei tea
üttelda, on herra nenda hea ja jättab mind

rahhule. Minna arwan „„õige hõlma ei hakka üfski, ja wagga werri ei wärrise.““

„Oht sinna häbbematta sadan, omma julgussega!“ — karjus herra ja kargas toli peält püsti — „Wahhemees! Tomas! andke pihta! hästi! hästi! senni kui ta koer waggusi jääb.“

„Kes mind ühhe hobi lööb“ — wastas Wähter waggusi — sedda ma wiiskan nago pühkined aknast wälja. Enne kui ma peksa saan, pean ma ka teadma, mikspärrast ma saan? Hea kutsar ei lö omma hobboist ka ilma süta. Kui siin peab minno peäle kohhut moistetama, siis ei olle seäl jures keppimehhi tarwis. Mende sannadega tombas ta teise poisi teise kaenla, läks nago karmo kahhe poiaga uksest wälja ja pididi nad pahha melega teise korra treppist mahha wiiskama; agga et nad tedda pallusid, laskis ta neid lahti, ja ütles: „Willetfad lomad! ärge laske ennast ellaja eest prufida. Olge herra sannakuleliffud teenrid, agga mitte temma koerad. Kui herra teid olleks käsknud korsna otsast mahha hüppata, kas teie sedda ka olleks teinud?“

Wahhemees ja Tomas läksid ärra, Wähter pöris herra jure taggasi.

„Kas sa nüüd foggoni hulluks olled läinud?“ — kissetas herra temma wasto: — „Ma lassen keik moisa rahwast kokko tulla, — ma lassen sind sidduda, — ma lassen sind nago koera mahha lüa!“

„Aus herra! ärge pange pahhaks, ma pean Teile teist forda allandliffult mele tulletama:

„Öige hõlma ei haffa ükski, ja wagga werri ei wärrise.“ Senni laua kui innimesse südda puhhas on, siis on ta nago Simson kui ta juuksed alles leikamatta ollid. Dleks ma süüdlane, siis woiks mind üks laps kiilni hoida ja karristada.“

„Kasfi! Kasfi! ütles herra — „Kasfi mo filma eest ärra!“

„Kulinne herra!“ — pallus Wähter — „Teie ollete ommite nenda head ja ütlete mulle, mis ma kurja ollen teinud? Egga mind ei pea kui warrast moisast ärra aetama! Ka minnul on mo hea nimme armas, ja ei tahhaks sedda teotada egga ka teotada laska.“

„Kas sul weel südi ei olle? küsfis herra — „Sinna arwad wissist, et sa enne üks tosin innimesse pead ärratapma, enne kui sinna ennast süüdlaseks arwad? — Üht' mitme aastast tru herra teenrit ilma asjata ja omma loaga wiggaseks ja sandiks peksta — se ei olle sinno melest weel süüd middagi?“

„No jah, ma mötlesin kü!“ wastas Wähter — „Nüüd ma möistan, kust se keik tulleb: Sap on minno peäle kaebanud. Jah, aulik herca, kammertener Sap on minno käest wagga illufaste ning mehhe modi peksta sanud, se on tössi, sedda ma ei salga mitte.“

„Sinna metsalinne kiitled öige weel omma kurja tembo ülle?“

„Kes teab mis herragi sest arwab, kui ta tuleb, kuidas se on tulnud. Sap ei olle herrale wissist mitte ütelnud, mikspärrast ta on kip-

putada sanud. Olge nenda head, herra, ja kutsuge meid suud suud wasto."

"Sap ei woi tulla" — wastas herra —
„sa olled tedda nenda peksnud, et ta wodis maas on. Ma tean agga — temma on Waldmanniga kurri olnud, sepärrast arwad sinna ennesel õigust ollewad, tedda waese ommaks peksa?"

„Oh et se Waldmann räfi moistas! — Teie kammertener — ärge pange pahhaks, aus herra, — Teie kammertener on üks wallelik, ni hästi sanna kui teoga. Undke mulle lubba, ma tahhan Teile warsti näidata, et Sap joosta woib, nago noor pödder; ma ollen agga temma nahka nattukenne parfinud, temma liikmed on feik terwed. Mis ta wodis seisab, on katowalus."

„Jätta Sappi rahhule!" — kelis herra —
„Egga sinno pea ei kelaks, sa tooks tedda nago jännese poega, kõrwo pididi seie." —

„Siis olge ommite nenda head" — pallus Wähter — „ja lubbage et ma Teile rāgin, kuidas se on sündinud, et Teie armas kammer-tener minno käest ihho puhhastust on sanud."

„Kuidas se on siis tulnud?" küsis herra.

„Teie teate aus herra, et ükski õige innimenne üht' ellajast ilma asjata ei waewa. Nüüd ollen minna jubba ammo näinud, kuidas Sap weikest pitsi aiawiteks igga pääw pinab ja waewab. Wanna Waldmann armastab agga pitsi ni wägga, et ifka niitsub ja lippitseb, et Sap temma weikest sõbra peaks lahti lastma.

Agga midda surem pitsi waew, sedda surem Sappi rööm. Gile pärrast lounat pinas ta jälle sedda waest loma, ja wanna Waldmann läts joostes nenda nende wahhele, et Sap fellile mahha fuffus, nago foñ käed ja jallad üllespiddi. Kes peält watas, se naeris ja hästitas. Se teggi Sappi weel ennam wihhaseks; ta tousis ülles, wöttis sure malga ja pekksis waest Waldmanni nenda, et üks kiwwi olleks pidan'd halledusse pärrast nutma — ja keif üsna Gum-mala muido. Peäle sedda on temmal Waldmanni peäle wihha, et ta mitte waeste kerjajatte peäle ei lähhä, kui Sap tedda assetab. Nüüd ei joudnud minna mitte ennam kannatada, waid wötsin ouma ratsa kantsiko ja suggesin Sappi nenda, et temma nahk ni pea wissist ennam ei fihhele. Nüüd teab herra, mis ma furja ollen teinud, ja minna“

„Agga, kas se ka keif tössi on?“ küsis herra.

„Agga walle sanna eest woib herra minno feelt nõälaga läbbi pista! Se on ni kui ma rāgin.“

„No hea kül!“ — wastas herra — „Sa pead weel üks puddel öllut peäle sama, ja Sall piddago fiini, mis ta kä on.“

„Tännan herrat wägga! Agga millal herra mo pasfi kätte annab, et ma minna woin?“

„Mis pasfi? Ei wanna Wähter, sinna jääb minno jure ja olled mul nüüd weel armsam

kui ja enne ollid. — Agga, ota, ota! Mis
kihlweddo se olli, mis sa esite räkisid?

„Ah ja! — was'as Wähter — minna üt-
lesin, kui Teie ärramiina käffside: sedda parram!
sel kombel woidan minna omma kihlweddo. —

Selle kihlweoga on agga se luggu nenda: Üks
õhto, enne sedda kui ma Teie kutsariks tullin,
ollin ma omma suggulaste jures küllas woõraks;
ja kui nad kuulsid, et minna Teie moisa teen-
riks tullen, ütlesid nemmad: Nüüd lähhäd
sinna ka tühja! Sest keif kes seält tulleswad,
ei kõlba ennam middagi. Mehed lähwad lai-
saks ja wallelikuks, ja naesterahwas eddewaks
ja häbbemattaks. Sedda saab nüüd sinnust ka.“

„Kaddugo telepeksjad omma telepexmissega!
kule sadana wallet, mis nad rägivad.“ — Sinna
agga, armas Wähter, teadsid, et se tõssi ei
olnud, ja tullid ommite minno kutsariks.“

„Nus herra! minna teadsin wägga hästi,
et keif tõssi olli; ütlesin agga omma suggu-
lastele: üks mees, kes Summalat kardab, ja
õigust armastab, woib kess kelmide seas õigeks
innimesseks jada, ja meie widdasime 10 rubla
peäle kihla, et minna seks sammaks tahtsin jada
mis ma ollin. Ma teggin sedda Summala
peäle lotes.“

„Sinna arwasid omma suggulaste jutto ka
tõssi olleswad? Kuida woisid sinna nisuggust
tühja wallet uskuda? Mi kaua kui minna sin
moisa peäl ellan, ollen ma ifka head ommast
rahwast kuulnud rätivad, ja sinna omma sug-

gulaštega üsna pahha. — Ei, se woi mitte olla! Se ei sünni jo mitte kofko. Ühhed üsna head, teise üsna pahha.”

„Se tulleb keik fest, aus herra, kes Teie sedda tännine on rākinud: ollete Teie isse omma rahwast head kuulnud ja näinud, ehk on monni nende seast Teie sedda ettekiitnud. On se ettekiitja, silmatener, kartlik ja omma kasso püüdja olnud, kes Teie silma ees Teie sülge maast ärralakkus, agga selja tagga Teid pettis ja risus —; siis ei woi luggu teisite olla. Minna agga mötlen herra wasto õiglaste, sepārrast minna küll herrat kardan ja auustan kui herra tru tener, agga minna ei wabbise ja wārrise mitte herra ees nago petja, kelm ja warras.”

„Hea küll! — ütles herra — „Agga ütle mulle, Wāhter, mis siis innimesesed minnust ka arwawad?”

„Õiglastesed ja head innimesesed ütlewad, et Teie wägga hea süddamega herra ollete, kes õigust tagga nouab ja head tehha püab; sedda agga kawwalad innimesesed eksitawad, petwad, ja mitto pahha saatwad teggema, et nad se läbbi isse rikkamaks ja ausamaks saaksid.”

„Sinna ja sinno õiglastesed innimesesed, ollete keik rummalad. Mind eksitama, petma, pahha teggema aiama! Kes sedda woib? kas ma rummal laps ollen? Mis lorri se on? Sinna tahhad, et ma omma wanna tru teenrid ennam ei pea uskuma?”

„Kulla herra!” — wastas Wāhter — minna ei tahha middagi. Uskuge omma teenrid

minno pärrast ikka ühte wisi. Teie isse tahtsife, et ma piddin räkima, mis õiglassed ja tössifed innimesed Teist rägivad. Urge pange pahhaks: Teie kõrwad, mis allati libbeda kele kitust on kuulnud, on koggoni ärrawoõranud, tõt kuulda. Ükski ei tohhi Teie ees sedda räkida mis Teie meelt wasto on; igga üks peab Teid kummar-dama ja Teie ümber lippitsema; Teie tarkust, wägge, rikkust, head wallitsust ja muud asjo ikka kiitma; igga ühhe peäle jooksuma, kellega Teie pahhane ollete; — kuidas woite Teie, aus herra, sel kombel nouda, et Teile peab tõt rägutama?"

„Kule Wähter!“ — ütles herra — „Sinna rägid jo nenda tõeste, uago sa olleks monni aasta minno moisas ellanud. Agga sinno san-nad on kibbedad nago koirohhi. Dled sa siis nende nelja näddala sees middagi woõriti asja näinud? Rägi! — ehk ma pean sind kelepets-jaks piddama.“

„Minno räkiminne, — wastas Wähter — teeks herrat weel ennam pahhaseks. Neg aialt peate isse monned asjad nähha sama. Seford pallun herrat mele tulletada, et Sap, Teie keige ustawam tener, Teid ommite olli petnud.“ Pärast sedda pallus Wähter lubba jälle omma töõsse minna, ja läks ärra.

„Paggana luggu!“ nurrises herra — „Dl len minna siis tännini joobnud olnud? Minno omma kutsar peab mind õppetama! Se keige hullem luggu on se: ma tunnen selgeste ärra, temmal on õigus.“ — Herra läis

nüüd üksi möda tubba, ja mütles mis ta pididi teggema. Kabda ta pididi uskma? Kava aega olli temma omma wanna modi ellanud, se uus olli wägga harjumatta ja raske.

Mi pea kui Wähter herra toast wälja läks, pöris Sap, sukkes käies, teise ukse takka ärra, kus ta sallaja keif herra ja Wähteri kõnnet olli kuulnud, ja ütles neitsi Pilla wasto, kellega ta ühhes nous olli: „Peaks se hundi roog Wähter, monda farro auko kuffuma ehk rebbase rauda minnema! Temma kurjateggias pörab herra mele koggoni ümber, ja meil tulleb weel wimati kitsas kätte. Agga ota Wähter, ota! Küll ma sinnule lõkso teen, kust sa mitte ei peäse. Ma tahhan sinno libbeda kele otsast tükki ärra leikada. Kui sinna ei tahha meie sõbber olla, siis tahhame meie sinno waenlased olla.“

Wähteri hea nou tikkus jubba wäggise herra süddames juurt aiama. Ta wöttis nouks pea jälle omma kutsariga kõnneleada, agga õnnetusfeks tullid pärrast lounat woõrad. Kaarta mängides ja jodawat wina jues unnus jälle keif ärra. Kui woõraspiddo mödas olli, istus herra pääw pärrast sedda jälle onnas toas, pea uimane, kolkun'd wässin'd ja nuffer, et ta isse ei teaduid, misga ta omma aega pididi wiitma. Ei maksnud sõõk egga joo; aeg olli iggaw ja meel haige. Menda omma afna peäl käsipõsakülle istudes, näggi temma, kuida kutsar Wähter röömsaste ning lauloga omma tööd teggi. Kui Wähter omma lauloga walmis olli, lastis herra

tedda mäele kutsuda. „Kule, Wähter, ütles herra — „Kuida se tulleb: nähko minna sind millal ma nään, sinna olled ikka römüs, ja röömsam kui keif minno teised teenrid, laulad ja mängid nago üks ilmasüta laps?“

„Kes tööd teeb ja Summalat pallub, ehf Summalat pallub ja tööd teeb — vastas kutsar — „se on ikka römüs ja woib ka römüs olla. Minna söön, kui mo köht tühhi on, ja mitte ennam kui tarwis; tousen warra ülles, teen usfinaste omma tööd; ollen seal jures igga innimesse wasto hea, ei waewa keddagi ellajast ilmaasjata, — siis lasseb Issa taewas minno süddant römüs olla; olgo siis et monni kelm mind omma rummala tempodega pahhandab, nago Sap ükspäaw Waldmanniga teggi, kus ma temma kibe nattuke tolmotasin.“

„Sinna önnelik innimenne! Meie suurtsuggu rahwas ei woi mitte nenda römüs olla.“

„Teie suggu rahwas ei püa römüst egga rahhulist süddant, aus herra, sest nemmad ka sel kombel kuida nemmad ellawad, sedda ial ei sa egga leia.“

„Kuida nenda? — küsis herra — „ütlemulle, miks nad ei sa?“

„Kui ma pohjani ja täieste neist asjust pean räkima, siis peaks herra teine minno sugune ollema.“

„Arwa nüüd, Wähter, et minna teine so ennese suggune ollen, ja rägi!“

„Dige nenda mis snhhu juhtub? — küsis

Wächter — Ei ma sedda ussu! Teie ümber peab ikka nattufe ka lippitsfema.“

„Minna kässin sind, Wächter, rägi nenda nago minna teine kutsar olleks, selgeste mis subhu tulleb.“

„Kuida herra arwab — wastas Wächter. —

„Teise ennese suggu wasto ütleks minna nenda: Sinna ei woi immeks panna, et sinno aeg iggaw on, söök ja jooß ei maitse, egga unni peäle ei tulles; sinno luggu peaks weel pahham ollema. Sinna kelmi olled Jummalalodud in-
nimenne ja pead ka middagi head teggima: sinna weddelad ja laiskled hommikust õhtoni, mäsfad ja mängid böd läbbi ja maggad pärrast keif se päwa. Teed ööjt päwa ja päwast ö. Pühha kirri ütleb: Te tööd ja pallu Jummalat; sinno palwe on wanduminne ja sinno tö käsk-
minne ja tapleminne igga tühja asja pärrast. Kirri ütleb: Murra omma leiba waestele, ja kes willefsad on, wötta omma maiasse.“ Sinna söbad ja jodad petjaid ja kelmisi, kes sind filma-
kirjaks kummardawad, kutsud rikkad kofko, öiskad ja priiskad nendega; waeste pärrast ei holi sinna: Kas sul polle häbbi, weel Jummalal käest ni-
sugguse ello peäle rahhulist säddant pärrida? Nenda, aus herra, ütleks minna teise ennese sugguse wasto. Ugga kust ma sedda Teile toh-
hin üttelda? Ja kui ka ingel Kabriel Teiega nenda rägiks, Teie saaks süiski pahhaseks.“

„Ota, ota! Wächter,“ — ütles herra —

„Sinno sannad tewad mo pea pallawaks! Mis

se olli, mis ma tahtsin ütelda? — Ah ja! Kui sa nüüd teise ennesesugguse wasto nenda olleks ütelnud, ehk ütleks, mis ta kül sinnule selle peäle wastaks?”

„Kui ta rummal olleks, hakkaks ta mind söimama ja teotama ja panneks sureks häbbiks, kui ta parremat ello hakkaks ellama, kui enne. — Kui tal agga wähhagi moistust peas olleks, siis wöttaks ta minno nou ja hakkaks parremat ello ellama.“

„Agga, mo armas Wähter,“ — ütles herra — kui agga üks innimenne omma seisusse ja suggu järrele ei woiks nenda ellada, kuidas sinna fidad, mis siis?”

„Minna arwan omma rummala moistusse järrele, et nisuggust innimest ei ollegi, ehk et nisuggune, kes sedda arwab, peast nõrk on. Kuningas Saul kündis isse omma põldo, kuningas Rudolf, Saksamaal, paikab isse sõa aego omma kobe, suur Keiser Peter teggi Saardami linnas laewa tööd, ja paljo teisi kronikandjaid woiks ma nimmetada, kellele, tö mitte häbbi ei teinud; »sest tö ei te kellelgi häbbi, waid keikile au.«

„Ja, mo wennikenne, wannal aial ja nüüd! Deine aeg, teised kumbed! Mis siis fidowäart olli, egga se nüüd ennam ei kolba!“ — Se olli herra wastus.

„Se on kül inne, — ütles Wähter. — „Minno arwates peaks meie aegsed rahwas targemad ollema, ja ennemalt arro sama, mis

hea ning pahha on, kui wanna aego. Siiski nenda paljo ma tean, et suurtsuggu rahwa laiskust, pillamist ja priiskamist, ükski koer ei fida; agga nende moistlikko ja tru hokekandmist nende eest, kes neid teniwad ja toidawad, kui ka fergat kätte tööd, auustab igga laps ja wanna."

Herra ei olnud tännini nisuggust kõnnet weel mitte kuulnud; temmaga ei rääkinud fegi nenda julgeste, agga ka fegi nenda tõeste. Sedda kummardasid kül keif, agga temmale wassetasid ka keif. Ja et temma, kuida Wähter olli üttelnud, üks hea süddamega herra olli, kes õigust tagga noudis ja head tehha püdis, ja igga üht' inimest inimeseks piddas, — sepärrast ei wihhastanud temma ka mitte ennam Wähteri kõnne pärrast, waid tundis sedda töt ollewad, ja teggi selle järrele. — Tännini ei sanud ta toast wälja, nüüd käis ta iggal pool, kulis ja näggi mitto asja; enne ei teadnud ta mingisuggusest maia asjast, nüüd pärris temma mitme tö ja tallitamisse järrele; enne ei sanud fegi herraga kokko kes mitte esmalt Sappile ei tunnistanud, mis ta herra käest tahtis, ja kui siis fegi arwa herra jure sai, siis olli kas Pilla ehk Sapp ifka jälle ühhe ukse tagga sallaja kulames ja warritsemas, kui herraga rägiti; — nüüd agga wois igga üks herraga silla peäl, karja aedes, rehhe jures, talli jures, wälja peäl ja mitmes muus kohhas kokko sada. Keif wald rõmustas ennast, et nende herra, kes enne Sappi su ja käe läbbi nenda walli ja fitse olnud, nüüd

omma suga nenda lahkeste räkis ja heldeste andis. Uuga Sap ja temma 35 aastane noor Pilla tahtsid ennast lõhki wihhastada, ja kirjufid Wähtert ma pohja; sest nemmad kuulsid iggapääw mis herra Wähteriga räkis ja mis nou Wähter herrale andis. Et nüüd keif asjad teifite läksid kui Sap ja neitsit Pilla kenne sowifid, olli Wähteri süüd. Sepärrast wihkasid nemmad tedda hirmus ja püüdsid igga wisi üht' aufo kaebada ja tedda sinna sisse lükkata. Uuga Wähter olli üks läbbi ja läbbi õiglane innimenne, kes Jummalat kartis, omma herrat auustas ja armastas, liggimisele kurja tehha ei püüdnud ja sepärrast omma waenlaste wihhast ka middagi ei holinud. — Sel kombel läksid päwad, nädalad ja kuud möda. Herra südda olli rõmus, temmal maitfis söök ja jook ja temma unni olli igga õse maggus.

Ühhel pühapäwa hommikul todi herrale üks kirri liinnast, kus sees temmale teada anti, et kutsar Wähter need kaks woörast herrad, kedda ta monne päwa eest liina wiis, te peäl töllaga olli ümberaianud. Se wihhastas herrat hirmus, et Wähter temmale nisuggust häbbi olli teinud. Ta laskis kutsarit kutsuda ja ütles wihhaga: „kuddas sinna lontrus mitte parreminne sõita ei moista, et sa minno head sõbrad, need kaks noort herrad, kedda sa liina wifid, te peäl olled ümberwiskanud?“

„Kas need kaks herrad“ — küsis Wähter — „töeste ei olle häbbenenud, herrale isse

sedda kirjotada? Ah ja! ma ei olleks neid pid-
dand mitte häbbemattaks nimmetama, herra
ütles neid ommad sõbrad ollemad. Andke an-
deks, aus herra!

„Mis? — Kuddas sinna häbbematta Wäh-
ter, julgud minnoga nenda räkima? Mis sinnul
sellega teggimist, kas nemmad isse ehk üks mu
sõbber mulle sedda on teada annud, kui minna
agga tean et sinna nenda holetumast sõidad,
et sa troška ja woõrad ümberaiad?“ Kas mul
ei pea häbbi ollema, et mul üks kutsar on, kes
mitte laggeda maante peäl sõita ei moista?“

„Aus herra, Teie kutsar moistab ka kiro-
wide ja kändude wahhel sõita; agga lubbage,
ma tahhan Teile keif räkida. Kui minna nende
kahhe herraga wimati liinna sõitsin, siis kuulsin
minna neid omma selja tagga Wenne kele Teid
teotawad. Nemmad naersid ja irwitasid minno
herrat, kes nenda rummal on, et ta mitto päwa
neid sõdab ja jodab, ja nüüd omma troška ja
hobhostega taggasi sadab. — Misuggune kahhe
keelne kombe pahhandas mind wägga. Agga
et minna nende kelepeksmisest arwo sain, ei
teadnud nemmad mitte. Kui ma nende naer-
mist ennam ei joudnud kuulda, aiasin ma liinna
liggidal melega omma ausa wankre nenda möda
krawi kallast, et ta need autumad kelepeksjad
krawi puistas. Teine tombas warsi omma
moõga ja piddi minno kallale tullema; minna
agga sain enne temma kärewarde kiinni ja pig-
gistasin nenda, et mo wihhane herrakenne piul-

suma hakkas, ja omma moõka lubbas tuppe pista. — Mo ümberwistsatud forem ei tahtnud nüüd mitte enam troska peäle astuda, waid wöttis heaks, jalla linna sisse minna. Kui nad monni sam minnuft emal ollid, pöörfin ma hobbused ümber, astusin pukki peäle ja hüüdsin neile järrele: „Kusad herrakesed, se ümberwiskamine olli Teie Wenne kele taggaräkimisse eest! Esmalt söte, jote, soidate — ja pärrast naerate teie — wägga illus herra wiis on teil sees!“ Olleks Teie näinud, herra, kuidas nad nüüd ärra ehmatasid. Teine jooksis warsi tagasi, ja pakkus mulle jogirahha, nago ta olleks mo ümberaiamist ärramaksa tahtnud. Minna agga moijtsin kül, et temma minno suud selle rahhaga tahtis kiinni tinnutada, ja ei wötnud temma rahha mitte; sest maksu eest ei kula minna mitte omma heria teotamist peält.“

„Wägga hea! wägga hea!“ wastas herra — „Olleks sa neid ühte krawi wiskanud, mis wet täis olli, se olleks weel parrem olnud. Nisugused ulitje sötkujad! Ei ma neid kelmisid enam toma ei sada. Oh, se olli neile wägga parras — Säh, Wähter, — siin on se jogirahha, mis need kaks kahhekeelsed sulle wölgo jäid. Hädda sellele, kes isse ennesele woõrid kokko weab. Nad söwad ja jowad, pühkiwad ommad noffad nago rongad, ja lähhawad naerdes foio.“ — —

Wähter ei julgunud herra fingitust ärra põlgama, waid wöttis tännades wasto mis herra andis, ja läks jälle omma hobboste jure.

Kammerteenri Sappi ja perreneitsi keige suremaks pahhandusfeks läksid keif asjad lossi peäl nüüd aeg aialt koggoni teisfeks. Nad näggid ette ärra, et nende nimmed sel kombel mitte kaua ei woinud au sisse jada. Herra ei olnud mitte ennam endine laisf maggaja ja tundmatta järrele-wataja. Ta toufis warra ülles, käis iggas paikäs, kulis ja näggi keif asjad. Enne priisf kasid ja lakkusid, tantsisid ja möllasid moisa poisid ja tüdrukud ööd läbbi möda kõrtsa, kisfendasid ja karjosid möda maanteed käies, ja maggasid teisel hommikul festhommikuni; fest kes nende järrele watas? wallitseja olli nisammasuggune, ja teggi seddasamma. Sap üksikas isse liggi, kes pididi herrale üttelema? Nüüd agga hakkas herra isse warremalt ülestouma, kes julgus kaua maggada. Keige immelikkum olli: herra hakkas isse hommikult omma liggimesse teenrid üllesärratama, mis enne kegi ei olnud näinud. Siiski Sap trööstis isseennast ja teisi, et nisuggune warra ülestouminne mitte kauaks ei piddand jäma, waid et herra pea jälle omma wanna modi pididi ellama hakkama. Sappi keige surem lotus omma herra meelt jälle taggasi pöördä, olli endise lusti pidamiste peäle. Mets olli linda täis. Jahhipiddaminne teiste moisnikkudega, olli herra endine rõöm. Sap moistis aeg aialt herrale jahhist nenda kennašte kõnneleda, et Krahwi herra pea käsfo andis, et ümberkaudo küttid pididid ühhel seätud päwal kofko tullesma, ja siis üks

suur flapperjacht peetud sama. Midda ennam herra Sappi jahhi kitust hakkas kulama, sedda ennam ja wallusaminne räkis Sap. Pea kitis temma jahhipiddamesi, mis seäl ja seäl moisas ollid juurt römo teinud; pea ütles temma, et keif mailm innemeks panneb, et herra lossi peäl keif ni waggosi on uago leinamaias ja furno: aedas; pea tulletas ta herra mele kuida endiste jahhipiddamiste peäl herra mittokord ni römüs olnud, et keif temma allamad ennast römüstanud — ja paljo muid asjo weel.

Sappi waew ei olnud ka mitte ilma asjata. Herra andis ka käsko jahti piddada. Olli käsk antud, siis moistis Sap jälle herrale kita, kuida keif moisa teenrid, ja walla rahwas ennast selle jahhipiddamisse pärrast ollid römüstanud; muud kui üksi kutsar Wähter, ütles temma, ei römüsta ennast mitte.

Herra laskis Wähtert kutsuda. Tännini ei teadnud Wähter sest jahhist middagi, mis pididi peetud sama, sest et ta mitto päwa järgeste olli puid weddanud ja monni ferd arwaste herraga ouc peäl mödamiines kokko sanud. Herra tundis omma kutsarit, ning tahtis heamelega teada, mis Wähter temma jahhipiddamisest arwas; sest herra teggi üht' asja faks ferd parrema melega, kui Wähter sedda ka kitis.

„Möh, mis sel flapperjahhil jälle wigga on — ütles herra — et sinna sellega rahhul ei olle?“

„Mis flapperjahhil?“ — küsis Wähter. —

„Minno kohhus, kui tener, on sanna kuulda ja teha mis kästakse; mis minnul on rahhul olla? Meie olleme keif herra teenrid, olgo tuapois, tallipois, keppipois, seppipois, karjapois ja koerapois — poisid olleme keif ja peame herra käsko kuulma, senni kui käst pühha kirja ja süddame tunnistusse wasto ei olle.“

„Sul on siis hea meel sest, et ma tulleva näddali üht' suurt flapperjahti tahhan pidada?“ küsis herra.

„Kui ma selget õigust pean räkima: mul polle sest mitte head meelt; sest keif flapperjahhid on minno mele wasto.“

„Miks pärrast agga, mo armas Wähter?“

„Sepärrast — wastas kutsar — et flapperjahti pidaminne minno melest nisamma on, nago furnuks matteredaminne. Küttid seiswad sees, se waene hirmunud metsa; lind peab jo wäggise kütti suhhu jooksuma. Mis tarkust seäl tartwis on? Sedda woiks pea narrid ja wannad naesed ka nisamma teha. Se on jo üks: aiajad löwad pähkliid katti, küttid nelawad tuma alla. Mis au seäl jures on? Ei, herra, kui ma õigust pean räkima: flapperjaht ei olle mitte minno mele pärrast. Teine asfi on — kui herra just jahti tahhab — metsad ja wainud isse püüsi ja koeraga läbbi käia, linda üllesotsida, neid warritseda ja lasta, — se on teine asfi. Se finnitab herra kehha; Teie harjute käima, waewa näggema, otsma ja lastma. Misugguse jahhi peäl on moistust, kannatust, joudo

ja kärmust tarwis; agga flapperjaht näitab mul nago üks ellitud moisnikude römo asfi ollewad, kes isse ei suda egga wiitsi möda metsi kääia, waid muido ees seiswad ja sedda lassewad, mis aiavad wälja kõllawad."

"Pea! pea! hüdis herra, — ma tean nüüd jubba mis sa flapperjahhi piddamissest arwad."

Ripea kui Wähter olli wälja läinud, ütles herra isseenneses: "Iffa peab temmal õigus jääma! Enne ma sain wihaseks, kui üks tener minno tahtmisse wasto julgus räkida; agga nüüd on luggu teiseks sanud. Olleks mul feif nisuggused teentid ollewad kui Wähter on!" Klapperjahhi piddaminne jäi Galli sureks pahandusseks, tühja; selle asemel nähti agga Krahwi herrat, kes enne sohwa peält üllestousta, raskeks waewaks panni, nüüd paar ford nädalis möda metsi kääwad ja linda otsiwad, mis läbbi ta weel paljo muid asjo tundma õppis, mis muido temma melegi ep olleks tulnud. Nenda joudis talwe kätte ning ma hakkas jubba külmetama, ja kõwwa konnarik olli tede peäl. Kuida igga mees teab, on sandiste ja holetomaste sillutud teed selle aiaga feige konnariksumad. Ühhel pühhapäwa hommikul käs kis herra Wähtert tõlla walmis panna ja hobbofed sõita, sest herra tahtis pärrast lounat worusele sõita. Se moisa, kus herra miüna tahtis, olli kauniste kaugel. Te peäl sõites kõnnelesid nemmad mitmesuggufist asjust; sest herra tundis nüüd omma kutsarit, ning kõnneles temmaga

hea melega. Wimaks said nemmad kulla wälja tannawasse, kus te koggoni waeseks läks ja tõlde wintsutas, et herra igga filmapilk pididi wälja kuffuma. „Tänno Summalale! — ütles herra — et minno waldas tedega teine luggu on! Ma häbbeneks ennast furnuks, kui minno waldas nisuggune rööwli te olleks kui se, kus peäl parraaego olleme. Ma sowiks, et teif mailm minno wald olleks, siis ei peaks nisugust teed ennam leitama.“ Herra waene olli agga ni woõras omma walla ja temma tedega, et ta mitte ei teadnud, et parraaego alles ommas waldas ja omma te peäl sõitis.

Tõld olli nüüd kulla honede wahhele joudnud, kus te weel hullem olli ja Wähter herra sureks pahhandusfeks hobbosest nattukest sõita laskis. „Tassa! tassa! lasse tassa! Minno südda pörrub seest wälja.“ Herra laskis kirnipiddada ja astus koggoni tõllast wälja. Wälja astudes juhtusid need tallo maiad temma filma. „Oh häbbi, häbbi selle mõisnikule, kelle pärralt nisuggune kulla on! Ennä misfuggused urtsikud! Ei kattust ennast peäl, ei akent ees; wannad suitsund õnnid, uste ees niudeni paska; terwe kulla näitab nago wanna laiali pillatud sippelga pesa ollewad. Selle kulla pärris, saks peab wissest mitto aastat woõral maal ehk ammo furnud ollewad. Minno walla küllade sees — sedda on Sap mulle ütelnud — on nenda, nago seäl igga pääw pühhapääw olleks. Kennad honed, klaasakendega toad, puhtad oued

ja puhtaste ehitud rahwas. Wata, kuidas nad siin käiwad! Häbdaste on tunda, et nad innimesed on; porrised ja räppused, mustad ja kuiswetand. Seält tulles parraaego üks mees wäljalt — — Wächter, mis arralinne pu ta selgas on? — „Sedda nimmetakse, aus herra, sahabaks.“ — „No jah; nä, kuidas ta kõrwuni pasfane on; wannad wiso narrakad jooksewad tagga ja peksawad möda jalgo. Siin teine pool teed on üks naene, laps süüles. Isand hoidko! kuidas woib innimenne nenda ellada? Laps nago hallitand seen; tüf nahka teine särki; peasasfis ja kätte, jalge peäl ei olle ennam innimesse ihho nähha, waid keif korpas ja mustad. Naesjel ennesel nisamma jubba sened silma näo peäl; hilp ees tallokas tagga; must nago tulle tungal. Summal hoidko mind weel neid maiasid seest näggemast; kül ta seäl woib illus olla! —“ Kutsar istus pükki peäl, ja pommises isseenneses, mis herra mitte ei kuulnud: „Tössfi, tössi, Say on sulle silmaks ja kõrwaks; sest sa omma walda ni hästi tunnend, et sa nüüd isse ennast pead söimama ilma teadmatia. Sinna sowid, keif mailm peaks sinno wald ollema: Summal hoidko selle eest! Siis peaks ülle ilma läbbi Ma keif nenda ollema, nago parraaego siin on.“ Oli kutsar nenda isseenneses kõnnelenud, siis küsis ta herra käest, kas herra keif omma walda ja tesid pididi tundma? ja et herra mitte ei ütlenud tundwad, pallus ta lubba taggasi tulles teist teed sõita, mis mitmest herra küllades pididi

läbbi minnema. Herra andis lubba. Nenda kääes ja kõnneledes sai herra küllast wälja, te läks parremaks, herra astus jälle tõlda ja kutsar laskis hobbosed sõita. Shto hilja joudis herra woõra moisa treppi ette. Woõrid olli paljo kous; seäl södi, jodi, tantfiti, mängiti õ otsa; agga keit se lärmi piddaminne ei olnud herral mitte ennam pool nenda armas kui enne. Wäs-sind ning folkund istus ta teisel päwal pärrast lounat jälle tõlda ja hakkas koio sõitma. Sse olli ilm jälle sullale läinud. Herra lubba jär-rele sõitis Wähter teist teed, mis ni kaua illus ja ühhetassane olli, kunni Krahwi herra piir wasto tulli. Tasfaje te peäl olli wäs-sind herra tõldas maggama jänud. Ni pea kui tõld ülle piri Holetorro külla wäljade wahhele sai, läks te weel sadda ford sandimaks, kui ta eilses küllas olli. Ühhest rööpest teise, ühhe künka ja kiwwi otsast teise otsa, ühhest porri august teise sisse, sai tõld nenda wintsutud, et herra ülles ehmatas ja küsis: „Wähter, kus pörgus meie olleme? Te olli parraaego wägga hea ja nüüd äkkiste nago rabbas!“

„Meie olleme herra ommas waldas, Holetorro külla wäljade wahhel“ wastas kutsar. „Se hea te olli teine pool Teie piri ning jäi jubba mahha.“ „Sinna walletad, sadan! — küssendas herra. — Sa olled ärraek-sind, ja tahhad mind nüüd petta! Minno waldas nisuggune mõrtsuka te! Minno waldas nisuggused hallitand sõnniko unniko sarnatsed tal-

lud, nago seäl ees paistwad? Meed on jo koera-
onniks ka liafs waesed!"

"Sõidame weel eddasi, aus herra, —
wastas jälle Wähter — seäl on weel paljo
waesemid, kui Teie filmad kaugelt nähha woi-
wad." Töld läks nüüd sandi te pärrast sam-
sammult eddasi ja joudis jubba külla sisse. Rat-
tad weersid ennam rummo kui pöidade peäl;
hobbosed podrasid ülle seäre sees. — Silses küllas
wois herra ommeti jalla tölla kõrwas käia, siin
ei woinud sedda ka mitte. — "Herrakenne! —
pommises jälle Wähter — Sap olli jo keif
heaks kiitnud — — — ? Piddage filmad kiini
ja hoidke käed kõrwade ees, siis ei nä Teie
külla waesust, egga kule nende kaebamesi. Se
surem herrade hull tewad jo keif nenda: Kui
rahwas agga omma teo tewad ja maksso maksso
makswad, sögo nemmad siis sawwi woi saia,
mis se herrasse putub? Egga Laatsarus ei tohhi
riffa mehhe laua äre miinna; temma peab wär-
rawa tagga koerte seas istuma." — —

Seine poolt kõrwast külla wärrawast tulli
nüüd üks kahwatan'd tüttar-laps nuttes wälja,
särgi wael ja palja jalgega. Wärrisedes astus
laps tölla liggi ning pallus saksa käest paar kop-
pikad: „Mo waene emma on purruks haige,
leitwa marja ei olle maias, — ja nüüd tahhab
haige weel happo öunc. Olleks mul monni
koppik ollewad, ma teeks sellega omma emma
terweks. Moisa ei tohhi miinna, seäl aiab kurri
Sap meid koerdega ärra." Temma ütleb:

„Herra ei salli feddagi muid, kui ükski neid, kel herrale middagi wia on. Sama ärgo tulgo fegi.“

„Ota, ota, armas laps!“ — ütles herra, kel enne unneski mele ei tulnud, et nisuggust waesust ma peäl, weel wähhäm temma ommas küllas ja waldas pididi ollema. Ta wöttis nüüd taskust ühe seddeli ja kirjotas seäna peäle: „„Reitsit Pilla! Anna selle waese tüttar lapsele filmapiik keldrist 50 keige parramad talli-ouna.““ — „Selle seddeliga,“ ütles ta lapse wasto, jookse sinna ni rutto kui sa woid, moisa, seält saad sa 50 ouna omma haige emmale. Kül Reitsit sulle annab.“

„Moisa? — küsis laps hirmoga — Ei minna moisa tohhi minna. Meie herra ei salli fedda. Waesed peawad kaugelt möisa wärratwa takka möda minnema.“

„Kas sa tunned omma herrat?“ — küsis safs. „Kust minna tedda tunnen? — wastas laps. — Meie ei nä tedda ial muido, kui monni lord, kui ta hobbose selgas jahhi peäle ehk tölla sees liina pole sõidab. Kes meid herra jure lassib?!“

Herra jäi wait; sest tössi kül, herrat ei näinud ka tännini ükski talloinnimenne muul kombel. — Herra olli omma wallale tännini üks kardetaw Pel woõras jummal ja Sap temma kawwal preester, fedda rahwas kirrus, sest et ta herrat pettis ja walda pinas.

„Misuggune kurri waim on teile fedda

üttelnud, ütles ta pärrast — et herra nenda tiggel on, teile middagi ei anna, teid ennese jure ei lasse, teie häddast ei holi: kas ollete sedda temma omma suust kuulnud?"

"Temmal on üks auustud ja tru kammertener, wastas laps sedda keif walla rahwas paljo ennam fartwad kui herrat, sedda nad surem hull ei tunnegi: sesamma on sedda üttelnud." Herra ei teadnud kus ta häbbi ja wihha pärrast ommad silmad pididi pööрма: Wihha olli temmal, et Sap tedda ni hirmsaste olli petnud; häbbi jälle, et temma, üks tart saks, ennast nenda petta lasknud. "Minne nüüd agga selle seddeliga julgeste moisa", — ütles ta lapse wasto. Mi pea kui sa seddelit perre-neitsile näitad, annab temma warsti sinnule 50 ouna. Kus so haige emma ellab?"

"Silla otsa saunas," — wastas laps, ja hakkas moisa pole jooksmas; sest armastus emma wasto olli seford ommeti surem, kui hirm moisa koerte eest, kellega aus Sap walla rahwast herast emal hoidis.

Töld romas jälle tassafeste eddasi. Agga ehk kül Wähter tassa käia laskis, siiski wintsus herra omma padjatega töldas ni kui willi sarjas. — "Se peab minno wald ollema! öhkas temma. Summal andko mulle andeks: tännine ollen ma wägga holetu olnud! Agga Sap, Sap, siina sadana waim, kuidas olled sa mind ja walda petnud!" — Ülliste kuuldi ühhes perre ouesnaeste ja laste küssendamisse ja mehhe wandu.

misse heält. Due wärrawast tulli üks hobbose-
lu wanfrega wälja, wanfrega tagga käis mees ohjad
käes, aisa kõrwas olli üks lehma kiitsakas sarwi
pidi, wanfrega sees mägisid kaks lamba talle ja
nattuke maad tagga käis üks nutja naene, teise
käte peäl teine laps, ja kolm teisa käisid passa
sees ja küssendasid: „Taat, kus sa wiid meie
mustiko? Kusst meie jälle jahho leme peäle pima
same? Taat, ärra wi meie talled ärra! Kusst
meie süis sukki same?“ — Taat ei lausand musta
egga walget, waid hakkas oue wärrawat fiini
pannema.

Nüüd joudis ka töld liggemale. Herra las-
tis kinni pidada ja küsis: „Küllamees! kus
sa nende lomadega lähäd? — Kas se on sinno
naene ja lapsed? — Mis nad nuttawad?“

„Eks ta olle tühhi karjominne,“ — wastas
mees wihhaga. — „Nago waeste nutmisest
Summal ehk innimesed holiks? Minnul on
kahhe aastane pearahha wölgo, maggaski pulga
peäl ka monni hea riips, homme pärrast firrikut
müakse hobbone, lehm ja lambad ärra: Mis
seäl nutminne aitab? sest ei holi herra, kohto-
mehhed, egga Summal taewas ka mitte. Keik
lapsed furrewad nälga, sedda parrem; süis ei jä
nad walla toita.“

„Kulla söbber!“ — hüdis kutsar pufki
peält — „ärra teota Summalat taewas ja her-
rat moisa. Sinna ei tunne, waene mees,
kummagit. Waesus peab sind aiama Summa-

lat palluma, agga mitte tedda teotama. Summal on õige ning armolinne keikide wasto, ja herra ei olle sulle ka üllekohhut teinud; agga temma ei olle sinno häddast tännini middagi teadnud. Üksu Summalat, küll sa nääd, ta pörab weel keik heaks." —

"Kui sa nenda waene olled: Miks sa kohtomeestele omma hädda ei kaebanud?" küsis herra.

"Kohtomeestele? — Kaeba omma hädda kirowile ehk kohtomeestele, se on meie waldas üks keik."

"Miks sa siis mitte omma herra jure ei lähhä?"

"Kes paggan mind herra jure lasseb? Summal olgo tännatud, omma taewase Issandaga saan ma kokko millal tahhan ja woin tedda palluda; agga herrat ei näe minno suggune ial. Mis temma kammertener teeb, on tehtud. Kui ka pool walda jubba nälga olleks surnud, siiski ei saaks sedda herra mitte teada. Peäleegi peab temma Krahw ollema, mis se waese innimesse surmast holib?" —

Nüüd wastas herra: "Minna ollen se Krahw, teie herra, kes tännini teie waesust ei teadnud. Niage ommad lomad jälle oue taggasi ja tulge homme warra hommiko lossi peäle; Ma tahhan nou piddada, kuidas teile woib abbi sata."

Agga kuidas mehhikesse müts nüüd peast mahha kukkus! Kaene niddi passa siese põlwili mahha heitma ja tännama, agga töld läks jälle taggasi. —

Päite weris parrajaste metsa tahha, kui töld silla otsa sauna jure sai. Laps olli oun-
dega jubba moisast taggasi. Herra pugges sauna
uksest sisse. Se olli essimenne ford temma ello
sees, et temma ühte tallo tuppa läks. Kuida
üks waese innimesse saun seest wälja näitab,
teawad mo luggiad isse parreminne. — Haige
sängi äres olli üks laud ja poolteist närtfind
ouna seal peäl.

„Oh, kallis herra!“ — hüdis haige sän-
gist — „Ma tännan Teid wägga Teie armo
eest. Need poolteist ouna on mind pea terweks
teinud. Ma hoian muist taggawarraks.“

„Agga armas laps, — ütles herra — kus
sa siis need teised ounad olled pannud? sa
pidid jo 50 ouna sama?“

Laps wastas hirmoga: „Seford olli nähha,
et se herra käst olli, minna ei sanud mitte ennam
moisas lüa; egga neitsit taples minnoga ja
ütles: „Kas teil ennam wahhelik leib nahka ei
lähhä? Mis teie sead ounadest teate?“ Kui
kül olli taplenud, siis andis ta mulle need 3
ouna. Olgo herra tuhhandiks terwe lubba-
mist!“ — Nüüd süttis herra wihha Sappi ja
Pilla peäle ni põllema, et ta filmad peas feer-
lesfid. „Kannata weel wähhä aega, — ütles
ta haige wasto — kül ma sinno cest murret-
sen — nüüd Wähter, lasse söita, et meie rutto
toio same! Ma tahhan nende ülleannetuma
toertele näidata!“ —

Werendi tunni pärrast olli töld leski treppi

ees. Wihhaga astus herra tõllast wälja ja ütles kahhe toa poisile, kes ta wasto tullid: „Silmapill saatke kammertener Sapp ja neitsit Pilla minno kambri! Ugga rutto! rutto!“ Poisid jooksid teggema mis kästi, herra läks omma kambri, ja Wächter hakkas talli jures hobbosid lahti wõtma.

(Jääb polele.)

Klarus ja Maria. Eht: Lapse kurbus ja lapse rõõm.

I.

Rolmefünnemal Neäriku päwal 1649 olli Inglisma pealiinna Londoni turro peäl luggematta hull rahwast kous. Ümber ringi ei olnud muud nähha, kui pea peas kinni. Keik aknad ja kattused ollid innimesesi täis, ja keige selle sure hulga filmad wahtisid ühhe walge pufantsi peäle, mis musta kallewiga peält kaetud, kunninga aumaia kõrge affende naale olli ehitud. Sellesinnatse kõrge kantsi peäl nähti üht' suurt pakko seiswad, ja selle pakko peäl üht' hüilgwad kirwest läikwad. Pakko kõrwas, wasto müri seisis üks pärrato suur mees süsfi mustas rides ja pabberist tehtud hirmus näggo filmi ees. Ugga filmapill odati üht' inne asja sünditwad. Rahwa hulga seas olli ford rõmustamist, ford jälle nurrisemist kuulda.

Äkkiste hüüdsid mitto tuhhat heält: „Nüüd ta tulleb! — Tubba tulleb!“

Se uus pu kants olli funninga maia müri äre nenda ehhitud, et ta teise korra afnadest sadif ullatas. Pärast sedda, kui rahwas olli küssendanud: „Nüüd ta tulleb!“ nähti sest afnast, mis kohhe kantsi peäle wälja tulli, ühte preestrit ja monned sõariistadega ehhitud mehhed wälja tullewad. Se preester, kui need sõamehhed, feif ollid mustad nago firriko hakkid. Nende järrele tulli üks pitk penikenne meesterahwas wälja, kelle lummewalged rided, mustad sidi sukad ja walged kingad ni ihho liggi ollid, et emalt mitte arwo ei sanud, kas ta rides ehk walge ihhoga allasti olli. Temma per, kui temma walge puhhas kael olli paljas ning temma kanson nenda tehtud et se peält saksa naeste rahwa fleidi modi, muist kaela paljaks jättis. Nenda seisis temma kess teiste wahhel nago walge tuikenne musta ronkade seas, talwe kül- maga seäl kõrge kantsi peäl. „Kes se mees pididi ollema?“ Se waene mees, kelle assemel nüüd ükski, ka mitte se keige waesem Londoni linna kerjaja ei tahtnud olla — olli Inglisma funningas, Karl Essimenne.

Zulge näoga, nago mees kes surma eest mitte ei wärrise, watas ta selle pakko ja kirwe peäle mis temma ees seifid; agga kibbeda näoga watas temma omma rahwa peäle, kes sadda tuhhande kaupa olli kokko tulnud, temma surma watama, agga kellegi kässi ei sirrutanud ennast

wälja omma kunningast temma mõrtsukatte käest ärrapeästma. Keit se suur turro, afnad ja kat-
huffed ollid täis innimesi, agga ükski ei tõst-
nud. ei omma heält egga käsfi. Dige pufantsi
wasto teine pool ulitsat istus ühhe punnase
kallewi ja fultressidega ehitud afna peäl, üks
mees musta furja näoga, kes wahhepiddamatta
kunninga peäle wahtis, kelle ees se wangi koia
hoidja põlwili maas andeks pallus, et ta omma
kunningast olli piddand wangis piddama. Nüüd
heitis kunningas isse pakko äre põlwili, et ta
omma wimast palwet tahtis tehha ja preestri
õnnistamist sada. Nenda põlwili olles seuti
temmale üks must rättil filmi ümber, ja se pal-
luga kunningas panni omma pea pakko peäle,
kust se hirmsa näoga mees kirwest olli ärra
wõtnud, mis ta nüüd üllestõstis kunninga pead
mahha lüa.

Rahwa hull jäi wait nago furno kehha.

Kord wälkus hiilgaw kirwes, üks hoop olli
kuulda ja — kollinaga kofkus se kunninglik
pea kantsi pörmendo peäle ning temma werri
jooksis möda kantsi puud mahha.

Nüüd hakkas rahwa hull ennast jälle ligu-
tama. Mitme heälelist hüüdmist ja küssendamist
olli kuulda. Kesf selle sure hulga seas seisis
kantsi lähedal üks 12 aastane poisikenne, nim-
mega Hindrek Klarus, kes sedda surma peält
watas. Ta filmas ollid täis wet. Jällestus,
hirm, kahetseminne ja süddame wallo ollid
temma filmist nähha. Kui tapja kirwest ül-

lestõstis, piddas poisiken:re hirmoga ommad määrjad filmad kiinni. Kui funninga pea olli kuffunud, tõstis ta ommad filmad foggematta selle punnase kallewiga ehitud akna pole, kust se kurja näoga mees praego tahtis ärramistina.

„D, Kromwell! Kromwell!“ — hüdis temma sure heälega, ja wihha wällus temma filmis — „se ei jä sulle mitte ilma tasumatta!“

„Pea su, rummal laps!“ — ütles üks wanna koddanik, kel ennesel wessi filmis olli — „Kas sa tahhad omira noort pead ka ärrakautada?“

„Minno pea on liaks wähhä wäärt — wastas laps — muido olleks ma tedda heamelega funninga pea assemele pakkunud. Agga ma ütlen weel üks kord: selle funninga mõrtsuka Kromwellile ei jä se mitte tasumatta. Kül Jummal tedda leiab. Hädda sellele, kes omma kät Issanda salwitud mehhe külge panneb.“

„Wülding! — hüdis üks teine koddanik — „kela omma woõrast poega, et temma omma sannadega mitte ennast ja sind hukatusse sisse ei sada.“

„Se on üks wimane koer ja sanna kuulmatta üllemeelne pois“ — ütles Wülding wihhaga. „Lõge tale su peäle! Ma teeks sedda isse, kui ma rahwast läbbi peäseks.“ Teisi eest ärratungides, hakkas Wülding omma woõra poia pole minnema, et omma ähwardamist tõeks tehha. Äkkiste sündis üks uus assi, mis läbbi poisikenne omma lubbatud hobidest ilma jäi.

Nelli meest, kallid rides, tungisid süna werriise kantsi jure, kus nad sure heäleaga kissendasid: „Teie ollete sedda öige: ärratapnud! Temma werri tulgo teie peäle, teie mõrtsakad! Oli kunningas efsinud, siis kanname meie, temma ministrid, sedda südi, et meie temmale parremat nou ei annud. Mikspärrast ei olle teie meid mitte surmanud, kes meie heamelega temma eest surra tahtsime? Teie hukate karjast, ja pannete hunti temma asfemele. Oh, rummalad ja õnnetumad Inglis mehed!“

Kromwelli kässo peäle said need nelli ministrid sõameestest ärra widud. Üllewel kantsi peäl mässeti werriine kunninga kehha ühhe linna sisse ja kanti läbbi afna taggasi. Ürramiänes kastid monned truid kunninga allamad omma tassõ rättikud kunninga werre sisse ja piddasid sedda ennestele mällestusfeks; siiski sedda piddid nad nenda teggema, et kegi tähhele ei pannud. Nende järrele teggi nimmetud poisikenne, seddasamma ka; agga temma ei pistnud omma werriist rättikud mitte hirmo pärrast fallaja tasku, waid tõstis sedda kõrgesse ning hüdis:

„Waatke sia! se on se werriine pärrandus minno isfandast ja Kunningast! Ühheks kalliks mällestusfeks peab se mulle ollema ning jäma.“

„Lõge sedda koera mahha, mis ta augub!“
— hüüdisid mitmed heäled.

Waene poisikenne, kelle wasto nüüd mitmed russikad üllestousid, pöggenes hirmoga nende nelja ministri jure, kes sõameeste wahhel seisid,

hakkas julgeste ühhe ministri sammetist kae hõlma
tiinni, andis selle kae hõlmale suud ning ütles:
„Summal õnnistago Teid, ausad sured herrad,
selle truusse eest, mis Teie meie õnnetuma kun-
ninga wasto üllesnäitate.“

Uks neist herradest andis lapsese kät ja ütles:
„Summal kaitsto sind, sa puhhas Inglismehhe
werri, sel kurjal aial. Meie ei woinud omma
kuninga eest surra, siis tahhame meie tem-
maga ühhes surra.“

„Widdage sedda noort maosemet ka ühhes
wangi“ — hüüdsid mitmed heäled rahwa seast. —
„Üksi poiad peab norelt mahhalõma, muido nõäs-
lawad nad wannalt neid, kes neid ellama jättsid.“

Sõapeälil agga wastas: „Kui meie igga
seäse nokka hakkaks ärramurdma kes kõrwa äres-
pinniseb, siis ei saaks meie ial walnis. Kist-
jad Loukoerad ja Tiigred tahhame meie ärra-
kautada, agga nurriseja kassile lõme üksi kappi
pihta.“ —

Nende sannadega löi ta poisikessele lappiti
mõggaga selja peäle ja laskis tedda miina.

II.

Oh, armas poeg,“ — ütles Klarusse em-
ma, kui ta poeg louna aial kõi tulli — „wõd-
ras isä on sinno peäle hirmus wihhane. Temma
ütleb, et sinna meid wimaks keik hukatusse sisse
sadad. Tahhad sinna, nõdder poisikenne, wasto
wäggewat jögge ülles oioda, mis mitte kunnin-

gas Karl ei joudnud teha? Ja kui sinna ka hommikust õhtoni küssendaks, et rahwas üllekohto tewad, egga sinna neid ommeti ei parranda.”

„Teil woib kül õigus olla, armas emma,“ — wastas Klarus — „agga ma olleks pidand putomp ollema, kui ma selle hirmsa tö jures olleks külmaks jänud. Mo südda tahtis lēhki miina, sellepärast ma räkisin mis subhu tulli.“

„Kes sind käsks siina miina?“ wastas emma. — „Minna jain foie ja ollen omma õnnetuma kunninga cest. Issa Meie pallunud; olleks sinna seddasamma teinud.“

„Se olleks kül p. v. rem olnud,“ — kahhetfes Klarus. — „Ma lubban, armas emma, et ma teineford mitte ennam nenda rummal ei olle. Summal andko meie armsa kunninga hingele rahho. Ma armastan tedda, kinni ma ellan; agga ma tunnen ärra: mis aitab minno küssendaminne?“

„Se on tössi, armas poeg,“ ütles murrelit emma. — „Annaks Summal, et sinno ranna sed sannad olleks tule kätte ärrakaddund. Hölp sam on kimbatusse sisse, kui seält wälja sada.“

Emma ja poeg kõnnelesid alles, kui woõras issa Wiilding tuppä astus. Ni pea kui ta onima woõrast poega näggi sai temma südda tuld täis. Wihhadega hakkas ta poisi kartu kinni ja wiis tedda nago kassi poega ukse ette wälja. Siin mahhapanes ütles ta temma wasto: „Kui sa ennast ello sees weel üksford nähha lassed, siis pead sa surrema, ja peaks

ma sind ka pua lastma. — Kasfi!“ Nenda jättis temma Klarust ulitse peäle ja põris tuppä, kus ta ähwardades omma naese wasto ütles: Sedda ülleannetumat poisfi, kes mul ammo nago ofkas filmas olli, ollen ma ärraaianud. Hoia ennast, et sa tedda mitte taggasi ei lasse; muido saad sa minno rasket kät tunda. Keit naabrid on kuulnud, kuida temma wäggetwat Kromwelli ja temma seltsi mehhi söimas. Kui minna tedda kaudu minne ommas maias peaks, siis ei lassaks kegi eennam üht' kinga minno jures tehha.“

Klaruse emma tundis omma teise mehhe rasket rusfikast jubba ennegi, ja jäi wait, ehk ta kül omma poega wägga armastas, kedda ta nüüd teadis ulitse peäl ärrapölgitud ollewad.

Klarus olli nüüd nago lind ofsa peäl. Woõras issa olli tedda ärratoukanud, emma jure ei tohtinud temma minna. Ühhest nurgast mis naabre maia seina ja aia wahhel olli, watas ta nuttes omma wannematte maia pole taggasi. Kui woõras issa pärrast lounat kotto ärraläks, astus emma uuse ette wälja, ja watas märja filmega, kas ta kohhegil omma ärratoukatud poega pididi näggema, ja kui ta omma weikest Klarust nenda ulitse nurkas näggi külmetawad, jooksis ta warsi temma jure, andis temmale suud ning ütles: „Armas poeg, woõras issa ei woi sind mitte eennam sallida ja lubbas mind sandiks pekka, kui ma sind taggasi lassen. — Tuhhatago Tummal isse sinno

jallad, ja olgo sinno isfa ning faitsja. Sinna olled illuste kirjotama õppinud, wõtta omma isfa kirjotse asjad selle topsiga liggi, 'õlle usfin kui temma õnnis innimenne olli, ja Summal olgo sinnoga."

Selle peäle jooksis emma jälle taggasi, et temma mees ei pidan'd tedda Klarusse jurest leidma, ja Klarus hakkas emale minnema. Agga kuhho pididi ta minnema? kus olli temma warjo paif? kus temma sõbrad? Keige rahwa seas olli temmal üks ainus mees, kedda ta tundis, se olli wanna koolmeister Todwel, ning selle jure läks temma; agga ni pea kui Todwel kunninga kitust ja armastust Klarusse suus kulis, aias ta tedda sõimamisega minnema. "Sinno isfa — ütles temma — ei olleks mitte ühte targemat teggo woinud tehha, kui sind lobba poisfi maiast wälja aiada; sest, mis mailmast siis wimati saab, kui sinno saggused ninnatargad ka jubba hakkawad kohhut moistma? Häddaste alles pea munnast wäljas, ja ka jubba seädleminne suus. Kas sinna pöras arwad, kui sul esimest korda püksid jalgas on, et sa siis warsi rae isfand olled?"

"Agga Teie isse ollete meid õppetanud: "Karda Summalat ja auusta kunningast" — ütles Klarus. — "Kas se olli kunninga auustaminne, mis se häbbematta mõrtukas, Kremwell, tänna teggi?"

"Wait!" — kääritas koolmeister — "sinna kangekaelne pois; sinno su peab jo sawwiga kinni

määr'ma. Kasfi minno silma eest ärra! Kas minna pean sinno koerakutsika pärrast ka limpo sama? Kasfi! Kasfi!" —

Kui nüüd Klarus ei tahtnud, et foolmeister temmale kõrwa äre piddi andma, siis piddi ta minnema hakkama. Agga kus külge? sedda ei teadnud ta isse ka mitte. Ta läks nüüd kolimaaist õnne peäle siina külge kus ta jallad tedda wisid. Nenda sai ta wimaks ühhe sure silla peäle, mis Londoni liinas ülle Temse jõe lähhäb. Selle silla peäl joseb hommikust öhtuni nisamma järgest rahwa hull eddasi taggasi nago weewoog. Silla al oiosid luggematta lootsikud ja padid wee peäl, feif linna rahwas olli pühhapäwa rides. Klarus ei moistnud mitte arwata, kuidas ni kurtwal päwal, mil kuningas Karl olli hirmsa otsa sanud, rahwas mitte feif ei nutta egga leina, waid röömsaste omma tööd tehhes naerawad, rägitwad, — ja wannuwad, nago middagi ei olleks sündinud. Temma arwates piddi feif Londoni lin ja Inglisma mustas leinarides ja põlwili maas tänna omma kuningaga wasto tehtud patto andeks paluma. Agga middagi. — Keif öiskasid, feif naersid ja irwitasid. Oh, hädda, hädda!

Klarusse südda olli täis wallo ja kurbdust. — Päike hakkas jubba maddalasse minnema kui Klarus ifka weel silla peäl istus. Kui ta mitte õfeks ei tahtnud palja taewa alla jada, siis ta piddi ühte noupidama, kuidas omaia leida.

Ennese liggidal silla peäl näggi Klarus

ühthe wanna santi, kes mödaminnejatte käest andid pallus ja monni kord ka sai. Selle sandi lähedale läks nüüd Klarus, wöttis omma kirjotse topsi wälja ja panni sülled, pabberi, tindiklasi ja muud asjad ühhe laia silla kirwi peäle walmis, kus ta omma tööd tahtis hakkata.

Wanna foolmeister Todwel olli muido üks otsekohhene mehhi kenne; agga kirjotamisse peäle olli temma nago foolmeistriks lodud. Sepärast olli Klarus, kui hea peaga pois, temma jures wägga illufaste ning õigeste kirjotama õppinud.

Olli Klarus omma kirjotamisse woud walmis seädnud, siis hüdis ta helleda heäleaga rahwa hulga sekka:

„Kusad mödaminnejad! kes tahhab kirjotada lasta, siin kirjotakse keik kirjad keige rutteminne ja alwalt.“

Mitto ja mitto korda hüdis se waene poiski kenne nenda rahwa sekka, agga ifka ilma asjata. Päike olli jubba loja läinud, ja wannad silmad ey olleks mitte ennam näinud kirjotada, — siis tulli wimaks kegi, kes kirjotada tahtis. Selle wanna mehhe rietest wois kül ärranähha, et tal teisa koddoo ennam ei olnud.

„Mis Teie sowite, aus herra?“ — küsis Klarus — kedda külmi ja nälg immelikult alandlikkuse olli teinud.

„Ma tahhan üht' palwekirja kirjotada lasta — wastas woõras — selle hakkatusses ma omma sure heateggiale temma waenlase hukkamisse

pärrast palju õnne ja tertwist sowin. Kui sa sedda olled kirjotanud, siis ma ütlen, mis ma temma käest pallun."

"Wägga hea, aus herra," — wastas Klarus, — panni pabberi walmis, kästis sulle tindi sisse, ja küsis: "Enne kui ma kirjotama hakkan, pallun Teie sure heateggia nimme ja auseisust teada?"

"Ja muidogi. Kirrali, keige surema Inglisma wäeüllema, Würsti Kromwellile tahhan ma kirjotada" — wastas woõras.

"Wü — Wü — Würsti Kromwellile?" kofkutas ehmatand Klarus.

"No jah," wastas woõras. — "Sigusse pärrast ei olle ta kül mitte weel Würst, waid muido liht moisnif; agga wisstis tõstetakse tedda pea Würstiks. Peäle sedda on ifka parrem üllemale ennam kui wähhäm au anda. Kirjota siis Kirrali ja Würsti Kromwelli herrale, kes tänna funningast Kaarlit, omma pea waenlast, siit mailmast on ärrasaatnud."

"Ja kui minna ka, nago linno poeg, nälga peaks surema — küssendas Klarus — sellele ma mitte ei kirjota! Enne lasßen minna omma 10 sõrme otsast ärraraiuda, kui et minna selle ärraneetud funninga-mörtsfukale temma pörgo tõ peäle weel pean õnne sowima."

Se olli üks Jummalä õn, et Klarus ni wägga noor alles olli, muido olleks temma käsfi nisugguse kõnne peäle wägga pahhaste käinud. Lapsed ja narrid tohhiwad üksi töt

rätida, agga feigi mu. Woib ka olla, et se woõras mees ennast selle lapse ees häbbenes, kes enne nälga surra kui wassetada tahtis: — ta rapputas pead ja läks ärra.

Selle peäle astus nüüd se wanna kerjaja Klarusse jure ning ütles: Kui hea on se, et sannad mitte weel nolid ei olle. Kas sa olled jubba katsu sanud, kui maggus on nälga surra, ehk sõrma ärraraiuda laska? — „„Olge tar- gad kui usfid, agga waggorad, kui tuiķesfed““ — ütleb firri. Urwad sinna, rummal laps, omma sannade läbbi, selle tappetud funningale jälle pead otša ning kroni pähha pannerwad? Tah- had sinna nõrk loom temma wäggewaid mõrt- sukaid nuhhelda? Ka minna nuttan omma armsat funningast tagga; agga kättemaksmist jättan ma selle holeks, kes iggaühele temma teggude järrele maksab. Summala õigus ei magga mitte, ehk kül temma pitkmeel monni lord mitto aastat möda minna lasseb, enne kui üllekohtune omma palka kätte saab.“

Klarus tundis ärra, et sel wanna innimes- sel õigus olli, ja tännas hea maenitsusse eest; ehk tal kül sest mitte kahjo ei olnud, et ta sedda firja firjotamatta jättis.

III.

Kui pimme olli kätte joudnud ja Lemse jõe sild jubba innimestest hakkas tühjakš jäma, tahtis ka wanna sandifenne, kes Klarust olli

maenitsenud, ärramiina. Klarus olli keik omma luggu temmale kõnnelenud, sepärrast teadis temma, et tal õmaia ei olnud, ja kutsus tedda ennesega kasa. Kõmoga wöttis Klarus sedda kutsmist wasto. Mõllemad kõndisid nüüd tüt aega möda ulitset eddasi, kunnid nad ühte teotud allerwisse said, kuhho ükski joukas innimenne õsel omma jalga ei pistnud, sest et siin igga jouka mehhe käsfi nenda käis, kui sel, kes Jerusalemmast Jeriko pole läks. Siin sattus te kääia wägga hõlpsaste nisugguste innimeste sekka, kes päwa pimmedad ja jallutumad, hawatud ja tummad ollid; — õsel agga keik näggid, rääksid, joudsid ja jooksid; iggaüks kandis pistolid taskus ja pitkad terrawad noad poues, ja hädda sellele, kes uhkes rides ja täie taskudega pimmedas seäl allewi lähhedal kõndis: temma ridid wõeti wisst wähhämaks, ja temma tassud otsiti läbbi — ja wägga tihti juhtus ka, et nisugguste innimeste ellokünal, kes heamelega omma tassud ei tahha läbbi otsida laska, ärrakustutadi. — — Siiski, meie Klarus kõndis julgeste; sest temma keige parrem kaitaja olli — temma waesus. Kui nad jälle tüt aega möda neid kõwwerid, pimmedid ja mudasid ulitsid ollid kõndinud, said nad wimaks ühhe maia ukse ette, kus se wanna fant üht isseärranis heält teggi, mis legi mu ei moistnud, kui need kes seäl maia sees ellasid. Warsti lasti neid sisse. Se wöörkõdda olli agga nenda pimme, et ükski need innimesed, kes maias kog-

goni tuttawad ollid, seäl káia moistsid. Kui jälle monni hea sam káinud ollid, said nad ühhe lugi jure mis pörmando sisse läks ja kus jures üks mees wahhiks olli. Selle mehhe kätte makseti se ö:forteri rahha. Wanna sant panni temma wälja sirrutud peo peäle monned rahha: koppikad ja ütles: seäl on kahhe mehhe eest!"

Kui nüüd lugiwaht rahha olli järrele lugi genud, ja leidis bige ollewad, töstis ta lugi üllesse, panni üht 5 küünra pitkust karttsast lugi sisse, kedda möda nüüd wanna sant ning Klarus alla läksid.

Paks innimesse hinge aur toufis lugi august üllesse; siiski üks asfi olli meie waese ärrakülmetand Klarussele wägga hea: se santide kogomisse koht olli soe.

Häddaste olli Klarus wimase kartsa pulga peält mahha astunud, kui kartsas jälle ülles: tombati ja luuf kiinni lasti. Kes siin sees olli, olli ka maia perremehhe wang; sest ilma perremehhe teadmatta ei pääsnud kegi ärraminne: se luuf, kust nad sisse tullid, olli se ainus üks, kust sisse ja wälja käidi.

Keldri sees, mis kaunis rumikas olli, põlles müri serwa peäl üks öllilamp, mis tubba sedda wäärt walgustas, kui pool fu ösel mailma. Möda toa seina äärt nähti kartsusid ja muid sandi abbi:riisto seiswad, mis nüüd kegi ei prukinud, ehk kellelgi tarwis ei olnud. Keset tubba olli üks pitk laud enne walge olnud lin: naga kaetud, kus äres monned sandid söid,

monned muido teine teiseaga lobbisefid. Saud-
linna olli agga naeldega laua külge fiini lödud,
ja nendasamma fölkufid ka noad, kahwliid ja
lusfikad, raud ahhelattega laua külges, et mitte
monni asfi foggematta woõraсте kae külgi ei
haffa ja uksest wälja ei lähhä.

Keigest mis ta näggi ja kulis moistis Kla-
rus ärra, misfugguse ausa seltsi sekka temma
nüüd olli sattunud.

Klarusse seltsimees käs kis tedda ka siina
pitka laua äre pengi peäle istuda ja läks isse
teine pole seina äre ning hüdis läbbi ühhe
weikesse akna: „Andke soja kapsa-leent ja sea
lihha kahhe mehhe jauks?“

Mattukesse aia pärrast andis üks naeste-
rahwa käsfi waagnast aurawa leme ning lih-
haga läbbi akna fisse, agga teist kät firrutas
ta warfi hinna järrele, — mis kohhe ärramakseti.

Klarus wois omma perremehhega rahhul
olla; sest söök olli hea ja pärrast sögi las kis
wanna sant ka weel öllut anda. — Senni
kaua kui nemmad söid, käis se kartsas weel
mitto forda ülles ja alla ning usi woõrid tulli
järgest jure. Eugist tullid keik waesed sandid
sisse; agga ni pea kui issekes kis ollid, wissati
warfi kargud ja pujallad nurka. Regi ei olnud
ennam pimme egga lonkaja, hawatud egga wig-
gane. Keik ollid rõõmsad, irwitafid ja naersid.
Se pea könne olli muidogi õnnetuma funninga
surmast ja rahha samisest. Neg aialt tulli
tubba rahwast täis. Keik kerjatud ehk — war-

rastud asjad müdi nüüd maia perremehhele ärra; sögi waagnad aurafid, noad ja kahwolid laggisefid ja ölle tobid wahhutasid laua peäl. — Ni pea kui keif ollid sõnud, tõsteti laud ja pengid seina äre ja woeti üks teine töö ette; „sest nemmad sõid ja jõid ja tousid ülles tantsuma.“

Üks torropil ning wiol tobi nurgast wälja ja ni pea kui pil ürgas, hakkas rahwas tantsuma. Need waesed sandid, kes keif selle päwa Londoni linna ulitsete äres ollid ägganud, õhkanud, nutnud ning pallunud, hüppasid nüüd nago nored hirwed möda tubba; sest wähhä olli neid kes tõeste sandid ollid. —

„Heldefenne! — mötles Klarus — „üks rummal koer on omma perremehhe surma päwal kurw, ja need pörgolissed tantsumwad omma kunninga werrise haua peäl! O London! London! kuidas olled sinna täis rojastust ja pimmedusfi lapsi ning teggusid!“

„Eh kül Klarus mitte ei rääkinud, waid agganenda mötles, siiski olli temma pahha meel ta silma näust tunda. Sepärrast sündis ka, et üks naesterahwas, kes alles tantsumisest lõõtsutas, temma jure tulli, temma käest kinni hakkas ja ütles: „Kas sinnul, mo kenna poisifenne, sepärrast nenda happo tari näggo on, et feigi meie seast sind weel ei olle tantsuma winud? Hea kül, lähme siis kahhekse ja teme ühhe kuro, et so südda rahhule jääb.“

„Jätta mind rahhule!“ — ütles Klarus

pahha melega. — „Kuida woiksin minna tänna tantstida, kus mõrtsuka kirwes mo funninga pead on mahhalõnud?“

„Di, oi, Kaarle sõbra!“ — näitas naesterahwas sõrmega temma ninna alla — „Teised sõbrad! tulge sia, sel on himmo omma funninga pärrast waggaks kannatajaks ehk martriiks sada; teme temmale sedda au.“

Nenda kõnneldes tõstis se naesterahwas mollemad ruskikad Klarusse wasto ülles. Paljo teisi teggid ka nenda, ning hädda weikesse Klarussele, kui ta wanna sõbber tedda mitte ei olleks faitõnud. „Auustud seltsimehed!“ — tõstis wanna sant omma heält — „Kui ka keige Inglis-maal ennam seädust egga õigust ei leita, siis peab sedda meie auustamise wäärt innimeste keskel ifka leitama. — Jätke mo weikest sõbra rahhule. Üks armastab sedda, teine teist. Monnel on Karl Esimenne, monnel Kromwell armas: meile on se keige armsam, kes keige rohkeninne annab. Peäle sedda teate teie isse, kuida Kromwell ihnus on, küllab ta wimaiks kerjamist koggoni ärrakelab, mis siis tahhame tehha? Sedda näete isse, funningas Karl olli kümme kord heldem: Kromwell toppib omma tassud täis, Karl andis keifile.“ —

„Towsonil on õigus! Towsonil on õigus! Summal õnnistago funningast! paggan wõtko Kromwelli!“ — kiskendasid keik hulgani.

(— Ma ollen unnuстанud üttelda, et Klarrusse wanna sõbra nimme Towson olli. —)

„Kedda tont ta weel õnnistab — nurrises Towson — kui pead ennam otsas ei olle? Kui Karl omma pea jälle taggasi saaks; siis sõgo kass teie narride õnnistamist.“

Ue tantso lärmi pärrast ei kuulnud legi, mis Towson räkis ning — se olli wägga õnneks, muido olleks uus tülli tulnud.

Äkkiste kõllises üks weike kel, mis lugi lähedal keldri lae külgis kõllus ja kelle külgest üks nõör läbbi seina perremehhe tuppa ullatas. Kui sedda kella kõllistadi, siis piddid keif kes keldris ollid äkkiste wait jäma, küünlad ärrakustutama ja tahha nurka minnema. Menda sündis ka nüüd. Keif kes enne röömsaste tantssid, puggesid nurka ja ollid seäl waggusi, nago hired. —

Saapa kobbinat olli lugi peäl kuulda, mis äkkiste lahti tehti, ja maia perremees pistis omma kät küünla tullega august sisse ning ütles: „Aus politsei kohto herra! waatke isse, et sin keif waggusi maggawad.“

Üks kurri näggo, kus süred tutsparid ninna al rippusid, wahtis kül lugi august sisse, agga ei näinud pimmedas keldris middagi.

„Mis Teie nimme on?“ — küsis politsei herra perremehhe käest. — „Ma pean sedda ülleskirjotama.“

„Minno nimme on Elkin, aus kobbus!“ — wastas perremees allandlikult.

„Kuulge siis, meister Elkin — ütles herra — Ma pean Teile teada andma, et ma siin Teile maias sedda heält ollen kuulnud: „Summal önnistago kunningast?“ Kui Teile woörad nenda maggawad, kes siin siis sedda üllekohtust laulo laulab?

„Minno kõrwad ei olle middagi kuulnud“ — walletas Elkin. — „Woib ehk olla, et minno woörad weel enne uinomist hüüdsid: „Lahti kunningast!““

„Agga minna kuulsin ka pilli ja laulo heält, mis se siis tähhendab?“ küsis herra jälle.

„Muidogi on minno woörad wissist ühte waimolikko õhto laulo laulnud ja siina jure mänginud“ — walletas kawwal Elkin ueste.

„Kui palju woörid Teil on?“

„Pannud issegi tähhele“ — wastas Elkin — „agga ennam kui 5 ehk 6 meest, ei olle neid mitte. Summal parrako, aiad on wägga napid, meie trahteri perremehhed ei tea ennam kuidas päwast päwa same.“

„Wimaks annan Teile teada, et Kintal Kromwell on kanget käsko annud: kella 10^{nest} sadik peawad keif kõrtsi ukssed lukkus ollema. Pärast kel 10 ei tohi Teile omma woöraستهle mitte ennam öllut egga wina anda, muido langete nuhtlusse alla. Piddage meles! — Summalaga!“

Ni pea kui luuk finni lukkus ja saapa kobbin ärra kaddus, tulli sandi kahl nurgast wälja, kes nüüd ühhe suga küssendasid: „Wõtko Judas

Kromwelli mailma peält! — Summal õnnis-
tago funningast Kaarlit!“

Tulled pandi kül jälle põllema, agga
tantsminne jäi järrele, sest igga üks heitis
hölge peäle, mis möda seina äärt ollid laiali
lautud, ja õhto palwe assemel olli ennamiste
igga sandi wiimne sanna: „Kaddugo Kromwell!
Summal õnnistago funningast!“

Klarus agga pallus süddamest Summalat,
et Summal temma emma, temma weiksemad õed
ja wennad, kui ka tedda ennast siin rööwli aukus
ning eddespidi armolikkult kaitseda wõttaks.

Dues ukse ees küsis kohto saks, kedda Elkin
ärrasatis: „Mis nimme kannab Teie kõrts?“

„Minno kõrtsil ei ollegi nimme — wastas
Elkin — waid ollen paar sannu ukse peäle
ülleskirjotanud, kust iggaüks woi luggeda, et
sisse pallun tulla.“

Kohto saks wõttis tulle omma kätte, tõstis
ülles ning lugges ukse peäl sedda salmi:

Koppi' eest saad pähhä warjo,
Kahhe eest woid mahha kuffo,
Kolm' eest õfeks hõlgi sada;
Sest woid röömsast sisse tulla!“

Se peälkirri — ütles herra pahhamelega —
on foggoni meie pühha ristiusu õppetusse wasto.
Kas Teil polle häbbi, isse tahhate ristiinnimes-
sed ollo? Homme pääw peab üks parrem peäl-
kirri selle assemel ollema. Pange tähhele!“

Ilma wastusfeta kumardas Elkin herrat,

kes omma sõameestega minnema hakkas. Ümberpöördes kirristas Elkin läbbi hammaste: Kuninga pead mahha raiuma, ei olle mitte pühha ussu wasto? Häbbematta sallamõrtsukad!”

Elkin põris tuppä taggasi, ja tombas ukse takka wiihadega kiini.

IV.

Inglismaal, kuida iggal maal, on ka omma head ja pahhad asjad. Neist pahhast asjust on üks se, et nende kässo seadusse selletus teik tähhe järrele sünnib, mis läbbi mitto korda suurt kahjo ja pahhandust tulleb.

Ühhel päwal kutsuti wanna Dowsoni ühte sure maiasse, kus paljo rahwast kous ollid. Dowson wöttis Klarust liggi, kes nüüd igga pääw nende kerjajatte seas ellas, ja wimati nisamma kõlwatumaks innimesseks olleks sanud, kui Jummal tedda nende keskest ei olleks päästnud. Siin maias näggi Klarus paljo omma tutwaid kerjajaid kous ollewad. Koho moistminne olli jubba hakkanud, kui Dowson ja weike Klarus sisse astusid.

„Teie tunnistate siis ülles, Erasmus Dumriis“ — küssis kohtomoistja — „et Teie pärast poolt ööd, funni walgeni omma woõrastele wina ja öllut ollete münud?“

„Ma ei woi sedda mitte ärrasalgada mis tõssi on“ — wastas Dumriis.

„Teie ollete Kiirali Kromwelli kässo tead:

nud, mis ärra kelab pärrast kella 10 kõrtfi-
kaupa mümast, ja Teie ollete ommite münud,
sepärrast lasfen ma Teid wangi wia."

"Minna pannen selle wasto" — kostis
Dumriis — minna ei olle selle kässo wasto
mitte teinud."

"Kuddas? Mis jut se on?" — küsis
kohtomoistja — Waatke ette, kus Teie ollete
ja mis Teie ütlete. Teie omma su tunnistas,
et Teie sedda teinud ollete ja — tahhate nüüd
õige ilmsi taggasi aiada?"

"Minna ollen" — wastas Dumriis —
"tunnistanud, et ma kül pärrast poolt ööd,
kunni walgeni ollen münud; agga kus on need
tunnistusse mehhed kes woivad tunnistada, et
ma mitte igga õhto kel 10 omma ukсед ei olle
luffku pannud? Seädus ütleb, et meie igga
õhto kel 10 ommad ukсед peame luffko pannema;
agga millas meie neid jälle peame lahti teg-
gema, sest ei rägi seädus middagi. Hea kül,
minna pannen omma ukсед kel 10 luffku, ja
wõttan neid sel esimesesl hommiko tuunil, kel
1, jälle lahti ning müün kunni walgeni. Sedda
moistab jo üks laps, et mul õigus on, weel
ennam Teie, aus kohto herra!"

Kohtomoistja pididi järrele andma, ja süal-
lune läks naerdes wälja. Sest päwast tehti
uus seädus, kus sees seisis: "kella 10 kunni
hommiko walgeni ei tohhi ükski kõrtsumees wina
egga õllut müa."

Peäle selle astus üks pimme kerjaja, kellest

Teie kurja kõnneldi, kohto ette, kedda ka Klarus monni kord olli näinud. Se waene näitas ni pimme ollewad, et ta ilma juhita mitte sammo eddasi ei sanud. Kohtomoistja laskis tedda mahha istuda.

„Se pimme sant, Zuhhan Patrik“, — ütles kohtosaks — „nenda on mulle kaebatud — on kõrtsis ühhe saksa mehhe käest kes praego siin seisab üht kuldpenningit warrastanud, ning kedda on temma nenda teinud: Se saksa mees wõttab omma rahha taskust wälja, panneb kedda kõrtsi laua peäle ja pallub kõrtsmikko taggasi anda. Sige kui rahha parrajaste laua peäl on, karjatab woõras mees kord ja watab laua alla, kus ta üht koera ennast arwas hammustawad. Nemmad watawad kõrtsmikfoga mollewad teistkord laua alle, agga ei nä midagi. Agga wata! kui pead üllestostwad, on kuldpenning kaddund. Et muud innimesse hinge seäl ei olnud, kui nemmad kolmeksi, siis on tedda se pimme Zuhhan Patrik warrastanud. Kas ollete Teie se pimme Zuhhan Patrik?“

„Minna ollen Zuhhan Patrik — ütles mees — kus on agga tunnistusse mehhed, kes mind on näinud warrastawad?“

„Nemmad seiswad Teie kõrwas, se kõrtsmik ja se, kelle käest se rahha on warrastud.“

„Kas nad on wandunud, et nad mind näinud warrastawad?“

Sedda nemmad ei woi sepärrast tehha, et nad sel silmapilgul, mil rahha laua peält ärra-

Kaddus, mollemad laua alla waatsid, — wastas kohtomoistja. — Ugga muid keddegi seäl ei olnud, siis — —

„Kohto herra!“ ütles Patrik — „ma pean wägga immeks panna, et Teie ilma wannutamatta meeste jutto kuulda wöttate. Minna lootsin, et Teie meie ma kohto seädustega tutawam piddite ollema. Minna ei olle mitte selle kuld penningi warras, ja pallun sepärrast, et Teie mind miina lassete. Peäle sedda pärin minna ka tassumist omma aiawitmisse eest.“

„Misfuggune häbbematta julgus!“ — kiskus fendas saksa mees — „Ma pean weel wargale maksma, et ta minno käest on warrastanud? Kes sedda muil mail on ial kuulnud?“

„Seädus on temma poolt“ — wastas kohtomoistja — „Teie ei woi tõeeste tunnistada, et temma Teie rahha on warrastanud. Katsuge temmaga heaga leppida.“

Küüd ei woinud weike Klarus omma suud mitte ennam kiinipiddada. Punnetand palgega astus ta kohto laua ette ja ütles: „Patrik on sedda kuldpenningit tõeeste warrastanud, sedda on ta isse meie wasto fidelnud, ning rahha Elfini jures ka ärrawahhetanud. Koer ei olle mitte woörast hammustanud, waid Patrik omma terrawa keppi otsaga temma jalla sisse pistnud. Siin on Berguson, Blomel, Tirms, ja mitto muid, kes sedda teadwad.“

Rimmetud mehhed nurrisesid isseenneses Klarusse peäle, et temma omma su olli lahti teinud.

Agga saksa mees olli poisi tunnistusse peäle süddamest rõmus ja kitis tedda.

Patrik, — ütles kohtosaks — nüüd pean ma Teid, nago kelmi kiäni wötta lastma. Teie ollete keige omma pinumeda filmega ommeti se warras."

"Kus kohhus! — wastas Patrik — Keif se kaebdus minno peäle on walle ja tühhine, sest et seäl üks ekfitus sees on; ja seädus ütleb, kui ühhe kohto kaebdusse sees üks ekfitus on, siis on keif se kaebdus tühhine."

"Kus on se tunnistus, et nende meeste kaebdusse sees ekfitus on?" küssis kohhus.

"Siin ta on" — wastas Patrik, ja pühkis käega ülle filme. Korraga olli se järrele tehtud filmakallo kaddund ja Patrik näggi nisamma hästi, kui keif muud innimesesed.

"Ma arwan, et ma nüüd miäna woin, ütles Patrik — sest siin kaebadakse, et üks pimme on sedda rahha warrastanud, minnul agga on, kuidä teie keif näete, kaks terwet filma?"

"Siis ep olle õigust Inglis-maal, — kisas sendas saksamees — kui warga sannad ennäm makswad, kui õige mehhe sannad."

"Patriki poolt on seädus — wastas kohhus; — ma ussun wägga selgeste, et temma warras on, agga ma ei woi temmale middagi tehha."

Towson olli Klarust nüüd kohto koiaft wälja winud ning ütles oues temma wasto: "Mo

armas pois, meie peame teine teisest lahkuma. Meie peame — ütlen ma teist korda. Kui nemmad sind eddespidi weel meie seas nääks, nad lööks sind nago kassi poega mahha. Kas sa kuulsid, kuidas nad sind selja tagga ähwardasid? Mis minna agga sinno eest tehha woin, on se, et ma sind ühhe wanna tutwa jure teine pole liinna serwa sadan. Wahhest sa leiad temma jurest korteri ja pallokest. Sa ep olle jälle tarf olnud nago ussid. Päranda ennast, armas laps, muido sattud sinna wimaks willetsusse sisse, kust sa ennam wälja ei sa." —

"Minno armas emma, — wastas Klarus — on mind õppetanud: Karda Jummalat, te õigust ja olle siis julge. Oh, peaks minna omma õdde, wendasid ja emma weel nähha sama!" —
Nenda lahkusid Towson ja Klarus teine teisest.

V.

"Klarus panne tähhele, kuidas minna teen, et sa wimaks üksine tehha woid. Wata, waskake kääga hoian ma wildi selja peält tiini, ja parram kää esimesse sõrme ja pöidlaga pigistan ma tedda süddame kohhast kinni ta surreb, siis wõttan nahha sulgega mahha ja toppin täis. Agga selle eest peab wägga ette watama, et sulled mitte werriseks ei sa; sest siis ei tahha neid toppitud lindusi ennam kegi osta. Peäle sedda peab ka need nahhad kihwti weega ärrapinseltama, et rottid egga koid neid

ärä ei rikku. Nüüd anna mulle, Klarus, kappi otsast traat kätte, kellest ma linnule ued luud teen, n. t. s."

Meie näme nüüd nende tööst, misugguse perremehhe jure Klarus olli sattunud. Temma ue perremehhe nimme olli Gregor Dumbi. Selle mehhe ammet olli se, et ta keiksuggused lomad, ni hästi linnud, kui neljajalgset, kofko ostis, nende nahka umbselt mahha wöttis, neid takkudega täistoppis, klasist filmad pähhä teggi ja siis ärä müüs. — Sedda ei woiks meie temmale mitte pahhaks panna; sest üks peab omma pead nenda ja teine teistmoði toitma. Ugga se olli waene luggu, et keik kerjajad Londonis Dumbi ja temma seltsimehhi tundsid ja ühhed sõbrad ollid; sest kuidä meie nähhä sanud, olli surem kerjajatte hull wargad ja petjad. Meedsinnatsed warrastasid möda liina keiksuggused maia lomad kofko ja müsid neid Dumbile alwa hinna cest ärä. Ugga üks linnas teadis, et Dumbi nisuggused lomad ostis, sepärrast kel kass ehk koer, puri lind ehk mu loom kaddund olli, läks Dumbi jure kulama, ja pididi siis sure rahhaga omma kaddund loma Dumbi käest wälja lunnastama, kes ennamiste ikka kass ja kolm kord ennam lunnastamisse rahha wöttis kui ta isse olli annud. Mis loma kegi wälja ei lunnastand, selle nahk wreeti ärä ja toppiti täis ning müdi jälle nenda ärä. — Dumbi olli keige nende kelmidega ahhes nous ja sepärrast isse pea koer. Teised ollid wargad, temma wargusse

wastowõtja ja salgaja. Sähhärdune mees olli nüüd Klarusse perremees! —

Mi pea kui Dunbi paar weikesi lindusi olli ärranülginud, ütles ta Klarusse wasto: „Wõtta nende lihha ja wiska sedda kasside ette, funni nende enneste kätte ka järg tulleb.“

Klarus pididi sanna kuulma ning läks toasti wälja. Kui ta jälle taggasi tulli, ütles temma: „Meister Dunbi, kassid tahtsid ennast nende lindude kallal löhki kiskuda; ka koerad tahtsid omma jaggo sada ja hullusid ja niitusid haledaste, et nad ilma jäid. Keif linnud ja teised lomad kiskendawad nälja pärrast omma puride sees, ja nälg on kaks kord kibbedam, kui seäl jures ka weel peab wangis ollema. Hallastage nende waeste lomade peäle ja andke neile süa!“

„Kule Klarus, — ütles Dunbi — ehk sa kül muido tarf pois olled, süiski on sinnul so ue ammeti peäle liaks pehme südda. Parrem on, et lojuksed nälga kannatawad, kui minna. Ka on nemmad ennam harjunud kui minna. Miks nemmad süis ei kiskenda kui minna nende jures käin? Agga nemmad kawwalad lomad tundwa sinno nödra süddant, sepärrast nad sinno nähhes nenda kiskendawad, nago Summalteab, kui nälg neil olleks. — Ehk sa olled jälle omma prukosti leiba nende kätte jagganud?“

„Sedda ma kül teggin, armas meister — wastas Klarus — agga sest nad ei sanud kuigi paljo.“

„Eks ma üttelnud — nurrises Dunbi —

nüüd sa woid isse nälgas seista; sest kaks kord ei anna minna mitte ühe korra eest."

"Meister, minna woin ning tahhan enne nälgas olla, kui need waesed lomad, kes weel peälegi wangis omma surma otawad, nago üllekohtoteggiad."

"Hoia ennast, et sa sedda mitte monne Summala kartmatta perremehhe kuuldes ei ütle; muido annab temma sinno jaggo iggapääw koer-tele, ja jättab sind ilma. Ülle sedda ei olle neil lomadel muidogi enam palju tarwis, — sest homme sawad ennamiste keik ärratappetud. Ka sinno wanna söbber, se weike koer, peab homme surrema; sest hoomse päwaga on jubba näddal otsa mödas, ja kegi ei tulle tedda wälja lunnastama."

Klarus pallus kül wägga, et ta sedda kenna koera pididi ellama jätma, agga meister wastas: "Kui minna igga üht' koera temma sabba-lippitsemisese pärrast ellus hoiaks, siis saaks mo maia pea ni täis koeri, et ma isse peaks wälja minnema. Näddal otsa odata on minno wiis, kui näddala päitwil kegi ei tulle üht loma wälja lunnastama, siis tappan ma tedda ärra. Te ka nenda, kui sa üksford isse perremees olled."

"Kui meister Dunbi alles räkis, kopputati ukse peäle. Dunbi läks wasto ja kulas järrele, kes sisse tahtis. Üks musta, räppuse näoga mees astus, teises käes teine kot, tuppä ning Dunbi wiis tedda üht' isseärranis kambri, kus ta woöra käest küsis: No, Riidsel, mis Teie

tänna mulle toote? Kas püüdminne on forda läinud? Mis seäl kottis siis tänna jälle sipleb?"

Liidsel puistas suremat kotti Dunbi ette wälja, kes agga teggi, nago tal middagi römo sest ei olleks, ja ütles: Paggan wötto! muud Teie ilmas ei to, kui ifka kassid ja koerad. Meid tühje saaks ma igga pääw ilma hinnata."

Dunbi südda ei möttelnud ial sedda mis ta su räkis. "Meister Dunbi, — wastas koerawarras — tehke wahhet koerte ja koerte wahhel. Waatke, neil keifil on kaelarihmud, ja sepärrast igga koeral omma perremees ja rikkas wäljalunnastaja. Teie sate ühhe ainsa eest nenda paljo kui Teie mulle keifi eest kofko annate."

Woõras mees räkis sedda, mis Dunbi isse ammo kül teadis. "Sedda teie keif rägite, — wastas kawwal Dunbi — agga ennamiste ei olle selle tagga middagi. Minna pean nende eest kallist rahha teile maksma, ja kegi ei osta neid wälja. Mis seäl teise kotti sees on?"

"Üks kenna rohhelisse sulgega pabokoi" — wastas warras. — "Mi illust ei olle weel minno silmad näinud. Peäle sedda moistab ta räkida; sest mitto sadda ford hüdis ta mind te peäl: "Sinna warras! Sinna warras!"

"Seäl olli temmal ka õigus" — ütles Dunbi — "egga ta isse Teie kotti ei lenda nud, Teie ollete tedda senna sisse pistnud."

"Sest polle nüüd aega räkida — wastas jälle warras — lühhidelt üttelda: andke mulle

wiis rubla, siis on keik Teie pärralt. Teie isse saate wiisist kaksümme." —

"Wiis rubla! — immetelles Dunbi — "kas Teil polle häbbi, Luidsek, nenda Judi modi küssida? Kui minna nende tühjade eest wiis rubla annan, siis ma pean isse ka wargaks sama. Sähke, siin on se õige hind ja ennam mitte üks teng."

"Poolteist rubla?! — ütles warras — se on wägga kassin. Meister Dunbi, pange tähele, Teie ahaukse pärrast ei to Teile wimaks feigi ennam middagi. Minna tullen wimast forda. Teie tahhate keik muido sada."

"Minge ikka, minge! — naeratas Duubi. — Ollen üllearrogigi weel annud. Ma isse ei sa neist middagi."

Woõras läks ärra. Pole tunni pärrast kopyotadi jälle ukse tagga. Dunbi lastis sisse; agga sel woõral olli herra ja mitte warga näggo.

"Kas siin ellab meister Dunbi? küsis woõras.

"Ea seisab Teie ees," wastas Dunbi.

"Minno koer, kedda ma wägga armastan, — ütles woõras — on, kas isse ärrajooksnud, ehk ärrawarrastud, ja ma tullen Teie käest küssima, kas feigi ei olle tedda Teile müa pakkumud? Peaks ma tedda jälle kätte sama!"

Dunbi südda hüppas römo pärrast, kui ta sedda kulis. "Kui suur ja mis näggo olli Teie koer?" küsis temma.

"Kestmissse jahhi koera surune, punnase ja

walge firjo" — wastas woõras — "ja temma kaela ümber on üks rihm kus peäl need tähhed S. W. D. seiswad."

"Tännini ei olle kül nisuggune koer weel minno silma juhtunud; agga ma lodan, et tedda ehk minno jure weel tuakse. Ma pean Teid sepärrast palluma, et mulle teada annate, mis Teie temma eest tahhate kullutada? Reed koeramüjad küsivad monnikord häbbematta kallist hinda, weel isseärranis, kui nad arro sawad, et koera taggasi noutakse. Et minna mitte ennam ei anna, kui Teie temma pärrast kullutada tahhate."

Kümme, ka wiisteistkümmed rubla tahhan ma temma eest anda, agga ennam mitte" — ütles woõras.

"Hea kül, herra! wastas Dunbi — kui tahhate nenda hea olla ja homme warra hommiko jälle tulla, siis lodan Teile parremat wastust woivad anda."

Woõras läks ärra. Agga ni pea kui ta uksest wälja olli, ütles Klarus omma perremehhe wasto: "Agga, meister Dunbi, se jahhikoer, kedda se woõras tagga otsis, on jo Teie kä, miks Teie kedda ei ütelnud? Ehk ei tulnud Teie mele? Ma pidin Teile jubba fõrd mele tulletama."

"Ülleks sinna omma su lahti teinud — wastas Dunbi — siis olleks minna feik sinno hambad kufku lõnud. Kas sa hull olled? Kui minna olleks ütelnud et koer jubba siin on,

siis olleks ma tedda piddand pari rubla eest ärraandma. Agga homme saan ma wiisteist kümmand, ja kui õn hea on, weel ennam. Sögge pois, minne ommeti ka targemaks."

Klarusse südda wallutas kül nisugguse kurjusse ülle, agga ta ei woinud middagi parrata.

Shto hilja tulli weel üks mees Dunbi jure, kel kül middagi tua ei olnud, agga kes wägga fallaja Dunbiga tahtis kofko sada, nenda et Dunbi omma naestki kuulda ei lastnud, mis nad rääksid. Esite rääksid nemmad üsna tassa, pärrast wois Klarus, kes teises kambri olli, monni arwa saada kuulda.

"Agga se woib ka ühhe sandi laps olla, kelle leido mitte koppikat ei pakkuta," — ütles Dunbi.

"Möttelge ommeti, meister Dunbi," — wastas wooras heäl — "se uhke lapse hoidja — need kallid rided, — se illus lapse wanter, — ta on kümme kord enne Würsti kui sandi laps."

"Selle lapse rided — wastas Dunbi — jätke temma selga. Kulage hästi järrele, kelle pärralt se laps on. Need rided pean ma sennikaua pandiks, kui ma nähä ollen sanud, kas Teie sannad ka tödde on. Kui ma tedda ollen kassoga ärramüinud, siis tahhan Teile ka püüdmisse waewa maksa; agga mitte enne."

Klarus olli jubba ammo omma wodis, kui ta hilja koia ust kulis kääksuwad ja ühte last nutwad, kedda tuppä kanti. Temma südda

wärrises rindus, ning unni ei tulnud keif se õ
temma silma, waid ta nuttis ja mötles omma
emma peäle.

VI.

Teisel hommikul tuli Klarusse meister lah-
feste temma wasto ja ütles: „Mo poeg, üks
immelik asji on sündinud. Gile õhto toob üks
mees, kedda ma ei tunne, ühte ärraeksind last
sia ja pakkub tedda minnule. Se woõras on
wisstist kuulnud, et minno jures kaddunud lo-
made järrele kulatakse. Kas ma pidin sedda
waest lapsokest ärratoukama, kes ulitse peäl ol-
leks omma surma leidnud? Ei mitte, mötlesin
minna, ma pean, kui hea ristiinnimenne tedda
wasto wõtma, kui ma ka mitte suurt asja tem-
ma eest ei sa. Ma ollen temmale süa ja jua
annud ja asjet teinud. Agga se karjopill ei
tahha wait jada; nuttab, kiskendab ja pallub,
et tedda peab emma jure widama. Klarus.
katsu sinna omma õnne temmaga, ehk sinna
saad tedda wait. Minno südda ei kanna temma
karjomist mitte ennam kuulda. Dunbi wiis
nüüd Klarust üht' isseärranis kambri, kus üks
5 aastane tüttarlaps otseti laua äres nuttis,
Nende kaskend räppuste riette järrele arwata,
pidi ta küll enne sandi kui Würsti laps ollema.
Agga temma loffis juukse, puhata näo ja lumme
walge ihho polest, olli warsi tunda, et ta üks
suurtsuggu rahwa laps olli. Peäle sedda olli

jo Klarus eilsest õhtasest sallakõnnest monni sanna kuulnud.

Dunbi läks wälja ja jättis Klarust lapsesga üksi. Laps tõstis pea ülles ja esimesenne sanna olli: „Kus mo armas mamma on? Wige mind warsi mamma jure, muido ma ütlen pap-pale, kes teie pead otsast ärraraiub. Melli peab ka minno illusad rided jälle selga pannema. Nende narrude sees minna kaueminne ei tahha olla, mis se wanna mees siin eile õhto mo selga panni.“

„Baene laps — mõtles Klarus — mis aitawad tuikeesse ähwardamissed kulli küünde wahhel?“ — Pärast ütles ta lapses wasto: „Kui ma sind pean mamma ja pappa jure wima, siis sa pead mulle enne ütleva, mis so nimme on ja kus sa ellad?“

Laps watas Klaruse silma ja ütles: „Minno nimme on Urabella, ja meie ellame ühhe sure illusa maia sees sure wee liggidal.“

Selle järrele ei woinud Klarus weel midagi arwo sada. „Kas sa woid mulle ka ütelda, küsis Klarus, mis so isfa nimme on?“

„Minna isfa nimme on „aus herra“ ja „armas abbikasa.““

Se olli õige kül; sest teenrid ja muud inimesesed nimmetasid wisjst temma isfa „aus herra“ ning temma emma nimmetas tedda „armas abbikasa;“ egga selle nimme at ei teadnud Klarus tedda weel kohhegilt otsida.

„Rägi mulle, kui sa moistad — küsis

jälle Klarus — mis näggo eht modi teie maia on?”

„Meie maia on üsna walge, kõrge müride wahhel, sure howi peäl, kus soldatid omma püs- sipedgä eddasi taggasi käiwad.“

Klarus mõtles järrele, ja küsis siis: „Kas seal howi wärrawa ees on üks weike raud silb, kelle ülle käiakse?”

„Ja muidogi — ütles laps rõõmsa heäleaga. Ja Milli on mulle ka ütelnud, et sedda silba igga öhto üllestommatakse.“

„Egga sinna ommeti kunninglikko lossi peält ei peaks ollema?“ küsis Klarus.

„No jah! — wastas Arabella — se on meie maia nimme. Wi mind nüüd warsi sinna. Egga kül minno mamma tapleb, kui ta mind nende narro riettega nääb.“

„Kannata weel nattuke, pallus Klarus, ja saad warsi omma mamma jure.“

„Ei mitte! karris Arabella — minna tahhan filmapilk mamma jure sada! Minno rided ja kannid tahhan ma warsi kätte. Minna ei tahha sedda hallitand leiba süa ja siin innetumas mustas kambriis ellada!“ Laps hakkas nüüd jälle sure heäleaga karrima. Klarus laskis tedda tüf aega karrida ja kui karrimisse tuio nattuke järrele jäi, ütles temma: „Arabella, wata minno peäle, minna ollen weel paljo õnetum laps kui sinna, ollen siin nisamma woõras nago sinna — ei tohhi ial omma emma jure minna — mitte ial! — Oh se on wägga

wallus! — — Wata minno näggo, monne päwa eest löi mo wobras:issa minno suust ja filmist werre wälja, üksi sepärrast, et ma omma emma kaugelt nähha tahtsin. Minna pean weel ennam hallitand leiwaga ellama, kui sinna, ja jaggan seddagi ennamiste nende poolnälgend koerte ja kassidele.”

Arabella jäi waggusi ning watas Klarusse filma.

„Sinna olled alles paar päiwi omma emmast emal; minna agga ollen jubba 50 päwa emma jurest ärra. Sinna saad, kas tänna, kui mitte, siis homme wisist jälle emma jure; agga minna ei sa egga tohhi ellades ennam emma jure miina. Simmul on pahha paar päiwi narrud rided kanda, minna pean elloaeg nenda ellama ja ei olle ial parremat lota. Agga minna ei küssenda egga karjo mitte nenda nago sinna, sest et ma tean, et se mulle midagi ei aita.”

Minna ei tahha ka mitte ennam karjoda — tootas Arabella — waid ka nenda tasfaksi nutta nago sinna, senni kui ma jälle omma emma jure taggasi saan.”

„Se on wägga hea — wastas Klarus — Nüüd ma tahhan meister Dnnbit palluda, et temma sulle sedda rohelist pabokoid seltsiks annab.”

Klarus räfis nüüd Dunbiga, et lapsse wanemad wist lossi peäl ellawad, ja suurtsuggu rahwas on. Dunbi südda köddises römo pär-

raft, sest ta lotis suurt hinda sawad. Klarusse wasto agga ütles temma:

„Se on wist muido lapsel jut. Kust nisugune narrokael sure rahwa laps woib olla?“

Klarusse palwe peäle lubbas Dunbi last illusa linnoga mängida, mis läbbi ta foggoni waggusi jäi.

Dunbi naene olli Temse silla peäl omma putka sees ja müüs toppitud lindusi. Dunbi isse tahtis nattuke wälja minna, ning andis sepärrast Arabella Klarusse holest, ja panni mollemad lapsed holega luffu tahha.

Louna tulli kätte ning meister Dunbi joudis jälle taggasi, agga foggoni ehmatand näoga.

„Kas monni innimenne on selle aia sees sisse tikkunud kui minna ärra ollin?“ küsis ta Klarusse käest.

„Minna ei olle mitte kuulnud,“ wastas pois.

Dunbi filmist wois nähä, et temma südda täis hirmo olli. Ta wiskas kwe seljast mahha, käis hirmoga möda tubba, wahtis tihti läbbi akna ja kulas ühhe förwaga ukse lingi äres. Nenda hirmoga pommises ta isseenneses: „Dileks minno hing sedda teadnud! Agga ma arwasin kül, egga Kromwell ennast pillkada ei lasse. Oh, olleks minna selle lapselwarga raipele möda pead annud! Dileks ta parraaego mo kä, ma teeks tedda kurja waimo sullast puruks ja jahhuks! Müüd ollen minna kimpus!“ —

Äkkiste fopputati ukse peäle. — Dunbi ehmatas nenda ärra, et ta mitte paigalt ennast

ei sanud ligutada. „Wata järrele, Klarus — ütles temma — wata enne läbbi afna, ja siis ütles mulle, kes seal on?”

Selsammal filmapilgul hüdis Dunbi naene ukse tagga: „te rutto üks lahti!” — Kas sa olled jubba kuulnud? küsisis rõmus naene sisse astudes —: „Tänna pari tunni eest anti Temse silla peäl, öige minno putka ukse ees, keifile teada, et ülleeilse lossi peäl Obersti herra Lindingi tüttar laps ehoidja silma eest on ärrawidud. Lapse wannadus, rided, surus, keif on nenda kui sel lapsel, mis sinno kä on. Nüüd saad sa hea leido! Agga mis se on, sinna olled nenda kahwatand, ja ei rõmusta ennast mitte selle hea sannume pärrast?”

„Jölle naene! — wastas Dunbi — Mis hea sannum se on? Kas olled ka kuulnud, mis pärrast weel ööldi? Krowwell lasseb teada anda, et ta igga ühte kes sedda last on warrastanud ehk tännini salganud, filmapill lasseb üllespua. Kas se rõmus sannum on? — Panne tähhele, nüüd ei näita se lapse warras ennast enam. Laps leitakse minno jurest ja siis on mul köis kaelas. Minno koerad, kassid ja linnud jäwad ellama ja minna pean taewa ja ma wahhel, nago worst suitsus rippuma. Oh, Summal! aita mind sest häddast!”

Se olli wist esimesne ford, et meister Dunbi Summala nimme nimmetas. Se on innimes panna, et ta Summala nimmegi teadis. — Summal parraho, on paljogi innimesi ma

peäl, kel Summala nimme üksi siis suus, kui neil hädda käes on! —

Rüüd ehmatas ka Dunbi armas abbikasa ärra — ja läks walgeks nago wärrawa post.

„Oleks ta ühhe rikka kaupmehhe tüttar ollewad, siis oleks ma rõmus. Agga Obersti tüttar! Se on se wanna parras! Need meh-
hed maksawad ennam moögaga kui rahhaga. Kuninga lossi peält — Oberst Linding — — Kromwell — — huuu! mo südda küpseb kui ma selle peäle mötlen. — Tanna pääw, kuida ma kuulsin, sawad need nelli ministrid Kromwelli kässo peäle üllespodud, kes onnieti isse würstid on. Kui palju ollen minna! Mind kaggistakse nago kässo poega ärra.“ — Nenda küssendas wanna Dunbi.

„Kas meie sedda last ei woi siis nenda ma peält ärrakautada, et sedda ükski innimenne, egga Summal taewaske ei tea — ütles Dunbi wagga naene — Ja et Summal taewast ei näe, siis sago lapse ellopäwad õse pimmedas täis. Minna arwan, siis woime julged olla?“

„Minne pörgo, feige omma sadana nouga! — wastas Dunbi — Ei ma sedda ka ei tahha! Parrem pogo mind innimesed ma peäl, kui sedda kurratid pörgus tewad. Agga — ota, ota, üks nou mul on: Minna otsin Bratworti sedda lapse warrast ülles, ja annan lapse temma kätte, katsugo isse, kuida ta läbbi saab. Kui ta tahhab tedda ärrahukkata, siis wötke isse omma hinge peäle. Üks õn weel olli, et ta

pimmedas todi, pimmedas tahhan ma tedda ka ärra wia."

Sure hirmoga ei pannud kummagi waggad abbiello rahwas tähhele, et Klarus wimast fanna fulis, mis nad teine teisega räkifid.

"Klarus! — hüdis Dunbi — panne nüüd, kui wiks pois, hästi tähhele, et se laps wait seisab. Tänna öhto wiin ma tedda emma jure taggasi. Ta peab ühhe lihhonikko tüttar ollema."

Klarus teadis jubba ennam, kui meister arwas, ja tal ep olnud mitte tarwis meistri sannade sisse uskuda. Dunbi naene olli jubba jälle omma kauba putka sisse taggasi läinud, ning Dunbi isse wöttis kühbara ja keppi ja lubbas lapse warrast miäna üllesotsma. Klarus ja Arabella jäid issekeskes foio. Need kaks last ning se rohelinne pabokoi ollid ühhes kambris. Ükkiste kuuldi 4 suretükki pauko lossi peält. Klarusse südda külmetas ärra; sest ta fulis Dunbi suust, et tänna need nelli ministrid ärrahukkati, kes wimati nenda julgeste kunninga poolt ollid seisnud. Klarus wöttis afna lahti ja nuttis nende waeste meeste pärrast rinnuli afna peäl; sest mitto pauko lasti, setto meestt podi ülles. — Kui ta nenda rinnuli afna peäl nuttis, fulis temma, et üks kahhin ülle pea läks, ja kui ta pea üllestöstis näggi temma, et pabokoi jubba ülle maiade lennates läks.

"Nüüd ollen ma waene üsna kimpus! — ohkas Klarus — Kui Dunbi taggasi tulleb ja

omma kallist pabokoi ei leia, peksab ta mind furnuks. — Oh Summal! Summal! mis ma waene nüüd pean teggema?"

Agga Klarusfel tulli üks isseärranis nou. Ta watas Urabella peäle. Ta teadis kui kibbe se on, wannemast ärralahhutud ja wang olla. Ta kui Dunbi last warga kätte taggasi olleks annud, siis olli ette teada, et tedda enne tap- peti kui ülles anti. Klarusse nou olli petud: Ta tahtis keige lapsuga ärrapöggeneda. — Dnneks olli Dunbi sure hirmoga, mis ta muido mitte ei teinud, ärraunnustanud ukses luffo panna.

"Nüüd on keif üks, kas nenda ehk nenda" — ütles Klarus, — ja laskis keif wangis linnud, koerad, kassid, orrawad ja mis seäl muido weel ollid, omma puride seest wälja. "Summal ei arwa mulle sedda wist mitte pattuks, kui ma omma perremehhe warrastud lomad lahti lassen. Minna ei woi neid mitte wanai mahha jätta; kes neil pärrast mind ennam middagi annaks; nad surreks nälga keif ärra."

Linnud lendasid ning kassid kargasid keif aknast wälja. Koerad agga lippitšesid Klarusse ümber, nago tahtsid nad tedda temma heateg- gemisse eest tännada. Olli Klarus jubba maiast wälja ulitse peäle sanud, jooksid koerad üks sedda ja teine teist ulitset möda keif laiali. Üksi se weike must koer, sedda Klarus nenda armastas, jäi temma jure, ning käis temma tagga.

Kuhho Klarus pididi minnema, sedda ta isfegi ei teadnud. Keige peält tahtis ta Arabella omma wannematte jure wia. Neg aialt watas Klarus ümber, kas Dunbi tedda ei pidand taggaaiama, ning kõndis Arabellaga losfi pole. Pea losfi silla liggidal tullid 6 sõameest ühhe naesterahwaga teine poolt küljest nende wasto, kelle käd raudus ollid. Häddaste olli weike Arabellella sedda naesterahwast näinud, kui ta kohhe hüdis: „Milli! Milli! kus sa lähhad? Wõtta mind liggi! Wi mind manna jure!“ Wang jäi eestotsa watama, kui ta sedda katkend rietega last ennese pole näggi jodkswad; agga warfi tundis ta Arabellat ärra ning hüdis: „Nüüd ollen minna peästetud! Wige mind nüüd herra jure, et ma temma tütre jälle ta kätte wiin.“ Laps ning lapse hoidja hakkasid nüüd teine teise kaelast kiini ning läksid ülle silla losfi wärrawast sisse.

Klarus olli jälle üksi ja keikist mahha jätud. Regi ei küsfinud temma järrel; fegi ei tulnud tedda Arabella peästmisse eest tännama. Agga sest olli tal siiski heameel, et tal nüüd ei olnud ennam tarwis losfi sisse miina, kus nende nelja ministri werri wist alles suitfis. Klarus moistis kül ärra, et temmal nüüd Londoni liinas ennam waenlasti kui sõbro olli, sepärrast wöttis temma nouks liinast foggoni wälja miina, ja maal monne põllomehhe jures tenistust ofida. Kaks asja ollid tale weel jänud: ta isfa firjotamisese tops ja se weike koer.

Elades ei olnud weel Klarus Londoni linnast wäljas käinud. Kui ta nüüd wasto õhtut wälja sai, panni temma wägga immeks, kuidas keif teifite leidis ollewad, kui linnas. Linnas olli järgest innimeste lärm, wankre kärra ja muud kissa; maal olli keif waggusi ja tasfane. Linnas ei näinud ta ial muud, kui maia mürid ja ulitse kiwwid; maal ollid keif maante äärted rohhelised ja iggal pool lilled nähhä. Siin lendasid ja laulsid linnud, siin jooksid jõed ja oiad, siin kaswasid keifsuggu puud, — Klarus tännas Jummalat, et ta linnast olli wälja sanud, ja rõmustas ennast ülle keige mis kulis ja näggi.

Klaruse rõmo ei sanud agga kuigi kauaks. Shto joudis kätte ja köht hakkas süa pärrima. Agga kust sedda wötta? Et rahha eest keif woib sada, teadis Klarus kül; agga kust rahha wötta? Omma kirjotse topsti, ehk koera ärramäa, se olli ka wägga raske. Teine olli temma isä ainus pärrandus, teine temma ainus felttimees. „Parrem teisi palluda, kui warrastada“ — ütles ta isseenneses — ning läks ühte maiasse ja pallus tükki leiba, mis temmale ka anti. Truiste jaggas temma sedda saaki omma musta sõbrale, kes nisamma palju sai kui Klarus isse. — Neg aialt hakkas nüüd pääw metsa tahha wauma ning Klarus pididi ennesele õkorterit murretsema, mis ta ühhes heina künes ka leidis. Siin heitis nüüd Klarus enne, kui ta maggama uinus, weel põlwili maaha ning andis Isäle tänno, kes sedda tänaini ni immelikkult

olli hoidnud ning keigest kurjast peästnud. Pallus Issat ka eddespidi ennese eest hoolt kanda, ja emma ning öed wennad omma faitsmisse alla wötta, kui ka omma kurja woõra issa ja keige kurja innimeste süddamed omma õigusse pole pöörda. —

(Jääb polele.)

Mõre tüttarlaste pegel.

Ühes küllas ollid pulmad. — Mifs sest ei pea Sannumetoja ka räkima? Abbiello on Summalast seätud ja wagga ristiinnimeste keige surem mapeälne ön; sest kust on ma peäl suremat õnne leida, kui abbiellust, kui kaks hinge Issanda juhhatamisse järrele teine teist leidwad, ja temma kartusses teine teisega head ja kurja kandwad. Summalakartlik abbiello rahwa armastus teeb keik kibbedat magusaks ja rasket kergeks. Agga Summal parrako! abbiello on üks elloaegne willetsus ja wangipõlli, kui sedda Issandaga ei hakkata ja eddasi ei aeta. Agga sest ei tahtnud Sannumetoja seford kõnneleda, waid sest, mis ta külla pulma peäl kulis.

„Kuulge, seppa-issand, Teie ollete paljo maid läbbikäinud ja mitmed asjad näinud,“ — pallus üks pulma woõras — räkige meile monni ennemuistne ehk meieaegne jut, mis hea kuulda

on! Teie kõnned on jo ikka head kuulda ja andwad palju õppetust. Siis on nore innimestel ka üks parrem tö kuulda kui muidohüppada ja fargada."

"Minno pärrast; — wastas meister, ning watas ennese ümber, kus hulk tüttarlapsi kottofoggus temma jutto kulama. Rattakesse aia pärrast olli pulma rahwas nago pilw temma ümber kous. Sunneks tulli üks jut temma mele, mis monne aia eest olli sündinud, ning kust isseärranis tüttarlapsed, kui nad tähhele pannid, suurt õppetust woisid sada.

"Olge nenda hea, meister, räkige! Meie keif kulame nago üks ainus kõrw" — pallusid tüttarlapsed.

"Hea kül;" — wastas sep. — "Tahhan siis isseärranis teile kõnneleda. Agga kirjotage keif holega omma kõrwa tahha, et middagi ärra ei unnu."

"Ühhe rattaseppa nelja lapse seast — hakkas meister räkima — olli Lena keige wannem. Lena olli, mis woib üttelda, priske nago oun; wiiks ja ussin nago wälf. Lena isfa olli agga waese pärralinne mees. Nelli last olli kätte peäl toita; isse naesega ka weel: igga sömaaego kuus waimo laua äres sömas — kust se pididi wälja tullemä? Nad said kül päwast päwa, agga ülle ei woinud middagi jada. Lena olli priske ja illusam kui keif teised külla tüdrukud. Se olli muido wägga hea; agga Lena isse teadis ka sedda ning piddas ennast seks, se ep

olnud mitte hea. Temma ei woinud mitte ühhest peeglist, ja, mitte weepangist muido möda miina, kui ta mitte omma näggo siina sisse ei watanud. Sa kui ta kellegi peäle watas, siis olli se, nago ta olleks küssida tahtnud: „Kas sa olled üht' illusamat tüdrukut näinud kui minna ollen?“

Lena keige surem abhastus olli, et ta ennast mitte ei woinud nenda ehitada kui ta tahtis. Temma tahtis mamsel olla; agga isfa joud ei ullatand. Ka olli temma südda wägga nukker, et keif kulla nored mehhed mitte temma peäle ei wadand, egga tedda ei kummardanud, mis ta alwa riette sü arwas ollewad. „Üks ainus noor mees, Samel nimme, olli küllas, kes pallawa süddame ja sulla filmiga Lena peäle watas. Agga se olli Lenale liaks alw, kelle terretamist ta waewalt wasto wöttis. Lena olli siis keige röömsam, kui tedda üks noor'sand terretas. —

„Armas isfa“ — ütles temma üks ferd — minno rided on wägga waesed. Wata kuida Annal, Katrinal, Tinal, Lowisal ja mude teistel, illusad rided on; minna kün nago wanna pleekind aed, omma wanna riettega.“

„Dlle wait! — wastas isfa. — Mul on raske kül teile leiba tenida ja teid keifi omma kümne sörmega toita; kust ma sinno plikkale weel need illusad rided pean wõtma?“

„Egga minna sedda ka ei pärrigi, armas isfa! — wastas Lena. — „Minna tenin

ommale isse ridid, kui sa mind liinna tenima lubbad minna. Siis on sul ka üks sõja wähhäm."

"Minno pärrast! — wastas issa — Agga wata, tüdruk, omma jalge ette!"

Nüüd hüppas Lena rõmo pärrast nago orrawas, ja laulis nago lookenne, öhto hilja ja hommiko warra. Sameli peäle ta ei wadandgi ennam. Temma peas ei olnud nüüd ennam muud kui illusad rided, rõmus ello, paljo terre-tajaid.

Mardi päwa aego läks Lena liinna. Tüt aega läks ärra, enne kui ta ühhe kohtosaksa jures tenistust sai. Kus ta need päwad ellas, ei tea minna mitte. Poolteist hõbbe rubla lubbati kuus palka, mis sa weel tahhad!

Lena jäi süna. Ta olli nüüd öige uhke se peäle, et ta kohtosaksa tüdruk olli. — Minno wanna issa ütles ikka: "kui lehmäl wägga hea põlli on, siis ta lähhäb kila eatse peäle tantsuma ja murrab omma jalla." Nenda sündis ka pärrast Lenaga.

Sggal ühhel olli Samelist kahjo; sest se olli ellawalt furnud. Temmal seisib nüüd ikka wessi filmis ja hoidis ennast teiste noorde innimeste eest kõrwale. Lena olli ni temma süddame külge kaswanud, et ta olleks kurbdusse pärrast pea furnud. Lena olli tedda kül järgeste ärratoukanud; agga temma ei woinud tedda süiski mitte ärraunnustada.

Gestotsa pillasid tedda teised noored mehhed. Kui nad agga näggid kui wallo se temmale

teggi, jättsid nad tedda rahhule. Keif ütlesid: Lena ei olle sind mitte wäärt! Agga Samel ei sanud mitte röömsaks. Kui ta monni ford mitte ennam ei joudnud omma süddant wägista, tada, läks ta liina, kus ta Lenat nähhä sai, mis tale jälle terwist andis; agga fergemelelinne Lena teggi ikka, nago ei näinudgi ta tedda. Lena olli jo liina mansel, kus temma ennam Sameli peäle watas!

Kohtosaksa maias ollid sülla kõrgused peeglid, kust Lena ial muido möda ei läinud, kui ta mitte omma juuksed ei silltand, fraet ei seadnud, ehk palge nukkud ei õrunud, et nad hästi punnased pididid ollema. Lena sai sure p lga. Peäle sedda ollid ennamiste igga pääw woõrad, kes Lenale rubla rubla peäle kink sid. Mida ennam rahha, sedda uhkemaks läksid Lena r. d. d. Tubba pari fu pärrast rääksid keif kink seppa-, pottiseppa- ja pütaseppa-sellid: „Silla kehto-herra toamansel en üks wägga illus ingel! Agga liaks kallis ei woi ta ka mitte olla.“

Samel sai sedda kuulda, se läks nago nugga läbbi temma süddame; sest ta moistis kül, mis need sellid möllesid. — „Summal kaitsto isse wacst Lena“ — õhkas temma — ma kardan wägga, et ta omma puhta suffadega wimaks porri auko astub!“

Kohtosaksa poeg, üks wägga kenna neor-mees, pitk nago kõrgas ja kestelt penike nago sypelgas, olli kaptein, ja ellas ka isä jurcs. Se olli wacse Lenale rööms, agga ka — õn-

netusseks. Kaptein näggi jubba esimesesl päwal, et priiskemat tütarlast mitte ei olnud, kui Lena, ning Lena mõtles: „agga ai illust meesterahwast ei olle ma omma ello sees weel näinud, kui meie noor kapteini herra on. Nago üks pilt! Kui ta minno peäle watab — ja sedda ta teeb allati — siis ta silmad põllewad peas.“ Lena olli rummal ja läks seläbbi weel uhkesmaks, et ta kül olleks piddand ehmatama.

Turrul sai Lena omma sēbra Annaga kofko, ning ütles: „Meie noor herra teab ka kül mis illus en.“

„Woi nenda?“ — wastas Anna ning kõngitas pead; agga nenda et Lena mitte ei näinud.

„Mis ma sest sinnule saljan“ — ütles Lena — eile ütles ta minnule: „Lena, sinna olled se keige illusam restill!“ — ning andis mulle — suud. — Mõttele ommeti, Anna, ja temma on kapteini herra! Mis sagguse teise tüdrukul on nisaggune ön?“

Mis Anna selle peäle wastas, sedda ma ei tea; agga waene Samel, kes sedda koggematta peält kulis, ehmatas pool sarnuks. Ta wöttis süddame rindu, läks Lena jure ja ütles: „Oh, Lena, ke.f In rägib sinnuft ja sinno kapteinist. Sinno jallad kairwad kurja te peäl. Lena! Lena! Mõttele ennese ette ja pallu Jummalat. Kaptein r sub so puhtust ja siis olled sa üks õnneto põlgtud loom!“ —

Agga olleks teie nüüd kuulnud, kui Lenal su peas olli! Ta söimas Sameli mailma peält

ärta, ja waene Samel läks ni nago tedda foer olleks hammustand. Ta nuttis keif selle ö ja teisel hommikul jooksis ta Lena isä jure, ning pallus, et isä Lenat maenitseks, ennese ette wadata. —

Kui isä nüüd linna läks, siis woite isä arwata, kuida modi ta omma eddewa tütreaga kõnneles.

Lena agga söimas isä ette Samelit weel ennam, ja ütles: „Samel rägib sedda küste pärrast. Ta jookseb nago wasfikas minno järrele ja, et minna tedda mitte ei falli, siis tõstab ta keifuggused walle juttud minno peäle.“ Isä jäi rahhule ning läks jälle foio. Kapteini herra jäi agga siina. Ta Samel ei julgun'd sest päwast sadik ka omma filmi Lenale ennam näitama, muido fallis Lenakenne olleks neid peast wäljakiskunud. — Nelli nädalad pärrast sedda läks kaptein omma üllematte kässo peäle seält liinast ärra ning Lena nuttust punnaseks läinud filma waatsid ühhest aknast temma järrele; sest meie Lenakesse tüttarlapse au ning ihho-puhtus — olli läinud!! Oh hädda! hädda! Illus kaptein läks isä ärra ja jättis häbbi Lenale! —

Mis keif lin sest kõnneles, woib igga üks issegi arwata; sedda agga woin teile ütelda, et fohtosaks monne aia pärrast kenna Lena minnema satis. Et ta isä jure ei tohtnud miina, siis läks ta omma illusa kapteini herra jure, kes tedda jo olli lubbanud ärrawõtta; se hea mehhekenne kihutas agga Lena ratsa-

hobbose piitsaga uksest wälja. Meelt ärraheites jookseb ta nüüd jälle linna taggasi ja sure wae- waga ja palwetega wõttab. tedda wimaks üks wanna soldani naene ennese jure korteri. Seal nuttis nüüd Lena ja kuddus omma sukka. Mis enne illus ja priske olli, läks nüüd igga päwaga kahwatumaks. Kuus kuud ehk pool aastat pär- rast kapteini ärraminnemist olli meie Lena näggo, mis enne nago wärske masika terra punnetas, nüüd kollatand, nago kaysa leht.

„Urge pange pahhaks, arnijad lapsed, — ütles seppameister tüdrukutte wasto — Küllab moistate isfegi ärra: waene Lena ei olnud mitte ennam üksine, sepärrast olli tedda kurbdus ja häbbi nenda ärralöppetanud, et ta nago innimesse warri wäljanäitas.“

Paar kuud peäle sedda, kuuldi jubba, et Silla-kohtoherra Lenal teised järjed kä on! —

Nüüd agga tulli Lenal pärris hädda kätte. Linnaast aeti tedda ärra, wannematte jure taggasi miina, — kuida pididi ta sedda julguma? Se uhke illus Lena pididi nüüd süületäiega taggasi tulles!

Agga mis ta pididi süüski teggema? Käed ollid kiini, tööd ei woinud ennam teha, kust pididi süa sama? Mis muud, kui isfa jure taggasi; tehko ta mis ta teeb.

Oh, minno Summal! isfa tahtis meelt ärraheita; emma nuttis ennast pool pimmedaks. Monned külla innimesed kahhetsefid, teised hästi- tasid; süüski surem hulk ütles: „parras! parras!“

mis feigi otsib, sedda ta leiab. Lena ninna: kenne olli enne wägga püsti, nüüd ta moistab mahha wadata." —

Rahho olli Lena süddamest laddund, ja rahho assemel pörgo wallo seäl sees. Nuustud mehhe: naeste hulka ei tohtind temma miinna; tüttarlapsed pöggenesid temma eest ärra. Sel aial olli ka weel se mood, et nisuggu'ed naeste: rahwas firrikus häbbipenkis pidid istuma, mis eest Lenal wägga hirm olli. Ta olleks poolt osfa omma ellopäiwist ärraannud, kui se temp mis nüüd tehtud olli, olleks teggematta olnud. Menda kahheisewad mitto; agga n. is se pärrast ennam aitab. Kui laps uppunud, siis ei aita tedda ennam wee eest hoida.

Lena olli ommas kurbdusses kui melest ärra. Kurrat olli tedda eksitanud — ja kes kurratile ühhe juukse karwa annab, selle pea ta wöttab terwelt ärra. Lena käis ükspääw omma laps: sega jõe äres. Seäl andis kurrat — kuida Lena isse pärrast kohto ees tunnistas — tem: male sedda nou: „Sind ei nä egga kule nüüd feigi; raske on sul muidogi; panne omma last ka sinna, kus Mosesse emma tedda panni — sago mis tast saab! — Tõggi mattab sinno laps: sokesse ja kattab sinno häbbi. Minne siis monne aia pärrast jälle liina tenima ja litle, et so laps surnud on. Neg parrandab keif hawad. Rahwas unnustab monne näddali pärrast keif ärra, sinna oüled pärrast sesamma kenna Lena tes ja enne ollid ja wo: d weel auwäärt em:

mandaks sada." Se olli kurradi nou. Oh, ta on jubba algmisest siit sadik, mitmele nisuggust nou annud ja paljo on Summal parrako! temma nou järrele teinud.

Pool tundi pärrast sedda läks Lena lapsokenne nago putuf jõe laenetega alla! —

Mis Lena isse on teinud ning möttelnud, ei tea minna mitte; sedda ma agga tean, et pari päwa pärrast Lena liinas jälle tenimas olli ja omma lapse ütles ühhe saunlase naese jures ollewad, kellele ta pole ommast palgast lubbas anda.

Keik läks nüüd jälle wägga hästi. Lena olli ueste priske ja punnane; fegi ei möttelnud ennam se peäle, mis enne olli sündinud. Lena watas jälle nore meeste peäle, nored mehhed waatsid Lena peäle. Kus mulne lummi, seäl multsed asjad. Wimaks tulli weel se ön, et Lena ühhe priske ning targa rätsepa prudiks sai. Nüüd olli lust jälle lahti! Mollemad ollid röömsad; sest Lena olli omma peigmehhele, kes küll teadis, mis luggu Lenaga mullu olli — ta ütelnud, et temma laps monne aia eest rinna-többesse ärra furnud.

Lena peigmehhe isä olli kallamees, ja ellas serärrast jõe kalda peäl. Üks pühapäaw hõrmito läks peigmees omma prudiga isäle woõraks. Isä olli teine naene ja sannel kümne nädalinne laps süllis. Kui peigmees Lenaga jõe äre sai, ei tahtnud Lena sedda teed mis möda jõe kallast, ülle asä kohhe läks, mitte minna,

waid tahtis möda maanteed kääia, mis paljo kōwveram ja tolmune olli. Agga mis teha, peigmees pididi järrele andma. Teie teate kül miikspärrast Lena jōggi kartis; agga waese peigmehhe süddamesse ei tulnud se mötte mitte.

Pääw olli jubba lounes, kui nad küllasse said, ning peigmehhe isä istus omma perre ja lastega laua äres, ja söi kallo. Woörad pididid nüüd ka laua äre istuma; agga Lena suust ei läinud selle jõe kallad mitte alla. Ta kehha wärrises, kui ta neid laua peäl näggi ollewad. Widda rõõmsam ta kotto wäljaminnes olli, sedda kurtwem olli temma küllas; — sest jõe kohhiseminne ja need kallad laua peäl, ärratasid Lena süddametunnistust jälle ülles. Kuida wois ta neid kallo süa, kui ta mötles, et ka monni neist temma surnud lapse kehha on sōnud?

Pärrast söma wöttis emma omma lapse kät-kist, ning tahtis tedda ka omma tullewase minniale näidata; agga ni pea kui Lena sedda lapsokest näggi, kahwatas ta ärra nago lummetük, moffad läksid sinniseks, pea waus teise ölla peäle, Lena kuffus toli peäle ja minnistas ärra.

Agga mees woib arwada, kuida peigmehhel hirm ja kahjo olli. Pruut tousis agga wimaks kui nad ädikaga temma silma kulnud örusid, jälle ellusse.

„Mis tal wigga on? — küsis ämma-eit — Peigmees, kes isfegi ei tead mis ta räkis, selletas omma wannemattetele nenda: „Lena om-

ma laps on hilja aego furnud, sepärrast kui ta sedda lapsokest näggi, minnistas temma halletusse pärrast ärra."

Issale agga tulli üks teine asfi mele. Pigi aasta eest olli temma üht furnud last omma wörgust leidnud. Ta wiis tedda moisa wanne mattele nähhä, kes sedda last liina fohto peäle saatsid. Agga kallamees pallus: "Armsad moisa wannemad, minna ollen waene, ja minno naes sel on pea lapse ridid tarwis, andke selle furnud lapse ridid minnule!" Rided lubbati kallamehele; laps widi liina. Mis tohtergi teadis? Minne wötta kiini, kelle omma ta olli?

Just selle lapse ridid ollid parraaego kallamehe lapse selgas.

Lena tullewane äia:issa istus Lena ette ning mötles: "Kes teab! Summalal on monni lord immelikkud teed. Ehk saan warsi teada, kes selle leitud furnu emma on." "Mis sa arwad, mo tüttar, sest kennast lapse kuest?" — küsib temma. — Lena panneb süddame kowwaks ja ütleb: "Dige illus!" Agga temma heälest olli tunda, et ta südda wärrises. "Jah, — wastas issa — se olli imme kül, kuidä minna sedda kuba sain! Pigi aasta eest leidsin minna ommast wörgust ühte kenna poisilapsokest, kelle selgas se kuub olli. So wisst monni sadana emma, kes kurjal kombel olli emmaks sanud, tedda olli jökke wiskanud"

Kallamees ei sanud weel omma jutto löp petud, kui Lena jubba küssendama hakkas:

„Sadana emma! sadana emma! Minna ollen se sadana emma! Wige mind kohtusse, et ma omma palka saan! Minna ollen omna lapse isse ärraupputanud!“ —

„Mis Lena räkis, olli tössi, ehk kül peigmees ennast pea furnuks olleks ehmatanud. Kohtoteenrid todi siina, Lena seuti kinni ja kohto ees tunnistas ta keif ülles. Selle peäle mõisteti temma peäle kohhut: Lena pea sai keige liina rahwa ees möögaga otsast ärralödud ja temma kehha wälja peäle wissatud, kus rongad tedda ärrasöid.“ — — —

Seppa meister jäi nüüd waid, ja keif kes temma ümber seisid, ollid ärrakohkunud.

Pärrast ütles temma: Sedda kõnnet pango igga tüttarlaps tähhele; agga isseärranis need, kes liinatenistust suureks õnneks pannewad ja siina tikkuwad.“

Se olli nore tüttarlaste pegel.

Julgus ja argus.

Julgusfest ja argusfest olleks wägga paljo kõnneleda. Monni ford on hea kui inimesenne julge, teine ford jälle hea kui ta arg on. Monni on sure hädda sisse sattunud seläbbi, et ta julge olli; teine jälle seläbbi, et

ta wägga arg olli; Kuida se nenda sünnib? Tulle Jummal appi! Egga se raste ei olle arrosada: Se tulleb fest, et igga mees ei moista õigel aial julge ja õigel aial arg olla. —

Ühhel rikkal perremehhel, kes Jummalat kartis ja õigust armastas, olli üks ainus poeg. Agga, kuida iggaüks teab: se ainus poeg on ifka ka se mõnnitud poeg. Tubba maast maddalast olli temma üks wallato ja lööp pois. Kül monni kord ütles issa: „Se pois tahhaks witsu; ta lähhäb wimati nenda koveraks, et temmast mitte head nahka ennam ei sa.“

„Ta on ja alles noor ning rummal — wastas emma, ja wöttis poiakest omma põlle alla. — „Settosamma last meil on. Ets sa karda ka? Kui se meil ärrasurreb, mis siis? Sinna olled ifka wemlaga selle lapse tagga!“

„Mõnnita, mõnnita“ — wastas issa — „kül sa nääd, mis wõrrinad ta meile wimaks tahha teeb.“ —

Sedda wiisi kõnnelesid lapse wannemad igga pääw; agga poiakenne teggi ifka mis ta isse tahtis. Suremaks läks poeg, suremaks läksid ka poia kelmussed. Minna ep olnud weel hästi puhhas; agga piip pididi suus ollema. Ramat ep olnud weel ammo mitte selge, egga wiis peatükki õppitud; agga üks suur hulk kõrtsi laulusid pididi peas ollema. Et ta weel midagi tehha ei moistnud, fest ei olnud poisil mitte häbbi; agga kui kõrtsis klasi korraga ei joudnud tühjaks jua, fest olli tal mitto päwa häbbi.

Mis mees sest poisist wois sada, woib igga mees isse arwata. — Issa läks iggapääw wannemaiks, ja omma ainsa poia wasto sedda nõrgemaiks. Temma ainus karristus olli pär-
rast weel se, et ta wanna kohtomoistja Eli kombel poega maenitses: "Poeg, kuidas ma sedda ja teist finnuist kulen? Olle hea laps, jätta need kombes mahhad, muido ma pean murrega hauda minnema."

Ta, kust wõtta! Poeg naeris ja lubbas en-
nast parranda; agga jäi seksammaiks mis ta olli. Ta olleks igga pääw sowinud, et issa jubba hauda lähhäks, siis olleks warrandus sedda ennemalt temma kätte jänud. Sest issa surma ei ota kegi mu ni, kui temma omma ellitud poeg. Parrem on jo perremees, kui perremehhe järgminne olla. Sepärrast, wanne-
matte keige surem tarkus olleks, kui nad hästi pähhä ja süddamesse õppiks! "Kaswatage ommad lapsed karristusess ja Issanda maenitsusess! — Hirmo ja armo. — Midda kibbedam wits, sedda armsam laps."

Agga isfal olli üks ainus poeg, temma ei julgund sedda teha, ehk ta kül teadis; se-
pärrast leika, mis sa isse külwanud olled.

Poisist sai mees, mehhest sai kartwopiddi kiskuja, kartwopiddi kiskjast mehhetapja ja mehhe-
tapjast — Sibberi wang! — — Issa surri murre pärrast ning emma läks hulluks ja surri

ka pea ärra. Woõrab jaggasid warra, naersid ja tüllitfesid seäl jures, nago rongad raipe kallal.

„Kust se tulli?“ — küsib monni luggia.

Üksi sest — wastan minna — et isä ei julgunud õigel aial omma naest kurwastada ja poega hirmutada. —

Üks mees, kel Jummal joudo ja terwist annud, olli wägga uhke selle peäle. Keiki, kes melega hädda sisse ei jooksnud, söimas temma wannaks memmeks, kes middagi ei julgu. Kus surm filmaga nähhä, seäl olli temma keige ees; ja kui rahwas temma mehe julgust ja joudo kitis, siis wärrises temma südda uhkusse ja rõmo pärrast sees.

Uksford laskis moisa herra karrojahti pidada; sest wanna messikäp olli monda mullikast warrastanud ja mitto kaera kuhhelast laiail pil lanud. Iggaüks tahtis kütiti nimme kanda ja keik ruttasid püssidega metsa, kus karro sissepiritud olli. Wanna messikäp maggas rahhulist omma kõrwa peäl, ja ei moistnud kaugelt arwata, et küllalised selle nattukse kaerde pärrast temmale nenda pallawad tahtsid teha. Küttid seäti ette, aiajad hakkasid kõlla teggima, koerad kiskuma ja paukuma Subba ees kuuldi piu! pau! . . . Haoh! karjatas messikäp ja istus mahha; sest ristlube peält olli ta purruks lastud. Nüüd jooksid küttid ja aiajad keik kokko; agga enne kui kegi mu weel mötles,

jooksis julge noormees karru ette ja tahtis temmale kirwe silmaga pähhä liia. Ta, kust wõtta! Karru ei olle kanna. Mehheke läks omma sure jouga liaks lähedale, karru tombas tedda omma sülle ja surrus meest nenda omma sõbralikko rinna wasto, et mehhekenne mitte näuf-suda ei sanud. Pea peält tombas ta sure tükki nahka keige juukstega ärra; kae warre olli ta ennamiste ärrapurrustanud ja keif temma kehha nenda ärrapiggistanud, et ta nago weski kiwui alt wälja tuli. Wisist olleks ta omma hinge siina jätnud, kui mitte üks küt sel silmapilgul karru süddamest ei olleks läbbi lastnud. Mitto kumb olli nüüd mees pallakaga pöördä, kus ta ette wöttis, ello aeges mitte ennam karru liggi minna. Ta teggi sedda nenda, nago karru läbbi üksi woiks surma sada.

Häddaste olli mees jälle terve, kui jubba keif unnund olli. Ühhel laupäwal olli temma moisa korsnid pühkimas. „Kuida sa julgud seäl kõrge korsna otsas seisma? — küssis rahwas alt — Eks so pea ei hakka ümber käima?“

„Mis se suur asji on — wastas mees; — Ma woin ka nago orrawas möda kattukse harja joošta.“

Mees astus nüüd korsna otsast kattukse harja peäle. Käis essite ja ei kuffunud mitte; agga et ta käies ei kuffunud, aias nüüd uhkus tedda ka jooksuma — ja nenda kui ta jooksuma hakkas, jubba — kuffus! Maas ei siplen'd mees ennam kät egga jalga. Keif arwasid:

nüüd on ta valmis. Agga saaksid lastsid tedda rohtudega öruda, ja wata! mees touis jälle ellama; agga — kae lu olli kahhest kohhast katti! Nüüd läks jälle ennam kui pool aastat, enne kui mees omma käega wois tööd teha. Ta tootas temma ärra, ial ennam kattusse peäl kääia egga joosta, nago kattusselt kuffudes üksi woib surma leida.

Süggise Kadri pääw tulli kätte. Noor eatse kirm olli wee peäl ning kulla poisid wis- kasid pukaidid ja kiwwa möda eatset. Agga kegi ei julgunud weel peäle minna.

„Miks teie ei lähhä liugu lastma?“ küsis noormees.

„Ei kanna weel“ — wastasid teised.

„Mis jut se on? — ütles temma, ja astus peäle — Teie wannad memmed ei julgu peäle minnema.“

„Ja, ärest; agga minne kaugemale!“ —

Mees hakkas minnema, eatse hakkas prag- gisema, temma olli liggi kesset jõggi — jubba waus. „Appi! appi! appi!“ Need ollid wiim- sed sannad.

Kes pididi appiminnema? kes wois appi- minna? Jõggi ei kannud egga murdnud. Ei peäsnnud lootsikuga egga ilma lootsikutta. Mees waus ja kaddus. Kehha leiti 'alt juatse peält ülles'; agga hing olli läinud!

„Se rummal mees otsis isse surma“ — ütles monni.

Ei otsind mitte, — wastan minna. Temma tahtis nisamma ellada nago sinna ja minna; agga temma olli liigjulge ja seält ta sai omma otsa.

Tahhan teile nüüd weel räkida, kuida üks waene mees ennast liigargusfega pinas, ja pärrast isse ennese ülle pididi naerma.

Saat olli otsas ning lihhonikkud ja kaupmehhed hakkasid jälle koddo pole minnema. Lihhonikkud on muido julged kes mitte jännese eest metsa ei jöse; agga se mees kellest minna rāgin, olli ni arg, et ta isse ennese warjo eest tikkus pakko pannema. Temma nimme olli Korits. Sedda teab iggamees, kui lihhonikkud ladale lähhäwad, siis ei olle nende poued egga tassud mitte tühjad. Koritsel olli agga ka weel tass täis, kui ta ladalt ärraläks. Suur walge olli alles, kui ta lada platsilt minnema hakkas, agga siina kus essimenne hea kõrts tulli, olli tüf maad.

„Agga kui nüüd enne pimmedaks lähhäb, kui ma siina saan! mötles ta isseenneses ja wärrises. Peäle sedda on siin pimme laan ja ammogi rāgitakse jubba lahti peäsnud Pola wangidest, kes küllade sees peawad warrastamas kaima ja tekäiate tassud läbbi otsima. Oh Jummal olle minno naeste lastele armolinne, ja kaitse mind ja mo rahha kotti! — öhkas Korits hobbose selgas ja ta hambad löggisefid hirno pärrast suus.

Äkkiste tulli temmal üks hea nou: „Minna lähän siit kohhe ülle külla wälja ja selle sure nömme! Kohhe on mul agga 8 ja ümber 15 wersta.“

Korits pöris hobbose ülle wälja nömme peäle. Häddaste olli temma agga nömme peäle sanud, kui pimme jubba kätte tulli.

Nömme peäl olli paljo risttesid ning Korits ei näinud süggise öse pimmedaga ennam, mis süggune se öige olli. Ta teggi kül ommad filmad pärrane lahti; agga et tal kassi filmad ei olnud, ei näinud ta ommeti middagi. Ta kui ta olleks näinud, se middagi ei aitnud: temma olli jubba öige te peält ärra.

Teed läfsid ifka weiksemaks ja mets paksemaks; Koritse hirm tousis ifka suremaks. Ta tombas hobbusi kül parrema, kül pahhema käre pole; agga se ei aitnud muud middagi, kui ühhe efsitusse te peält teise peäle. Ümberringi ep olnud muud kui räggadik ja rakba, ja eespool, aimas Korits, paistis pimme laan, mis ta waese innimesse hirmo weel suremaks teggi; sest kui paljo Polakid wois seäl pimmedas metsas olla, kellele temma nüüd omma rahhakotti ning illusa riettega nago isse suhho jooksis! Ta piddas hobbose kinni, kulas, watas, — middagi.

Mis aitas otamine? „Metsa ei woi sa jada,“ — mötles temma. „Nüüd ei aita mu nou, kui lasse hobbone nenda miäna, kui ta isse tahhab. Monni kord on ellajas paljo targem

kui inimenne. Ehk Jummal juhhatab mulle ühhe ömaia, kus mo hing ei moista möttelda.”

Kuida Korits mötles, nenda ta teggi. Ta panni hobbose warrused saddula nuppu külge, ja laskis tedda isse teed otsida, ni palju kui ta moistis. Hobbone läks nüüd omma pead eddasi. S olli pimme nago ket, ja läks weel pimmedamaks. Tuul hakkas tousma, pilwed katsid taewast, nenda et mitte üks täht ennam ei paistnud. Hobbone läks omma luggu ifka eddasi ja eddasi. Ükkiste näggi Korits kaugelt üht' walget nago tähte paistwad. Se olli tale nüüd sureks rõmuks. Ugga sedda rõmo ei sanud kuigi kauaks. Kes kardab, selle filma ees on feik asjad õnnetus. Se wois jo ka üks Polakatte tulli olla. Kas ta pididi õige isse melega nende sülle jooksuma? „Kui ma sest tän-nastest ööst weel üllejään,“ — mötles temma — siis ma ellan ifka weel.”

Olleks mitte wihma saddama hakkanud, ja pärrast nago ämbriga taewast wallana, ta olleks parrem metsa pu alla heitnud, ehk hobbose pu külge siddunud ja pu otsa läinud, nago Robbinson, enne kui temma ühhes foggoni wooras kohtes, kus peäle sedda weel palju Polakattest räkiti, olleks ömaia pallunud. Ugga Jummalala ilm läks igga filmapilk torruisemaks. Tuul tahtis ta mantli seljast ärrakiskuda, rided oll d läbbi märjad, mitte hamba al ennam kuiva, külm ouleks ta metsas ommeti ärra-

wötnud. Ta läfs, ehk kül ta südda hirmo pärrast piddi löhkema, süski eddasi.

Werendi tunni pärrast jäi jubba Koritse lomakenne ühhe ukse ette seisma, ja ei tahtnud ennam eddasi minna. Ta astus mahha, koputas ukse peäle ja otas wärrisewa süddamega, kunni temmale lahti tehti. Mattukse aia pärrast tulli üks pitk musta näo ja kähhära juustega mees wälja, hoidis latre õige lihhonikko ninna al ja küsis: „Mis head, küllamees? Kes sa olled?“

Se küsiminne olli ni kurja, kollega heäleaga, et Korits paljo enneminne olleks jälle omma loma selga astunud ja eddasi söitnud, kui õfeks jänud. Ugga mis ta piddi teggema? Olli ta A ütelnud, pidada ta ka B ütlemä.

„Ma ollen üks tekäia,“ — wastas Korits hirmoga. — „Tulle süs süsse ullu alla, ehk kül maia pörrandast laeni täis on; selle ilmaga ei jätta kegi koera wärrawa tahha, weel wähhäm ristiinnimest, peäle sedda ei olle siin förwalisfes paikas kuski omaia leida. — Koh, süsse, ikka süsse, küllamees! Mis paggan sa weel siin wihma kää tahhad norrotada?“

„Mo hobbone, ma ei woi tedda ommeti wihma kätte jätta?“ wastas jälle Korits weel surema hirmoga.

„Ah, ja, se on tössi.“ — ütles kähhärpea — Waene ellajas peab tallitud sama. Enne söda loma, pärrast sö isse. Urna warrused sia, ja

minne nüüd isse tuppa, senni wiin minna hobbose rehhe alla."

Kähärpea wöttis nüüd hobbose, lüffkas küllamehhe wihma käest toa ette ja hakkas minnema. Eihhoniß wärrises weel ennam hirmo kui külma pärrast toa ees ja ei tohtinud eddasi egga taggasi miäna. Temma arwas ennast nüüd fest rööwlitte sekka sattunud ollewad. Kui pea wois üks temmale pimmedas selja takka pähhä lüa! Ja temma ridekot, mis saddula tagga olli! "Kui se kähärpea sedda läbbi otsib, siis ollen ma walmiss, — mötles temma. "Mis suggusid rided ei leita mitte igga pääw maast. Peäle sedda, kelle käest rööwliid illusad rided leidwad, selle käest küsfiwad nemmad ka rahha. Oh minno rahha! rahha! Ma annaks sedda siiski nende kätte, peaks nad mind hingega lahti lastma!" Nenda seisis ja wärrises Korits, funni kähärpea rehhe alt taggasi tulli ja tedda alles pimmedast toa eest leidis.

"Mis tuhhat nelja! hüdis kähärpea. — Küllamees! Mis sedda teist sinna weel siin pimmedas toa ees wahhid? Kas sul, narr, nenda palla on, et sa siin ennast jahhutad? Korits pöris ümber, ja kui ta omma ridekotti kähärpea ölla peäl näggi, ehmatas ta koggoni ärra, ja läks walgeks nago lummi. Ugga kähärpea ei pannud fest paljo tähhele, lüffkas küllamehhe ennese ees sisse ning pani ukse kiäni. Toas lugges üks wannamoor laua äres,

prill ninna peäl, ja tagga seina äres ollid nelli wiis leigatud juukstega meest hólge peäl pitkali.

„Nüüd istu mahha,“ — ütles fähhärpea pärrast sedda kui ta ridetotti olli kambri winud, kust lihhonik ei arwanud tedda ennam wälja tullewad. — „Omma rahhafot, mis sul teise tasfu nenda mahha wautab, anna perrenaese kätte hoida, ja siis rägi meile, kuidas sa sia metsa olled sanud?“

Kui Korits rahhast fulis räkiwad, et jubba fähhärpea temma rahha teadis, ehmatas ta ueste ärra. Need sadana Polakad tunnewad rahha haiso,“ mõtles temma — Nüüd ollen ma pärris parrajatte seffa sattunud! Se kurjateggia fähhärpea minno hinge tänna wiisist wõttab. Summal olle minno waese hingele armolinne! Minno naesed lapsed ei sa minnust middagi ennam teada. Siiski, isfi ma omma rahha temma kätte ei anna. Hoian ni palju kui woin.“

„Minno rahhafot ei olle mitte raske — ütles lihhonik fähhärpea wasto; — sest et seäl middagi sees ei olle. Need paar koppikud woin ka ennese ümber piddada.“

„Kuida sa isse arwad; — wastas fähhärpea. — Minno pärrast! Kui sa sõnud olled, siis tahhan sulle näidata kus so asse on.“

Häddaste olli lihhonik mõnne sutäie wõtnud, kui ta jubba asset küsis.

Kähhärpea sütas warfi piro põllema ja läks küllamehhe ees ühte weikesse kambri, kust lihha ja worsti hais wasto tuli.

„Sinno wodi on kül pehme, ütles temma, ma toin üsna ued hõlled; agga kammer ei olle mitte illus. Meil ei olle agga teist esset maias. Kui wodi pehme ja silmad kiini, siis on maggajal üks keif, mis näggo kammer on.“ Kambris pistis kähärpea piro seina wahhele, sowis küllamchhele head ööd ning läks ärra.

„Pärris rööwliauk, kus ta mind nüüd on maggama pannud! — ohkas Kerits. — „Te stust siin ei olle, kui se kust sisse tullin! Seal nad sadanad wahti peawad, kui ma pöggeneda tahhan! Oh, ma jookseks tullest läbbi, kui ma agga ärrapeäseks!“

Ta wõttis nüüd piro, ja watis kambri ümberringi, kus ta muud middagi ei näinud, kui lihhatingid ja worstid, mis lae al ja seina peäl rippusid.

„Nälga ma sic kül ei surre, kus ni paljo toito rippub — ütles temma — agga! agga!!“ Ta heäl jäi hirmoga kiini.

Kui ta oli kambri ärrawatanud, läks ta ukse jure ja tahtis sedda riwi panna. Ta kust wõtta! seal ei olnud riwi egga pöra. Tälle uus ehmatus. „Minno surm on tänna siin kambri!“ ohkas temma. — „Se on keigst nähhä, et need pörgo lapsed tänna enne minno hinge ja pärrast mo rahha wõtwad. Süski, ma tahhan omma rahha nende furja silmade eest ommeti eest otsastke ärrawarjada.“

Nende saamadega pistis ta omma rahha süggawasse sängi peätse alla, tombas omma

saapad mahha, ja heitis feige rietega pitkali. Kauga aega ei tulnud unni temma silma. Wi-
mati jäid filmad ommeti raskeks ja Korits pididi
jubba maggama u. numa, kui äkiste jälle uus
hädä tulli. Sure karraga kopyotadi ukse tagga,
hobbose käimist, innimeste karrä, hüüdmist ja
jutto heält olli nüüd korräga feif eue täis.

„Nüüd tullewad need pärris mõrtsukad met-
sast — nüüd ollen ma walmis!“

Ta toufis wodist ülles, kulas ja mõtles,
kas se mitte parrem ei olleks feige rahhaketiga
wedi alla ruggeda. Agga mis se olleks aitnud?
Seält olleks nad tetda silmapilt leidnud. Ta
jõi waggosi wod'sse ning süüda hakkas jubba
tasasemalt tufsuma, sest et ta ifka weel ei näi-
nud mõrtsukid sisse tullewad, waid feif jäi ueste
waggosi. „Ehk nad unnuetawad mind ja minno
rahha tänna keggone ärrä“ — ütles ta isse-
enreses ja panni pea jälle mahha.

Agga ei! Rago püüsirohhi kargas ta jälle
ülles ja temma liikmed jäid kangeks ehmatusse
pärrast. Ta kulis kuida legi teisest uksest ette
tuppa tulli ja tassa, tassa sukkes temma kambri
ukse pole tilkus. Koritse hing jäi hirno pärrast
finni; ta kulis isseennese süüdamet tufsumist;
agga ta ei sanud sanna suust, waid wärrses
kui awa leht.

„Summal arna minno waese pattud an-
deks! — pallus temma — Nüüd tullewad need
pörgolised ja tapwad mind ärrä!“

Ta wata! Koritsel olli õigus; need sammud

tullid ikka lähämale ja lähämale — ja ikka warwaste peäl tasssa, et fegi käimist ei piddand kuulma. Ja nüüd! — nüüd! — mõrtsuka käsfi olli jubba temma ukse lingi külges; tasssa hiljokeste läks uks lahti ja wanna käh-härpea astus latre tullega sisse. Pahhema käega piddas ta lattret ja parramas käes olli tal üks pitt haljas nugga. Tassasse watas temma tullega pool warjult, kas küllamees jubba piddi maggama? Korits olli wait nago hiir; hirm olli temma joudo nenda ärrawõtnud, et ta mitte omma weifest sõrme ei joudnud ligutada. Igga filmapilt otas temma, et käh-härpea temma ello piddi wõtma. —

„Temma maggab — ütles mõrtsukas — Se on wägga hea; nüüd ma woin julgeste hakkata.“

„Mind ärratapma“ — mõtles Korits — Ja jah! sedda ma nään.“ Ugga rägitud ta ei sanud. Uks julge mees olleks sängist wälja karganud, ja küssinud: „mis sa tahhad?“ ja olleks kurni wiimse werretilgani wastopannud. Ugga kust lihbonik ni palju julgust wõttis? Ta seisis ni raske ja wait maas, nago tinna tük!

Käh-härpea tulli nüüd tassakeste sisse ja hoidis omma latre nenda, et tulli mitte küllamehhe filma ei piddand paistma, mis läbbi ta olleks woinud ülesärfada.

„Nüüd on mo tunnike tulnud!“ tulsus Koritse südda — Summal olle isse minno waeste laste isä! Summalaga feik! Nüüd

pean minna mõrtsuka käre läbbi surrema!" Nüüd piggistas ta weel ennam omma filmad finni, et ta mitte ei piddand näggema, kuidas mõrtsukas temma süddamesse pistab. Wait, üsna wait seisis ta sängis ja otas omma surma hoopri.

Kähhärpea watas weel ümber, nago ta olleks kartnud monda omma furja tööd nägema. Pärrast kumardas wodi alla, tombas seält üht' jalgpenki wälja, panni wodi ette, ja astus selle peäle.

"Oh, sa wimane pörgolinne," mõtles Korits, temma astub öige üllesse, et tal hõlbus on minno süddamesse pista!" Nüüd sirutas kähhärpea omma kät wodi kohta, — haljas nugga hülgas — ja nüüd — nüüd waus mõrtsuka käsfi, ning helledda heäleaga karrides kargas Korits äkkiste ülles, ja panni ommad käed risti. Mõrtsukas ehmatas, wärus, fuffus keige pengiga ümber, latter kustus ärra ja nattufeks aiaks jäi keif wait.

"Wötke Judas sinno kissendamist!" ütles kähhärpea. "Nüüd ma pean jälle minnema tuld toma. Minna tullin kül tassa, kes sinno üllesse aias?"

Nattufesse aia pärrast tulli kähhärpea tullega taggasi, astus jälle wodi ette pengi peäle ja leikas nüüd kaks ehk kolm worsti lahti, mis teine pool wodit seina peäl rippusid. Nüüd näggi lihbonik mis kähhärpea tahtis, ja temma südda läks jälle julgeks.

„Oleks minna teadnud et sa sellepärrast tullid, siis ma ei oleks sind mitte nenda ehmatanud,“ ütles ta nüüd rõmoga.

„Mis ma piddin teggema?“ ütles kähärpea, „meile tulli weel öse woõrid, worsti olli tartwis, ma piddin kambri tullemä. Tahtsin kül tassaksfi käia, agga mis se aitas? Se ja teine ärratas sinno ülles, omma kistsendamēssega ehmatasid mind ärra, kukkufin mahha, säh, nüüd on latter ka katki. Mis ep pea sedda ka pärrast maksma.“

Kes olli nüüd rõõmsam, kui meie Korits, et keik ni hästi olli möda läinud. Ärramiñnes andis temma kähärpeale hea jogirahha. Eddaspidi lubbas ta julgem olla; agga sedda lubbaswad mitto, ja ei tohhi ommite pimmedas ülle ukse minna. Kas Korits pärrast parrem olli, ei tea Sannumetoja mitte; agga sedda ta teab, et temma luggejatte seas mitto on, kes, kui nad sedda on luggenud, isseenneses ütlewad: „Minna ollin seäl ja seäl nijamma narr nago Korits.“

Hinrek ja Wilip,

ehf:

Prantsusse söawang Inglis=maal.

Kui üks maia inuimenne, kes pitka te peäl mitto näddalid ehf kuud fotto ärra on,

jälle taggasi tulleb, siis jookseb keif perrerahwas römoga temma wasto. Merre-linnades teeb liina rahwas seddasamma, kui üks suur kauba-ehk isseärranis weel sõalaw, mis mitto aega ärra olli, sõast jälle saddamasse taggasi tulleb, siis jookswad keif saddamasse, sest mitmedel on jo nende laewa meeste seas isfad ja wennad, suggulasjed ja sõbrad. Monni wanna emma feppi naal, otaw omma poega, monni naene omma meest, monni ödde firrutaw kaela omma wenna järtele, sõbra silmad otswad sõbra ja — monni kartlik noor tüttarlaps, kellele üks laetamees aasta ehk pole eest ütles: „Kui mind Summal jälle terwisega taggasi aitab, siis pead sinna minno abbikasa ollema;“ — watab nüüd teiste wahhelt, kas se hing, kelle eest ta ni mitto kord Summalat pallus, ka taggasi tullejatte seas on ehk mitte. Ühhel nisuggusel päwal en siis ikka rōmo-ōiskaminne ja nutto heäl teine teise seas: Kes omnad jälle leidwad, need öiskawad rōmo pärrast ja andwad teine teisele suud; agga kelle armsad sõas on lange- nud, eks need ei pea kibbedaste nutma?

Allamal seiswa jutto sees saab luggeja sest ennam kuulda.

I.

Portsmuti linnas, Inglis-ma merrerandas, olli tänna üks wägga rōmus pääw. Keif fir- rikofellad hüüdsid, suredükfid paukusid, laewa

Kirjud lippud lippendasiid mastide otsas ja tuh-
hande kaupa jooksis rahwas sabbamasse, kus
üks suur sõjalaew, mis liggi pool aastat laddund
olli, omma uhke mastide ja lippudega jälle sad-
damasse taggasi ojos. Peäle sedda olli laewa
tagga üks ärrawoidetud Prantsusse laew raud
haafitega nago waene wang, finni pandud, ja
pidi omma woitja järrele ojoma.

Rahwa rööm olli suur, et Inglis-
ma laew Prantsusse lacwa peäle woimust saand ja sedda
wangis wötnud; agga ka wägga mitmedel
ollid rättikud filmi ees ja nutsid kibbedaste:
kel issa, kel wend, kel suggulane, kel söbber
— mitto, mitto ollid sötta jänud! Merri on
teie haud, hingage rahhoga ommas märgas
wobis!

Rahwas andis rumi, seäl tulli üks proua
kes hirno ja hea melega laewa peäle watas,
ja omma meest ning poega igga filmapilk
laewast padiga otas mäele tulleswad. Se proua
olli laewa kapteini Pärtsi abbikasa, kes sõas
olli surma sanud; agga sest ei teadnud waene
proua weel middagi. Ta watas üksifilmi padi
peäle, kellega laewamehhi mäele souti, ja hüppas
römo pärrast, kui ta omma poega nende seas
näggi. Poeg agga hoidis filmad maas ja
pissarad tilkufid temma rinde peäle. Mi pea
kui emma sedda näggi, kallati nago külma wet
temma kaela: „Wahhest on minno armas mees
surnud ehk raskesti hawatud!“ — Ta wärris
ses nago awa leht, ja ei joundnud ärraodata,

millal poeg padist mäele pididi astuma ja temmale ütlemas, kus isä on.

Paat joudis äre, laewamehhed astusid mäele, kapteini proua näggi omma poia käise ümber, leinamisest tähheks, musta linti ning minnestas temma kätte wahhele ärra, ilma et ta olleks tähhele pannud, et poia raskestest hawatud teine käsfi ka wõga kaelas olli.

Kui ta jälle üllesärfkas, olli ta ommas wõdis ning temma armas poeg Hinrek, kes ni kui surma suust olli taggasi tulnud, walwas wõdi äres. „Armas poeg! ütles“ emma, „se on siis tõeste tõssi: sul ei olle mitte ennam isä, ja minnul mitte abikäsa? — Isä, sinno tahtminne sündko! Tuhhat tänno sinnule, et sa mitte mollemid ep olle wõtnud!“ — Emma ning poeg nutsid nüüd teine teise kaelas, ja emma sowis isäle head hinge aset, kes omma isäma eest olli ausat sõamehhe surma surnud.

Wimaks, kui nad kül olliid nutnud, jäi emma ning poia abhastus aeg aialt waitsemaks ja wähhämaks. Hinrek wõis nüüd omma emmale isä surmast laiemalt rääkida, mis leff emma kül kibbeda silmaweega, agga siiski usklikko kannatussega kulas; sest temma mees olli teinud, mis tõssise sõamehhe kohhus on: wiimse werretilgani wastopanna; ka olli temma armas abikäsa, kui ristiinnimenne ellanud, sepärrast wõis ta julgeste lota, et ta tedda iggawesses ellus kunninga parremalt polest pididi leidma,

kus need kes teine teist armastawad, mitte enam teine teisest lahutatud ei sa.

Emma olli tõsine risiinnimenne; temma uskus Jummalat, kannatas allandlikko melega, ja olli rahho keigega mis Jummal teggi; sest ta teadis, et ilma Jummal teadmatta ja taht matta mitte üks juukse karw meie peast ei lange.

Agga koggoni teised mõtted ollid poia südamas. Emma ei otsinud mitte troosti ja kinnitust üllewelt, waid wahtis üksifilmi omma halja moõga peäle, ning tullise wihhaga ja wandega tootas ta omma isä surma Prantsusse rahwa kätte maksa, ja neid iggaweste wihkada. — Et nemmad enne Prantsusse laewa peäle ollid läinud, et nemmad jo sedda laewa ollid ärrawoitnud, ja et se woit, mis kül temma isä elloga olli ostetud, ka Prantsusse poolt ni mitto naist lesseks ja lapsi waeseks jättis — sedda ei tulnud mitte wihhase Hinreko mele. — Nenda on se waene inimenne, kui ta omma süddant mitte Jummalale waid omma kurja tahtmissesele ommaks annab!

Emma hawade pärrast ei woinud Hinrek mitte warfi laewa peäle taggasi minna, waid pididi ennamiste keif se talwe Emma jure jäma. Mitto näddalid ei woinud ta mitte toast wälja miina. Neg läks mehheksel wägga iggawaks, ning ta ajas senni kaua omma arsti peäle, kunni se tale lubba andis, et ta nattukest wälja wois käima miina. Emma essimenne te olli saddamasse. Emma lastud kät pididi ta ifka

weel wõga kaelas kandma. Saddamas näggi ta nüüd sedda laewa ankrus seiswad, kus peäl temma issa ja monni sõbber langenud olli. Ta olleks pidanud nüüd Summalat tännama, kes tedda hingega olli peästnud, kui waenlasse kulid nago rahhe temma ümber saddasid; agga kust wõtta: Iri pea kui Hinrek omma laewa näggi, olli temma esfimenne mõtte: „Oh, teie ärraneetud Prantsused! kes teie minno issa ning sõbro ollete tapnud. Mo südda naeraks rõmo pärrast, kui ma teie keikide päid ühhe hobiga woiks mahha lüa!“ — Ueste tootas Hinrek jälle, et ta iggaweste Prantsuse rahwa waenlasjeks tahtis jada.

Selsammal filmapilgul astus üks temma ennese wannatune noor mees, palja jallo, müts peus, allandlikkult temma jure ning pallus: „Armolinne noor herra! hallastage ühhe waese sõawatangi päle, ja andke mulle Summala pärrast paar koppikud? Minno wend on wangihones raske haige, ei woi sedda kuiwa leiba närrida, agga mul ei olle mitte koppikud, et ma temmale middagi woiks osta.“ — Se noor mees rätis Inglise keelt wägga kangeste.

Meie kuulsime agga mis mõtted parraaego Hinreko süddames Prantsuse rahwa wasto ollid: „Kass! minno kaela peält, Prantsuse koer!“ — karristas Hinrek, — „minna pean omma issa ja sõbrade mõrtsufattele weel palka maksma? Kass! kass! mo filma eest, muido ma — — —“ — Ta ei sanud wihha pärrast

mitte ennam sanna suust, waid piddi jo omma moõga tuppest tombama — agga kahjo! parrem käsfi olli alles wõga kaelas. — Noor Prantsusse sõawang tõstis ommad märjad silmad süddame walloga taewa pole ning ei wastanud middagi. Se ligotas Hinreko süddant. Ta tombas omma terve käega rahha kotti tasust, wöttis ühhe hõbbetükki wälja ja ütles: „Ght ma kül Prantsusse rahwast surmani wihkan, ja kui ma woiks, nende nimme mällestust ma peält ärrakautaks; süski Teil näitab suur pudus ollewad: Tulge ma kingin Teile middagi.“

Prantsusse mehhe näggo läks nago teend wähhä punnaseks. „Summal teab“ ütles temma, „et meil sedda rahha wägga tarwis olleks; mo wend on haige ja pool nälgas wangihones; agga ühhe innimesse käest, kes mind ja mo rahwa suggu wihkab ja sõimab, ei kanna mo südda mitte sedda rahha wasto wõtta. Ei! Summal aidako meid, parrem ma tahhan surra, kui Teie käest middagi wasto wõtta. Ka minno wend ei pistaks omma suhhu, mis ma selle rahha eest temmale wiiks.“ — Noor mees jättis Summalaga, panni mütsi pähha, ja läks ärra. Häbbi ja pahha melega jäi Hinreke Pärtsi siina samma paika seisma ja tundis kül ärra, et se palluja paljo ennam wäärt olli, kui temma. Isseennesega nuffer ja woõra 'nore mehhega wihhane, hakkas Hinreke jälle foio pole minnema.

Koddo kõnneles ta emmale keif mis olli sündinud. Emma südda wallutas wägga, et temma poia süddames wihha ning kättemaksmissse umbrohhi kaswis. "Hinrek! Hinrek!" ütles temma, "ka sinna woid üksford söawangiks sada, ja pead ehk omma leiba woöral maal kerjamisse läbbi noudma, mis so südda ütles, kui teised sinno wasto nenda olleks kuida sinna tänna omma liggimissewasto ollid?"

"Armas emma!" wastas Hinrek, "pange mind teggema mis Teie isse tahhate, ma teen keif heamelega; agga ärge sundige mind mitte Prantsusse rahwaga ärraleppima. Minno issa, — minno söbrad, — minno käsfi, — ei! ei! kulla emma, minna ei woi nendega enne leppida, kui ma omma moöka Prantsusse werrest nään aurawad."

"Agga mo armas Hinrek"! ütles emma, "sinno wapper issa surri jo se läbbi, et ta teggi mis temma kohhus olli, ja need kes tedda surmasid, teggid ka ommalt poolt mis nende kohhus olli: minna ei tohhi neile mitte kurja sowida, ehk nad kül mind on lesseks jätnud. Eks sa isse mittokord ei olle üttelnud: "Oh kui armas on se luggeda, et Jesus weel ristisurma häddas ütleb: ""Issa anna neile andeks, sest nemmad ei tea mitte mis nemmad tewad!"" — "Hinrek! Hinrek! Urwa wäbbe järrele, mis sa rägid ja teed."

Selle peäle ei woinud kül Hinrek ennam middagi wastata; agga temma südda kees jär-

geste wihha pärrast Prantsusse rahwa wasto. Peäle sedda tulli weel üks woõras tuppa, mis läbbi nende jut se fõrd fõggoni fatti jäi.

II.

Hinreko hawad said aeg aialt parremaks, ning temma wois ilma kartusfeta jubba wäljas käia. Ni mitto fõrd kui se noor Prantsusse wang, Wilip Armand, temma wasto tulli, firristas Hinref ifka omma hambad, ja olleks wihha pärrast tedda ärrasõnud. Se on wanna teatud assi: kui meie keddagit wihkame, siis arwame ifka, et se wihkatud ka meid wihkab. Nenda olli ka Hinreko ja Wilippi wahhel. Hinref wihkas Wilippit ja arwas nüüd et Wilip igga fõrd kui ta ulitse peäl temmast möda läks, tedda pididi sõrmega näitama, peaga kõngutama, keelt wälja aiama ja muid narri temposid teggema. Keif olli agga tühhi jut. — Wilip käis kül igga pääw ulitse peäl omma kauba kõrwiga, kus mitmesuggused nikkertud asjad sees ollid, mis temma isse kui ka teised wangid teggid, ja temma neid mümas käis, agga Hinrefut sõrmega näidata, ei tulnud temmal ial mele.

Ühhel päwal kui jälle Wilip omma kõrwiga möda ulitsad käis ja rahwale omma kaupa müa pakkus, hakkas äkkiste wihma sadama. Et Wilippi kaup mitte märga ei kannatan'd, jooksis temma ruttoga ühhe kauba-poe telgi alla, ja ei

pannud mitte tähhele et ta omma waenlase, Hinreko, hawatud kääe wasto jooksis, ja temmale foggematta haiget teggi. Warsti hakkas Wilip palluma: „Andke andeks, aus noor herra! Se olli foggematta. Minna ei näinud Teid mitte. Ma pallun, olge nenda armolinne, andke andeks!“ — Jubba Hinrek andeks andis! Ommas tullises wihhas löi ta Wilippit ni waljuste wasjaksse käge, et temma korw käest mahha kuffus, ja feif kaup passa ja porri sisse läks.

„Ota, ota sa Prantsusse kutsikas!“ küssendas Hinrek, „ma tahhan sulle näidata! Sinna arwad, et minno haige kässi mind kelab sind nuhtlemast? Sedda hawa ollen minna issa-matenistusses sanud; agga selle pärrast woin ma weel kümme Prantsusse pörsast ühhe hobiga mahha lüa!“

Prantsusse mehhed on feif tullise waimoga innimesed. Ka Wilippi kahwatan'd näggo läks nisugguse üllemeelse teotusse pärrast werripunnaseks; ta silmad keerlesid peas, ja ta pididi jubba Hinreko kallale jooksuma, kui äkkiste näggi, et temma kässi wöga kaelas olli.

„Ei mitte!“ ütles Wilip, „kui minna ka nenda üllekohtone ja ülleanneto olleks, kui Teie, siis Teie ei peäseks wist mitte tänna terwe ludega; agga mis au mul sest olleks, kui minna ühhe wiggase innimessega tullisse hakkaks, kes mitte ei woi wasto hakkata? Minna lasseks jo üht haiget kōera, kes mind hammustaks, ka jooksta ja ei teeks temmale middagi.“

Nende sannadega pöris Wilip ennaft ümber, wöttis ommad asjad maast ärra ja läks ülle ulitse teine pole külge, ilma et ta olleks ennam Hinrefo peäle watanud.

Hinref jäi, filmad häbbi täis, telgi alla mahha, ja firristas hambid; sest et Wilip temmale middagi ei teinud, wihhastas tedda weel ennam, kui üks kõrwalops; sest keif kes sedda näggid, pidid tunnistama: „Se Prantsusse söawang on paljo parrema süddamega mees, kui se Englisse noor herra, Hinref Pärtfi.“ — Eks se ei pidan'd tedda pahhandama?

Ühhel päwal pärrast lounat, maggas noor herra, Hinref Pärtfi omma haige käega salis sohwa peäl. Rahhe innimesse juttu heäle läbbi, kes seäl sammas toas räfisid, ärkas Hinref ülles. Kuida panni temma immeks, kui ta filmad lahti löi ja Wilip Armandi ning omma emma afna al näggi ist'wad ja teine teisega Prantsusse keles kõnnelewad! Agga et Hinref muud ei moistnud arwata, kui et Wilip temma peäle olli kaebama tulnud; sepärrast piggistas ta jälle filmad finni, ja teggi nago ta maggas, et ta sedda parreminne pididi kuulda sama, mis Wilip kaebas?

„Waene Armand!“ kahhettes Pärtfi proua, „on Teie wannem wend siis ni raskest haige?“

Se küssiminne teggi Bilippit ni kurwaks, et ta wärrisewa heälega ütles: Oh, armas proua! kui minno wend mitte warsi parremaks ei ja, siis ma kardan, et temma teist talwet

mitte ennam ei nä. Oh, minno Summal, siis ollen minna üksi wang, siin woöral maal, kus mind tegi ei armasta, waid igga üks toukab! — Temmal olleks soja söki ja rided tarwis; agga kust ma sedda siin wöttan?"

"Agga Teil on jo ommal ka alles haige näggo," ütles proua.

"Ma olin hilja aego kül haige," wastas Wilip, "agga nüüd ollen ma jälle parrem. Soud on agga alles ärra. Agga mo waene wend Andres näitab nago surma warri wälja. Ta olli nattoke parrem; agga kui minna haigeks jäin, waltwas temma ööd läbbi minno jures, se on tedda ennast jälle haigemaks teinud — ning ta on ärralöpnud, ni hirmus ärralöpnud, et tal muud ei olle kui lu ja nahk. Oh, temma surreb, temma surreb wisfist ärra! ning meie waene emma surreb kurbdusse pär-räst, kui ta sedda kuulda saab. Siiski — kust ta sedda kuulda saab? Meie surreme mollemad siin woöral maal ärra, ja ei sa ial ennam omma emma, öddesid ja meie armast Prantsusse issa-maad nähha!" — Selle peäle pöris Wilip silmad seina pole, ja hakkas kibbedaste nutma, ning olleks Hinrek ennast mitte häbbe-nud, ta olleks ka liggi nutnud. Ta otas nüüd, mis temma emma Wilippile selle peäle pididi wastama; sest ta teadis, et emma wägga lahke waešte häddaliste wasto olli, ja keddagit ei wihkanud. "Teie luggu on kül wägga kurt, mo armas noor söbber!" wastas Hinreko emma;

„agga Summal on heldus ja armastus. Pange omma lotust temma peäle, temma saab teid tõeste aitama; sest millal on temma ial keddagit unnustanud, kes teid mitte mahha ei jätnud? Et Teie omma korwitäit mitte warsi ärra ei sa müdud, siis tahhan minna feif ärra osta, mis Teil on.“

„Summal önnistago Teid, armolinne proua!“ wastas Wilip, „sest tänna ep olnud minna mitte koppiko cest weel münud.“

„Kas Teil igga pääw nenda sant ön on?“ küsis proua, „ehk ollete alles haffanud kauplema?“

Ei, armas proua, enne olli mul wägga hea ön, ning sain igga pääw rutto ommast kaubast lahti; agga üks pääw olli minnul se önnetus, et ma wihma cest ullu alla jooksin, ja ühhe nore laewa peäliffo hawatud läele koggematta haiget teggin, kes wihhaga minno andeks pallumissest ei holind, ja mind ni rängaste löi, et feif minno korwi täis mudda sisse kuffus ja raisko läks.“

„Kas se noor mees omma ülleannetomat tööd mitte pärrast ei kahhetsenud?“ küsis proua kes omma Hinrekut tundis ja warsi ärramoistis, et se löja kegi mu ei olnud, kui temma Hinrek.

„Ma ussun, aus proua,“ wastas Wilip, „et se noor herra ühtegi pahha, mis ta teeb, ei kahhetse; sest temma söimas mind Prantsusse kutsikaks ja seaks, ja ma ussun, ma olleks temma hoopi temmale taggasi annud, kui ma mitte

ei olleks näinud, et temma parrem käsfi paelaga
kaelas olli; sest ühhe i.õrga naisterahwa,
wäetima lapse ehk többise ja haige innimessega
— ja üllekeige igga ühhega, kes wasto ei woi
hakkata — tülli tehha, peab igga Prantsusse
mees häbbiks.“

Proua õhkas süddamest, ning poeg sohwa
peäl wois nüüd nähha ja kuulda, misuggust
kurbdust ta emmale omma leppimatta süddamega
teggi.

„Minna läksin,“ ütles Wilip, „wägga kur-
wa melega wangihonesse taggasi. Ma ollin
teotada ja lüa sanud, ning et mo õnnetus õige
täielinne olleks, olli keif kaup, mis mul ennesel
olli, ja mis teised wangid minno kätte ollid
müa annud, passa sees raisko läinud, mis ma
keif pididin tassuma, ja ehk ma kül teiste kauba
müümisse läbbi weel monni koppik tenisin, siiski
olli sedda wägga wähha. Wimaks sain ma
jälle ni paljo, et ma omma korwi täis sain;
agga kegi ei olnud weel tänna küsfinud, mis
mul müa on? Teie näggite minno kahwatan'd
näggõ, kutsusite mind sisse, ostsite nüüd weel
mo kaupa ärra, — Jummal saab Teile sedda
heldust tassuma, mis Teie ühhe waese sõa-
wangi ja temma haige wenna wasto üllesnäidate!“

„Kui se noor mees, kes Teid löi,“ ütles
proua, „keif sedda kahjo teaks, mis temma
omma kurja süddamega teggi, ma ussun ta
saaks sedda wägga taggakahhetsema.“

"Kassin küül, armas proua!" wastas Wilip Armand, kes mitte ei teadnud, et temma waenlane paar samm, temmast emal, sohwa peäl pitkali maas olli; "minna ussun et se noor laewa peälif üks wägga furja ja leppimatta süddamega mees on, ja et ta öige naeraks, kui ta teaks et meie Prantsusse sõawangid ni häddas olleme. Ka ep olnud se mitte esimeenne kord, et ta mind söimas: Üks kord, kui ma tedda pallusin, et mulle paar koppikud annaks, söimas ta mind ja minno ma rahwast, ehk ma waene wang küül middagi furja ei olle teinud. Ma ellen nisamma moisnik nago temma, ja minno isä on nisamma omma isäma ja kunninga eest omma werd wallanud nago temma wapper isä, kes wisst parrem olli, kui temma uhke poeg: Kui ta mind nago üht' hullujat söimab, efs se mull' pea mitte haiget meelt teggema? Agga mis ma woin parrata, ma ollen waene sõawang! Peäle sedda on minno wannemad mind paljo pühha kirja ja lauloramoto salmisid lastnud pähha öppida, ning kui ma sedda uhket noort peälifud nään, tulleb mul ifka se salm mele:

"Küül Jummalal on kerge asfi,
 Ning temma teeb ka sagedast,
 Et se, kel hästi käinud käsfi,
 Saab waeseks (wangiks) ussinast.
 Sesamma Jummal atwitab,
 Et waene pea rikkaks saab." "

Rüüd ei woinud Hinrek mitte ennam kaueminne sohwa peäl kuulda, waid kargas sohwa peält ülles, astus Wilippi ette, ja pallus silmarweega feik endist furja andeks. „Ma ollen wägga rummalaste ja wägga furjaste teinud,“ ütles temma, „ja ei teadnud ka mitte, kes Teie ollite.“

„Minna annan Teie feik heamelega andeks“ wastas Wilip, „ja mul on kahjo, et ma nenda paljo meie tüllist ollen kõnnelnud; agga minna ei moistnud unnes möttelda, et se lahke proua Teie emma, ning se sohwa peäl maggaja minno endine waenlane piddi ollema. Unnustud olgo feik!“

Rattukesse aia pärrast küssis Hinrek: „Üt telge mulle õigust, Armand, eks Teie ei wihka ka Inglisise rahwast?“

„Minna ei wihka keddagit,“ wastas Wilip; „sest mo wannemad on mind õppetanud, feik innimesi armastama, ja mitte rummalal kombel teist innimest sepärrast wihkama, et ta teist feelt räkib, ehk teise ma sees sündinud on.“

„Seddasamma õppetasid ka minno wannemad“ wastas Hinrek, „ja isseärranis mo kallis emma, kes praego siin seisab, ja minno pärrast furw on; agga minna ei wötnud sedda mitte kuulda, waid andsin omma süddamele woimust; süiski ma lodan, et nisuggune jõlledus eddes piddi mo süddamesse ennam ei tulle.“

Hinreko wagga emma rõmustas ennast omma poia kahhetsemisese pärrast üllewägga, ja küssis pärrast Wilippilt kuida temma wangi olli sanud,

kes temma wannemad, ja fuida temma endine ello isfamaal olnud? „Minno elilou sees ei olle kül aus proua, middagi, mis Teil armas kuulda olleks; agga ma lodan süiski, et Teie minno ning mo suggulaste õnnetusfi halleda melega fulete. — Issa surmaga hakkas meie waene põlli. Keif meie warrandusfed said sõas ärrapõlletud ehk ärrarisutud. Mo emma kurbus issa surma pärrast olli ni suur, et ta keif muud asjad ärraunnustas. Ta ei nutnud mitte; agga igga filmapilk kartsid mo wannemad õed, et ta pididi rummalaks jäma. Minna ollin siis alles weike laps, ja mälletan weel, fuida ta mitto ford tund aega üffisilmi meie peäle wah: tis, nenda et meil hirm peäle tulli. Nenda jäi emma luggu, funni minno wannem wend Andres, kes praego siin wangihõnes haige on, Parisi liinast taggasi tulli. Andres wiis meid keige emmaga foggoni pealiina liggidalt ärra Rueni liina, kus emma sündimise foht olli. Nüüd hakkas meie waene emma jälle ueste ellama. — Sõdda olli keif meie suggulased waeseks teinud. Üksainus wend olli weel emmal kes rikaks olli jänud; agga Summal par: rako! se ilma süddametta ehk kiwwi süddamega onno ei holin'd meie waeste häddast middagi. Suneks sai mo wannem wend ühhe kauba kon: toris kirjotajaks ja wois sel kombel omma palga warral meid aidata. Meil olli kül kassinaste; agga meie ollime wähhaga rahhul, ja ollime sepärrast keif röömsad. Agga siin ilmas ei jä

ükski õn egga rööm kauaks, ning ka meie õn pidti pea rikkutud sama."

"Kuida nenda?" küsis kapteini proua. "Säi monni teist haigeks, ehk hirmotas ja wint-
futas teid sõakärrin?"

"Ei kummagi, aus proua," wastas Wilip; "meie õn sai se läbbi ärrarikkutud, et minno wenna Andresse ja minno rikka onno tütre Antonia süddames teine teise wasto armastus toufis. Andres, kui Antonia, tundsid ommas süddames, et Summal neid teine teisele lonud olli; agga rikkas onno sai hirmsaste wihhaseks, kui ta sedda teada sai. Temma mõttes pididi ta ainus tüttar keggone teise mehhele sama, kui temma waene õepoeg Andres olli. Onno ei waatnud süddame waggadusse egga selle peäle, kuida temma tüttar eddespidi omma mehhega pididi ellama, waid kui wäimees agga rikkas ja kulus pididi ollema. — Ni pea kui ta sedda kuulda sai, löppis keif sõbrus onno ning Andresse wahhel ärra: Onno hakkas Andrest wihkama ja kiusama. Temma kiusu läbbi sai Andres omnast ammetist lahti ning ei leidnud Rueni liinas mitte ennam teist ammetit, mis läbbi meie keif sure hädda sisse sattusime. Sel aial juhtus, et üks rikkas kaupmees Andressele omma laewa peäl, mis Amerika-male purjotas, kirjotaja ammetit pakkus. Wend wöttis sedda ammetit hea melega wasto, ning temma palwe peäle anti ka minnule laewa peäl mo joudo möda tööd ja tenistust; sest jubba amme olli

minno süddame iggatseminne, laewa mehheks sada. Summalaga jätkminne emma ning öddega olli kül fibbe; agga se lotus, et meie nüüd jälle middagi woifime tenida, misga emma ja öddefid eddespidi toita, — se andis meile jälle uut joudo.

Te peäl hoidis meid Summal feige õnnetusse eest, ja meie saime terwisega Amerika male, kus meie mitto kuud paigale jäirne. Amerika maal sai Andres Antonia käest kirja, kus ta kirjotab, et rikkas onno olli ärra surnud, ja et temma nüüd ükspäinis ilma toeta ning abbita mailmas on, ning Andrest feigest hingest tagasi otab. Oh, kui iggaw olli meil nüüd woõral maal! Meie olleks lendanud ülle sure õhtomerre Amerika maalt Prantsusse male. Ka se rõmus pääw tulli. Meie tombasime purjod ülles ning tuul puhhus meid laewaga selle armsa ma pole, kelle järrele meie hing iggatses. Agga oh! — mo südda katkeb, kui ma selle raske õnnetusse peäle mõtlen: Sige kui meie jubba omma isamaad pea filmaga woifime nähha, tulli Inglisse laew, woitis meie laewa ärra, weddas laewa ja need kes temma sees weel lahengist üllejäid, keif sia, kus parraaego wangis olleme. Siit meie wissist ennam ei peäse! Oh! mo Summal, mis pidid nüüd mo wenna südda ütlemä, kedda Antonia ni wägga foio otas? Kurbdus ja murre ollid tedda mahharõhhunud: temma terwis on otsas, ning ma kardan, et temma omma ihho filmaga Prantsusse

maad mitte ennam nähha ei sa! Emma nuttab ennast wiisist furnuks; Antonia kurbdusse peäle ei tahha ma mötteldagi.“

Nut panni Wilippi heält kinni; Hinref ning temma emma pühkisid ka filmi, ning tännasid Wilippit temma kõnne eest, ja proua lubbas, ni pea kui Hinref omma hawaga wälja wois miina, neid wangihonesse watama tulla. Wilip pühkis filmad ärra, tännas ja läks omma haige wenna jure.

III.

Kapteini Pärtsi proua olli wägga rikkas ja temma pruukis omma rikkust se peäle, et ta omma waeste liggimestele, kus ial wois, abbiks ja fergitusjeks olli. Kuida lubbatud olli, käis ta üks pääw Andrest ja Wilippit wangihones watamas. Summal parrafo, Andresse tööbi olli nisuggune, mis arstid mitte paljo ei woi parrandada; sest temma haigus olli tiiskus; kelle rindus se tööbi kord on, se mehhikenne paljo surma suust ei peäse, waid kuiwab ja kuiwab kinni ta närtsib. Pärtsi proua laskis nüüd omma arsti wangihonesse miina ja Andresse tööbe wadata; ostis neile sojad rided ja sööki; agga näddal näddaliga läks Andresse terwis waesemaks. Temma hingetombaminne jäi ifka lühhemaks, ta pallenukkud tullid ifka ennam wälja ja filmad wausid nenda auko, et neid häddast' nähha wois. Ka tundis Andres

isfe kül ärra, et temma õhto mitte ennam kau-
gel ei olle, ja kui ta monnikord Wilippiga ter-
weks samisest räkis, siis teggi ta sedda sepärrast,
et omma armast noremat wenda, kes temma
haigusse pärrast muidogi kurw olli, mitte weel
ennam ei tahtnud kurwastada.

Oh kui suur kasso on sest, kui waggad
wannemad pühha kirja ellosemet jubba aegsaste
ja warra omma laste süddamesse hakkawad
külwama, kus nad alles nored ja pehmed on!
On mailm ja sadan jubba omma umbrohho-
semet paljo siina sisse külwanud — ja oh,
nemmad tewad sedda helega! — siis ei iddane
Summala pühha sanna mitte ennam ni hõlp-
saste; sest siis on südda jubba kas pae oh-
hakase põllo, ehk kiwistikko sarnane, ja head
maad on wähhä leida. Andres ja Wilip ollid
agga wagga wannematte lapsed. Norest põl-
west sadik olli nende keige surem rööm pühha
kirja luggeda, ja isseärranis nüüd kus nad
wangis ollid, tundsid nad õige selgeste ärra,
et pühha kirja magguš messi risti ja willetsusse
läbbi, nenda kui fulla illo paljo sullatamis-
se läbbi, õige wälja tulleb. — Andres isse luges
pea hommikust õhtoni piibli ramatut, ja wägga
tihti luges Wilip temmale ette; — agga mis
temma süddant wägga kosfutas, se olli Wilippi
armas ja helle laulo heäl. — Andres tännas
mitto kord nuttes Summalat, kes temmale ta
surma walmistamis- se peäle ni tru wenda olli
finfinud. Kord moistis Wilip temmale igga-

wesse ello rõmust laulda; ferd laulis temma ristinnimesse kindlast lotussest; ferd Õnnis-
teggia pallawast armastussest omma usklikkude
wasto; ferd maggusast pühhade ossasamisest;
ferd jälle ristinnimesse wiimsest tekonnast ja
koiosamisest — oh, tal olli määrato hulk laulo
salmisid peas ja süddames; agga et Andres se
ferd ommas többes keige armsaminne sest wiim-
sest tekonnast ja koiosamisest kulis, sedda ei
teadnud waene Wilip mitte.

Ühhel hommikul istusid Andres ja Wilip
jälle wangi koia raudristega akna al. Wilip
lugges esite pühhast kirjast ja laulis pärrast
sedda laulo :

„Mo aeg on ürrike ja waene
Mo terwe ello többine;
Mo emma ükš pattune naene,
Mo issa langen'd innime;
Ma isse terwelt patto juur
Ja minno süüd on wägga suur.

Kül hirmoga mo surma wasto
Ma waene peaks minnema.
Kuis woiks ma kohto ette astu
Mo hirmus sure wöllaga?
Ta küsib tuhhat, — ei woi ma
Mitt' ühhe peäle wastata!

Jah, meelt ma heidaks enne surma,
Kui mul ei olleks abbimeest.
Kes jouaks minno wõlga maksta?
Kes seisaks kohtus minno eest?
Et iggaweste huffa lääks —
Sedda ma ette ärranääks.

Nüüd agga tännu Jesussele:
 Ma rõõmsaste lään surrema;
 Sest minna lodan Temma peäle,
 Ta on mo wõlla tassuja.
 Nüüd taewa kohto järje peält,
 Ma kulen Jesu armo heält."

Laewa pealik, Hinrek Pärtsi, kes nüüd Wilippiga ammo süddame söbber olli, neid wangi koias tihti watamas käis, ja neile mitmel kombel paljo head teggi, olli laulmisse aego tassafeste uksest sisse tulnud, ja seisis wessi filmis, Wilippi selja tagga. Ni pea kui laul lõppis, hakkas ta Wilippi ümberkaela ja ütles: "Armas Wilip, sinna ei olle mitte üksi omma wenna rõmustaja ingel, waid sinna olled ka minno juhataja ingel. Ma peaks igga hommiko sinno käest jälle andeks palluma, mis ma sulle enne kurja ollen teinud. Sinno läbbi hakkas ma jälle moista, kui kallid mo armsa emma endised ja nüüdsed waggad õppetused on. Mailma uhkus ja surus surretab süddant, agga Summala kartus teeb sedda ellawaks."

Wilip löi filmad allandlikult mahha ja ütles: "Armas Hinrek! Jätke keik kitust mehha. Minna tean kül, et minno isfast ja enmast, kes mollemad pattused innimesesed ollid, mitte üks ingel ei woinud sündida."

Nenda läks pääw päwa järrele: Wilip lugges ja laulis omma haige wenna ees; Hinrek käis neid tihti watamas; agga — Andresse wiinne tunnifenne tulli igga-pääw liggemale,

ehk kül Wilip ifka lotis, et temma armas wend weel Prantsusse-maad piddi nähha sama.

Ühhel hommikul leidis Wilip, et temma wenna kõhha, mis muido tedda wägga waewas, äkkiste olli järrele jänud, ka temma rinna wallo, mis tedda wasfawal pool külges pinas, olli pea üsna kaddund, ja Andres tundis ennast ni paljo parrema ollewad, et omma wennaga nat- tufest käima tahtis minna. Wilippi naal tikkus ta akna alla, kust ta omma isfama pole wois wälja wadata. Süddame armastusse ning halleda melega watas ta ford omma wenna ja jälle omma isfa-ma pole, kus temma emma ja õed, ja temma kallis Antonia, nende järrele nut- sid. Mis ta südda tundis, ei woinud temma Wilippile mitte ütelda: — Temma surma tund olli käes! — Ta hakkas omma wenna ümber kaela, panni omma pea temma rinna wasto ja — ilma küssendamisseta ja äggamisseta, nago keik tiiskusse többised, waggusi jäi Andres igga- weste maggama.

Selsammal filmapilgul astus Hinrek Pärtfi sure römoga wangi kotta, ja hüdis jubba emalt: „Wilip! Andres! römustage ennast, sõbrad: Rahho! rahho! Inglisse ja Prantsusse sõdda on otsas! Nüüd lõppeb ka wiisist pea teie wangi põlli. Sähke, siin on se seitungileht; luggege isse.“

„Hurraah!“ hüdis Wilip. — „Tänno sure Jummalale! Nüüd olled sinna üks röömsa san- numetoja ingel, Hinrek.“ Nende sannadega piddi ta ülleskargama; — agga et Andres

mitte isse omma pead ülles ei tõstnud, tahtis Wilip sedda, enne tassakeste üllestõsta, ja nüüd alles näggid mollemad, et Andres surnud olli.

Kes moistab sedda üllesrääkida ehk kirjotada, misfuggune wallo nüüd Wilippi süddant murdis? Kord panni ta hirmoga kät wenna süddame kohta, kord temma kulmo peäle, tõstis tedda, pallus, hüdis, wintsutas tedda, andis temmale suud — agga mis surnud, on surnud. Nüüd hakkas alles Wilip sure heälega nutma, ja Hinrek nuttis, kui tõssine sõbber, temmaga.

— Matmisse päwal käisid keif sõawangid ja paljo Portsmuti liina rahwast Andres Armandi illosa kirsto tagga, mis Hinrek Pärtsi ja temma emma ollid teha lastnud. Haua äres, pärrast matmist, ütles Hinrek Wilippi wasto keige hulga rahwa ees: „Kallis Wilip! Ma ei olle kül mitte sinno wenna Andresse wäärt; agga ehk ma ollen ommeti ennam, kui üks surnud wend: wõtta minno emma ommaks emmaks ja mind ommaks wennaks! Sul polle siin woõral maal ommeti parramat. Kui sa tahhad, siis tullen ma tänna pääw ja ellan Andresse assemel sinno wangi koias. Ärra põlga mind mitte ärra!“

Üks nisfuggune wennalik sõbrus olli maggus troost Wilippi hawatud süddamele, ja keifikes sedda näggid ja kuulsid, tulli wessi silma. Peäleegi ei olnud Hinrek mitte üks mees, kes tänna middagi ütles ja homme jälle unnustas, waid, ehk kül Wilip tedda mitte wangi koias ellada ei lastnud, käis ta omma uut wenda truiste

igga pääw watamas, ja murretses temma sögi, riette ja keige eest mis tal tarwis olli.

Wimaks tulli ka se pääw, kus Inglisma wallitsus Prantsusse wangidele priust kulutas. Nüüd ollid wangi foiad römo paigaks sanud. Ka Wilippi su hakkas tänno laulo laulma; agga äkiste tulli ta mele: „Dh mis ma römustan; minna pean omma armsa wenna luid sia woõrale male mahha jätma. Dh emma! waene emma! kuidas saad sinna kibbedaste nutma, kui sa mind üksi nääd taggasi tulleswad! Sa sinna waene Antonia, keif sinno lotusjed on tuhaks läinud: Andres ei kule sinno nutto heält mitte ennam!“ Wilip isse nuttis kibbedast; agga teised wangid õiskasid.

Need wägha päiwi, mis Wilip weel Inglis-male jäi, ellas ta Pärtsi proua maias, kes tedda nisamma kui omma poega armastas. Lahkumisse päwal olli Hinrikul ja Wilippil wägga raske teine teisest lahkuda. „Täge Summalaga, mo teine emma,“ — ütles Wilip proua wasto, ja andis temma käele suud. „Ellades ei tahha minna Teie heateggemesi unnustada, ja ial mitte järrele jätta Teid tännamast ja Teie eest pallumast. Summal wõtko Teile ja Teie armsa poiale keif tassuda, mis Teie ühhe waese sõawangile ollete head teinud!“

Proua ei sanud halledusse pärrast mitte rägitud, waid hakkas ümber Wilippi kaela ja temma filma pissarad kuffusid Wilippi juufste peäle. Laewa astudes ütles Wilip weel Hin-

reko wasto, kes tedda saatma tulli: „Armas kallis Hinrek! tännasest päwast sadik tahhan ma igga Inglisma meest ommaks wennaks piddada, ja kui ma peaks monda ello sees häddas nägema, siis tahhan minna römoga mele tulletada, mis Teie armsad hinged minnule ollete teinud.“

Selle peäle andsid mollemad söbrad Summalaga jätmissöks teine teisele suud: Wilip läks laewa ja Hinrek watas weel kalda peält senni järrele kui laew temma filmist kaddus, ja läks siis jälle taggasi omma emma jure.

IV.

Monned nädwalid pärrast Wilippi Summalaga jätmist todi Hinrekule posti peält kirri, kus sees nenda luggeda olli:

„Süddamest armastud Hinrek!

Summala sure armo läbbi ollen minna omma kallist issa:maad terwisega jälle nähha sanud.

— Ei moista ma fulle mitte ülesrähida, mis sagguse römoga ma omma issa:male suud andsin! Rueni liinas, kus mo armsad meist jäid, ei julgunud ma eestotsa nende järrele küesida, sest ma kartsin, et mulle nende willitsussest pididi rägutama; agga minno süddame römüks sain ma kuulda, et mo emma ning öed keif ellus ja terwed on; — agga Antonia olli surnud. Keif omma warrandust olli temma Andressele jätnud.

Summala teed on immelikkud: Andresse hing ei moistnud Inglismaal, kust ta igga pääw

omma Antonia jure olleks lendanud, mitte arwata, et Antonia jubba 6 kuud enne temma surma, firrifo aedas tamme willus hingas. Nüüd ma moistan, et Summal hästi teggi: Neil polnud kummagil tarwis teine teise surma pärrast nutta. Issand lasko nende armsad kehhad rahhuliste hingada!

Minno esimest terretamist omma emma ja öddetega, ei moista ma ka mitte ülleskirjotada! Nad jooksid keif wasto, hakkasid mo ümber kaela, ja iggaüks küsis: kus Andres on? — Agga oh! minno näust ja leina riettest woisid nad warsti nähha, mis mo südda ei kannud üttelda. Nende suur rõöm läks nüüd pea kurbduzseks. „Andres, minno kallis Andres, mo esimenne poeg!“ — nuttis ja kaebas emma. „Olleks minna sinno assemel woinud surra! Sa ollid mo lotus, mo lesse põlwe tuggi, ning minna lootsin, et sa minno silmad wimaiks pididid finni surruma, ja — nüüd olled sinna ärraläinud!“ Mo öed nutsid nisamma ja minna isse ka. Meie unnustasime nüüd tüf aega kaddund wenna pärrast peästetud wenda koggoni ärra. Kui suur nutminne wähhha waggusemaks jäi, räkisin minna nüüd, kuidas Andresse ja minno käsfi meie wangi põlwes olli käinud, ja kui paljo head sinna ja so armas emma meile ollid teinud. Oh olleks sinna kuulda woinud, kuidas mo emma ja öed tännasid! Sinno ning so emma nimme seiswad meie toas klasi al, ja ellades ei jätta nemmad järrele minnoga teie mollematte eest Summalat pallumast!

Jä nüüd Summalaga; armas Hinrek! ja palju tubhat terwisid mo kalli teise emmale. Senni kui ma weel hingan, ollen minna ifka temma tru ja armastaja poeg ning sinno ustaw wend
 Wilip Armand."

Et Hinrek ning temma emma ennast sellekirja ülle römustasid, on isseennesest ärramoista. Hinrek ja Wilip kirjotasid, seäni kui Inglisese ja Prantsussema wahhel rahho olli, weel mitto ford teine teisele; agga sedda rahho ei olnud mitte pitkalt. Sõa aego ei woinud nemmad muud kui teine teise eest palluda.

Hinrek Pärtsi sai nüüd sellesamma laewa kapteiniks kus peäl ta issa furnud oli. Et ta iggapiddi omma ausa issa jälgede siise astus, sepärrast sai ta üht' auniime teise järrele, ja olli auustud ja armastud teise rahwa hulkas. Lahhengi aego olli ta julge ning wapper omma issa ma eest, nago noor Loukoer; olli agga lahheng mödas, siis olli Hinrek nende wasto sedda ta ärrawoitnud ehk wangi wõtnud, ifka nago wend, nenda et pärrast jubba Prantsusse sõa mehhed temma lahket süddant tundsid ja sowisid: "Kui meid peaks wangi wõetama, peaks siis meie ärrawoitja kirral Pärtsi ollema."

V.

Monni hea aasta olli jubba möda läinud ja Hinrek Pärtsi käsfi tännini ifka hästi käinud. Agga se mailm ei olle mitte se paik,

fus innimesse on järgest ühhesugguseks jääb, waid selle mailma on on merrelaenette sarnane, mis igga filmapiik isse modi on. Ka Hinrek pididi katsu sama, mis maggo õnnetus ja willetsus on?

Üks furd olli ta jälle wälja läinud, purjotas Prantsuse- ja Englisse-ma wahhel, ning warrises waenlase laewo, fedda ta, kui ta nende peäle woimust sai, Portsmuti liina wiis, õige nenda kuida fedda laewa, kus peäl üks furd Andres ja Wilip Armand ollid. Liggi Prantsuse merreranda tousis äkkiste fange torm. Kirral Pärtsi ja temma laewa-mehhed ei ehmatanud eest otsa mitte warsi ärra; sest nad ollid jubba monda tormi näinud ja nende laew olli ifka wastopannud. Agga iggal asjal on omma ots. Torm tousis ifka fangemaks, — taewas läks pakso pilwe, — pimme tulli kätte ja pitkse mürristamine olli ni suur, et mailm tahtis lõhki miina. Kül teggid laewa-mehhed mis ial woisid; kül tombasid purjosid, hoidsid türist ja katsusid keif laewa-mehhe kunstid; agga mis sa pattune Jummalala tormi wasto jouad panna? Laew aeti wäggise Prantsuse merre randa terrawa kaljode otsa finni. — Oh, suurt õnnetust! siit ei peäsnud nemmad enam lahti. Laew olli kaljode wahhel nago finni jodetud ja nüüd hakkas torm tedda lõhkuma. Se olli ette ärra nähha, et pole tunni pärrast sest surest kolmemastiga laewast mitte muud enam ille ei olle kui palgi ja laua tükkid möda merre-

laenid. Küüd olli hädä mārato suur. Maia förgused laened löid ülle laewa ja igga mees wois omma surma filmaga nähha. Kinral Pärtsi käsķis sured tākķid lahti lasķa, et rahwas nende hädä piddid kuulma, käsķis latrid põllema pannema, et kalda peält piddi nähtama; agga kes piddi sure merre kohķisemisse ja pitķse mürristamisķega nende suretūķķi pauķo kuulma? kes piddi tormisse ö ning wälgo lõmisķega nende latre tuld nägķema? Oh, se on wägķa hirmus, kui innimenne omma filmaga näāb: Ma pean nüüd surrema, ja ei peāse mitte! — Monned kissefendasid, monned wandusid ja needsid, monned jooksid nago hullud möda laewa, monned heitsid jubba meeit ārra ja hüppasid isķe merresse; agķa ķa nisuggusid olli kes usķlikķus palwes omma hingesurma wasto walmistasid, ja waggusi ootsid, mis Jummal teeb. — Selle surma hädä sees käsķis kinral Pärtsi padi mahķa lasķa, sisse hüppata ja nenda katsuda, ehķ nad hingega piddid male sama. Agķa sedķa wois igķa üks arwata, et ķange torm neid padiga nago erne ķaunaga ümber wisķab; siiski, sel ķombel wois ommeti monni weel peāstetud sada, sepārrast hüppas sisse kes sai. Kinral Pärtsi agķa mõtles: "Seāl on palķo naese mehķi ja lapsē isķasid paatis: kui minna ķa weel sisse hüppan, paat liakķ tāis saab ja meie ķeik ümberķūķume — siis ollen minna neid surmata aitnud." —

Ea andis omma hingē üsna Jummal hōleķs, wōttis rided seljast ārra, hüppas Jummal peäle

lotes laewa peält merre laenete siise, ja tahtis ennast ojomisse läbbi peästa.

Eh' ta kül wägga öppind ja fange ojoja olli, siiski tundis ta pea ärra, et ta ni hirmsa tormi ja laenete wasto mitte kaua ei jowa seista. Ta soudis ni paljo kui wähhä wois; agga igga filmapilk arwas ta ennast jubba wauwad. Uk- kiste kulis temma üht' hirmsat küssendamist, ja selsammal korral löi fangeste wälko, kelle wal- gel ta ehmatusega näggi, kuidas torm paati tükk maad temmast emal, feige täiega ümber löi. — Sedda hirmsat surma nähhes, tikkus ka temmal ennesel minnistus peäle; agga õnneks sai ta üht' laua tükki kätte, kelle warral ta ennast wee peäl hoidis ja nenda tor- mist kalda pole aetud sai. Liggi kallast min- nistas ta ommeti omma laua peäl maoli seis- tes ärra ja ei teadnud mitte ennam mis tem- maga sündis. — Siiski üks wäggerw käsfi hoidis tedda. — Pitkse mürristaminne ja torm jäi järrele, päike tousis teisel hommikul punna- des ja paistis Hinrefo märja kehha peäle, kes nago surnud merre kalda peäl, kalja nurga al- pitkali maas olli.

Paljo rahwast tullid hommiko merre äre, et neile kedda nad weel piddid ellus leidma, abbi fata. Koggematta (— eh' kül Summala rikis middagi koggematta ei juhtu —) juhtus et üks herra omma teenriga siina kohta tulli kus Hin- ref maas olli. Se herra ehmatas ärra, wahtis poolsurnud innimisse filma ja hüdis: „Hinref!“

Selle peäle teggi waene uppuja filmad lahti, watas ford Wilip Armandi peäle ja minnistas jälle ärra.

VI.

Kui Hinref jälle ülles ärkas, leidis ta ennast ühhes wägga pehmes wodis, lumme walge kardina tagga. Gest otsa ei sanud ta mitte arrokus ta olli. Keif se minnewa öfine hädda olli temmal nago unnenäggo. Wilip, kes temma wodi körwus istus, terretas tedda wennalikkult ja küsiss temma terwise järrele. Hinref wastas sellega, et ta omma armsa söbra ümber kaela hakkas ja ütles: „Oh Wilip! kuida teed sinna mulle, ja kuida teggin minna sulle!“ — „Wait, Hinref!“ wastas Wilip „sinna olled mulle nenda teinud, et ma sedda ellades ei jowa tasjuda.“

Ugga waggad innimesesed ei mötle üksi omma peästmissse peäle, ning ka kirrali Hinref Pärtsi essimenne küsrimenne olli: „Kas siis kegi mu minno peälikutest ja söamestest ei olle peäsnud, kui miina üksi päinis?“

„Kaks peälikkud ja üksteistkümmend söa meest on peästetud, — wastas Wilip; teised on Summal parrako! keif ärrauppunud.“

Hinref põris omma pea seina pole ja nuttis. Peäle sedda küsiss ta nüüd keif järrele kuida Wilippi käsfi olli käinud, ja sai kuulda, et Summal tedda jälle aitnud: Antonia warrandus olli neile jänud, temma mollemad öed ollid mehhele sanud, ja Wilippil ennesel olli ka nou pea

abbi ello sisse astuda. „Issand on mind mo endise õnnetusse eest rohkeste õnnistanud!“

„Ma ollen Inglisma finral,“ ütles Hinrek ja pean nüüd wissist mitto aastat Prantsusse wangi koias ellama; agga ma rõmüstan ennast wägga, et mul siin üks wend on, kes mind seal tihti watamas käib.“

„Ma ledan, — wastas Wilip — et sedda mitte tarwis ei olle. Regi ei tea, et sinna siin olled. Minno teenrid on truid innimesesed. Sa jääd senni kaua minno jure, kui Summal jälle ühte tundi sadab, millal ilma näggematia omale male woid taggasi minna.“

Hinrek tännas süddamest ja ellas nüüd Wilippi maias. Häddaoste olli agga üks näddal möda läinud, kui jubba Wilip teada sai, et üks laew mis Inglis maga sallaja kauples, tulleswa öse piddi ärra purjotama. Ta töttas warsi selle laewa kapteini jure, teggi temmaga kaupa ja maksis Hinreko weo rahha jubba ette ärra. —

„Mul on sinno maias ni hea ellada“ — ütles Hinrek, kui Wilip temmale sedda räkis „et ma pea wäggise siit ärra lähhän; agga siiski — minno emma, — minno isfama, — mo tenistus ja ammet; — mis peab ollema, se peab ollema. Kes teab kas mul teine laew weel nenda tulley? — ehk pean wimaks weel wangi tornis istuma.“

Pimme tulli kätte, Hinrek tännas Wilippit tuhhat suandmisfega ja mollemad hakkasid merre äre minnema. D olli fot pimme. Üks ainus

tulli paistis kalda äres padi sees, mis läbbi
nemmad sedda kofta tundsid, kus Hinrekut odati.
Wimast korda andsid nad weel teine teisele siud,
jättsid Jummalaga ja Hinrek hüppas paati, mis
tedda laewa peäle wiis. —

Pari nädali pärrast sai firri Wilip Armandi
kätte, kus nenda luggeda olli:

„Mo armas Wilip!

Jummal on mind mo emma jure terwisega
taggasi aitnud, ja minna ollen nüüd sedda lau-
lo salmi mõistma õppinud, mis sinna ni mitto
ford laulsid:

„Kes Jummalat ni lesseb tehha,
Kui temma tunneb üllewelt;
Ei Jummal temmast ärralähhä,
Et temmal kül on hädda teäl
Siis sinna usko tunnistad,
Kui häddas ussud Jummalat.“

Paljo tuhhat terwisid ning tänno sadab sulle
ennese ja emma polest, jinno armastaja wend

Hinrek Pärtsi.

Armas luggesja! Olled ja selle ramato seest monda
leidnud mis so mele pärrast olli, ja sowid tullewaks
aastaks teist nisuggust jälle nouda, siis pallub San-
numetoja, et sa omma sowimist aegsaste seälsammas
teada annad, kust sa tännawo aasta ramato ostsid;
sest neid ramatuid ei trükkita mitte paljo ennam, kui
enne sowitakse.

Jummalaga sel aastal!

